

LELKIPÁSZTOR

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

D. KAPI BÉLA

elnöklete alatt

DUSZIK LAJOS

KEMÉNY LAJOS

KARDOS GYULA

VÉRTESI ZOLTÁN

Felelős szerkesztő és kiadó:

TÚRÓCZY ZOLTÁN

1940. MÁRCIUS HÓ
XVI. évfolyam 4. szám

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN

Előfizetési ára egy évre 10 pengő. Levitáknak és segédlelkészeknek 5 pengő, vallástanító lelkészeknek 6 pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nyiregyháza, Luther-ház B.

Tudnivalók.

Bőjtben nagycsütörtökig lila a liturgikus szín, a lelki elcsendesedés és magunkba szállás színe. Nagycsütörtökön néhol fehérbe öltöztetik az oltárt az Úrvacsora szereztetésének ünnepére. Nagypénteken és nagyszombaton fekete, husvétkor s a husvét utáni vasárnapokon fehér, mely Luther szerint az angyalok és minden szentek színe.

A nagyhéten minden este istentiszteletet kell tartani. Anyag a Belmissziói Munkaprogrammban.

Nagycsütörtökön este az egyetemes közgyűlés rendelkezése szerint ki kell szolgáltatni a gyülekezetnek az Úr szent vacsoráját.

Lakodalmas esküvő tartása bőjtben ellenkezik a bőjt komolyságával.

Felhívjuk a figyelmet a bőjti *passióeladásokra*. A Győri Evangélikus Diákszövetség már negyedik esztendeje rendezi meg az ifjúság bőjti passióeladását a gyülekezet épülésére szavalókórossal, egyházi-, kar és szólóénekekkel, valamint orgonajátékkal. Két passióeladás ezek közül most nyomtatásban is megjelent. Az egyik, Mátéé, művészibb feltételeket követel, a másik, Márké, a legegyszerűbb gyülekezetekben is előadható. A kiadvány pontos utasítást ad minden részletre. Összeállítója Ittész Mihály győri püspöki másodlelkész. Előszót írt hozzá D. Kapi Béla püspök. A zenei részek összeállításánál Fodor Kálmán és Schulek Imre működött közre. Egy példány ára 80 fillér. Az előadás jogát 10 példány megvásárlásához kötik. Megrendelhető Ittész Mihály lelkész címén Győr, Petőfi-tér 2. Aki bőjtben valami olyat szeretne rendezni gyülekezete számára, ami méltó a bőjthöz, újszerű, de mégis örök értékű s előadóknak és hallgatóknak egyaránt építő élmény, annak melegen ajánljuk ezeket a passió-eladásokat. Ahol a gyülekezetben be van vezetve amúgyis a passió-olvasás, ott sincs ennek akadálya. Megfér a kettő egymás mellett, sőt kiegészítik egymást. Ugyanarról szól mind a kettő, ugyanazt mondja, de mégis mást.

Csendben Isten előtt.

Nekem az élet Krisztus!

„Halál! hol a te fulánkod? Pokol! hol a te diadalmad? A halál fulánkja pedig a bűn; a bűn ereje pedig a törvény. De hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által.“
I. Korinthus 15:55–57.

„Ugyan mit használ nekem az, ha ez egész világ minden gazdagságát bírom, de egész életemben a halálfélelem nyomorúlt rabszolgája vagyok? Mit ér ez életben a jólét és az élvezet, ha örökös rettegésben kell élnem, mert sohasem tudhatom, hogy melyik pillanatban tör reám és hurcol pokolra a halál? Mit ér az, ha e földön akár 80 esztendő is békében és örömben tölthetek el, de a végén mégis csak meg kell hálnom s ítéletre kell mennem, amely után sötét és borzalmas örökkévalóság várokozik reám, mert én bűnös ember vagyok? Mit segít *akkor* rajtam mindez? Semmit, valóban semmit. Milyen jó azt tudnom, hogy valami egészen *mást* is remélhetek! Mert most tudom és hiszem azt, hogy Krisztus érdemének ereje oly nagy, hogy engem — jóllehet nyomorúlt bűnös vagyok — megszabadít az örök halálból és általvisz örök életre.

Sőt, én még ennél is többet tudok. Tudom, hogy *ez a test is* élni fog. Úgy látszik ugyan, hogy a halálban mindennek vége van. Hiszen, ha kimentek a temetőkbe, nem találtok ott egyebet porladó csontoknál. Sőt nemcsak a temetőkben, hanem mindenütt a földön s a tengerek mélységeiben milliányi emberi tetem porladozik. De ez nem marad mindig így. E halandó test, é porsátor is, melyet most hordozok, egykor élni fog. Nem marad a halálban, mert Istennek Fia, kinek feltámadását ma ünnepeljük, fel fogja támasztani új életre. A halottak fel fognak támadni, mert Krisztus, a mi atyánkfia, feltámadott és zsen-géjük lőn azoknak, akik elaludtak. Ezért fog ez a mi halandó testünk is halhatatlanságot felöltözni és romlandóságunk romolhatatlanságot.“

(L. Hofacker utolsó prédikációjából halála előtt,
1828. húsvétján.)

A dolgozó szobában.

Krisztus az Ótestamentomban.

A keresztyén egyház története folyamán ismételten felmerült már a kérdés, hogy joggal ragaszkodik-e az egyház az ótestamentomhoz. Korunkban, mely a népi-faji gondolat jegyében áll, különösen is aktuális lett ez a régi kérdés. Az erre a problémára adott feleleteket a következőképpen csoportosíthatjuk.

Akik a keresztyén hitet általában elutasítják, azok mindkét testámentomot elvetik, mert megsejtették, hogy a biblia egységet alkot és így nem lehet az egyik részét elutasítani, a másikat pedig megtartani. Mások viszont azt kívánják, hogy a két részt el kell különíteni egymástól, mert a két testámentom között kétségtelenül meglévő különbségek láttára nem tudják elfogadni a biblia egységét. A jellemző persze az, hogy akik a kinyilatkoztatás-hit alapján állva kitartanak az Írás egysége mellett, — szintén nem tudják eldönteni azt a kérdést, hogy milyen teret biztosítson az egyház az ótestamentomnak az ige-hirdetésben, vallásoktatásban, stb. Harnack szerint pl. az egész ótestamentomra alkalmazni kellene Luther kijelentését az apokrifus iratokra vonatkozólag, hogy „gut und nützlich zu lesen sind“, azonban a keresztyén tan és élet szempontjából nem lehet mértékadó.

Ahol az ótestamentom érvényessége ennyire vitás, ott az exegézésben is hiába keressük az egységet, mert hiszen ítélet és magyarázat kölcsönösen feltételezik egymást. A múlt századból ránkmaradt történetkritikai módszer még mindig szilárdan tartja magát, habár elvi szempontból ismételten támadják. Legnagyobb kifogás vele szemben, hogy elszakadt az egyháztól, sőt a teológiától általában. Mivel az ótestamentomi tudomány lényegében „filológiává“ lett, „feltétel nélküli“ profán tudománnyá, mint minden más filológiai és történeti tudomány, azért egyre hangosabb lett, a „teológiai“ exegézis utáni kiáltás. A dialektika-theológia iskolájában felnőtt W. Vischer tette meg a legelső és legkomolyabb kísérletet, hogy az ótestamentomot Krisztusról szóló bizonyágtételként magyarázza. (Das Chriszeugnis des Alten Testaments. I. Das Gesetz. München. 1935.)

Vischer könyvének főtételei a következők. 1. Jézus Krisztus jelen volt már az ótestamentomban. Tehát az ótestamentomban éppúgy Krisztusról van szó, mint az újtestamentomban. „Das Alte Testament sagt, was der Christus ist, des Neue wer er ist.“ Az újtestamentom csak a nevet magát mondja meg, a lényegét, hogy mi a Krisztus hivatala és hivatása, az ótestamentomból tudjuk meg. Így pl. Gen. 22 Jézus életrajza, ill. az Izsák várá-

sáról és születéséről szóló elbeszélések karácsonyi transparensekké lesznek és Izsák feláldozásában nagypéntek eseményei lesznek láthatóvá. 2. Az egész ótestámentom, és pedig mostani alakjában, Krisztusról tesz bizonytságot. Az egész Írás minden részében, elejétől végig Krisztus ígéje saját magáról. Krisztus, a Jogos, aki öröktől fogva az Atyánál van, saját magát nyilatkoztatja ki az ótestámentom embereinek ajkán, akik tehát, mint öntudatlan eszközök tesznek bizonytságot Krisztusról. Az ótestámentom ilyen értelmezése feltételezi az allegorikus módszer alkalmazását.

Vischer mellett különösen Hans Hellbarat hangsúlyozza az ótestámentom ilyen értékelésének és értelmezésének szükségességét, mivel ez felel meg szerinte az újtestámentom és a hitvallási iratok felfogásának. (Das alte Testament und das Evangelium. München. 1938.) Nem vitás, hogy ez a magyarázat aránytalanul többet nyújthat a keresztyén igehirdetésnek, mint a vallástörténeti szemlélet. A Vischer—Hellbarat-iskola sem vonhatta azonban ki magát az ingamozgás örök törvénye alól. Keresi a mélyebb értelmet, de nagyok a veszélyek is, mert viszi magával az allegorikus módszer ballasztját.

V. Hertrich „Theologische Auslegung des Alten Testaments? Zum Gespräch mit W. Vischer. Göttingen 1936.“ c. könyvében megkísérli komolyan venni azt a kérdést, mely elé Vischer a teológiát és az egyházat állította. Szerinte az a kérdés, hogy hogyan tesz bizonytságot az ótestámentom Krisztusról, lényegében a kettős kinyilatkoztatás problémája. Szerinte az egyház léte függ attól, hogy ezt a kérdést el tudja-e dönteni. Szemére veti Vischernek, hogy új igéretté tette a Krisztusban való beteljesedést, mert amikor az újtestámentomról Krisztus eljövételéről, akkor az alatt nem azt érti, amit Vischer, hogy az ígért teljes és ezért erős, hanem hogy az ótestámentomban megígért már itt van. Krisztus születése mély bevágást jelent Isten üdvtörténetében, ami megadja a két testámentom közötti különbséget, de az a tény, hogy az Írás az újtestámentomban beteljesedett (Lukács 4.) egyúttal elválaszthatatlan egységbe fűzi a biblia két részét. A beteljesedésnek a hangsúlyozása azonban csak akkor indokolja „az ótestámentomi perikópák eltüntetését, hogy csak Krisztus prédikáltassék“, ha nem hiszünk Isten üdvtörténetének a valóságában, tehát magában a bibliában, mely önmagát igényeli. Mert, ha igaz az — amint hiszünk is —, hogy Isten egy helyen és csak egy helyen nyilatkoztatta ki ígését és munkálta üdvtörténetét, akkor már nem lehet kérdés az, hogy Krisztus egyháza ragaszkodjék-e Isten egyetlen ígéjéhez. Ha Isten, aki az ótestámentomban kinyilatkoztatta magát, Jézus Krisztus Atyja, és Krisztus a célja az ótestámentomi üdvtörténetnek, akkor az egyház éppen Krisztusban látja meg az ótestámentomi íge méltóságát.

Hertrich szerint Vischer nivellálja a testámentumok közötti különbséget — az egység érdekében. Ennek oka, hogy

nem veszi komolyan azt a tényt, hogy Isten ígéje a történelemben adatott számunkra. Ha pedig ezt nem veszi komolyan Vischer, akkor doketikus lesz az üdvtörténet és vele együtt a Krisztusról való bizonyágtétel is.

Az ótestámentom teológiai magyarázata szerinte akkor helyes, ha a két testámentom bizonyágtételét az üdvtörténet haladásában adott sokféleségben hallja (Zsid. 1, 1.), mint azt az egyetlen ígét, mely a beteljesedésben és ígétben egyetlen kinyilatkoztatása az eleven Istennek. A kinyilatkoztatás történetisége miatt a teológiai magyarázat sem mondhat le a történet-kritikai módszer megállapított ismereteiről. Az ilyen teológiai magyarázatot trinitárius értelmezésnek nevezi, mert lényegében arról van szó, hogy az egész bibliát jövődőlésében és beteljesedésében úgy értsük, mint a háromságos egy Isten kinyilatkoztatását. Csak a háromságos egy Istenben való hit alapján ismerjük fel, hogy a testámentomok egysége nem identitás, vagyis nem beszélhetünk a két szövetség viszonyáról anélkül, hogy ne szóljunk az Ige testté tevéséről. Ez az üdv-tény nem töri ketté az ótestámentomban megígért istenországot, mert Krisztus dicsősége is rejtve van a kereszt alatt (?). Így lesz az újtestámentom, mely a beteljesedésről tesz bizonyágot, egyúttal az új ígétről szóló hitvallássá. Az egység tehát abban van, hogy mindkét testámentom bizonyágot tesz Krisztus királyságának dicsőségben való eljövételéről.

Karl Elliger (Christus zeugnis in Alten Testament) a testámentomok egységéről szólva azt mondja, hogy a kettő között a kinyilatkoztatásban van a közösség. Ez a közösség azonban nem identitás, hanem egység. Hiszen az ótestámentomban nemcsak Krisztusról van szó és ha szó van, egészen másképpen van szó, mint az újtestámentomban. Mert nem igaz, hogy az ótestámentom mondja meg, mi a Krisztus, az újtestámentom pedig, hogy kicsoda. Sőt, ami valóság, a Krisztus, az Istenfia, a Megváltó, az nyilvánvaló csak az Ige testté tevésekor lett kat'exochen. Az ótestámentom totalitásában tesz csak bizonyágot Krisztusról, mert ahogyan a történelemben a vonalak futnak, — amelybe Isten akarata szerint az ótestámentomi kinyilatkoztatás belépett — az az ítélet és üdvösség hirdetésének kontinuitását mutatja az újtestámentom felé. Mi, akik a keresztben innen állunk, láthatjuk, hogy hogyan futnak össze a vonalak a keresztben. Ebben találjuk meg a két testámentom egységét és ilyen értelemben beszélhetünk az ótestámentomban Krisztusról.

Már régóta létezik az ótestámentomi tudományban egy bizonyos közvetítő irányzat is, mert hiszen a legnagyobb résznyi nyelvi és történeti kutatásnak az elégtelenségét nemcsak a legutóbbi évtizedben ismerték fel. Így jött létre az ótestámentom kettős szemléletmódja: az „irodalomtörténet“ mellé lépett a „bevezetés“ és az ótestámentomi „vallástörténet“ mellé helyezték az ótestámentomi „teológiát“. Ezt már az a törekvés is fűti, hogy az ótestámentom értékét a gyülekezet számára tegye

hozzáférhetővé és világossá. Feladata tehát az egész Írás egyetemes értékének és értelmének a gyülekezet számára való feltárása, viszont a gyülekezet feladata hitvallást tenni azon hitről, mely nélkül senki sem tudja helyesen értékelni a két testámentomot. Ebben az irányban dolgozik W. Eichrodt („Theologie des Alten Testaments“ I—II. kötet. Lipcse 1933. — H. Frey, Abramowsky „Die Botschaft des Alten Testaments“ sorozat) stb. Az újabb időben különösen ez utóbbi örvend nagy népszerűségnek, mert minden allegóriától mentesen értékes gyakorlati-elegetikai kommentárokat ad a lelkészek kezébe.

Már az eddigiekből is megállapíthatjuk a következőket. 1. Fenti teológusokat az a nemes szándék vezeti, hogy megmentsék az ótestámentumot a gyülekezetek számára. Lényegében azonban leértékelték az ótestámentumot, mert ha az ótestámentumot csak krisztológiaiilag magyarázhatjuk, akkor elsikkad az ótestámentom külön anyaga, ami nincs meg az újtestámentomban. 2. Nem lehet az egység kedvéért a két testámentom között kétségtelenül meglévő különbségeket eltüntetni, mint azt Vischer teszi az allegorikus módszer segítségével, mert akkor az újtestámentom is ádvent lesz. Az egység abban van, hogy mindkét testámentomban Jézus Krisztus atyja munkálja a bűnös emberiség üdvösségét, Krisztus királyságát.

Éppen ezért szükség van a testámentumok krisztocentrikus magyarázata mellett a theocentrikus exegézisre, mert csak így járunk el Krisztus értelmében. Hiszen azokon a helyeken is, ahol Krisztus dicsőségéről van szó, mindig Isten dicsősége a végső cél. „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem mehet az atyához, hanem csak én általam.“ A cél tehát nem Krisztus, hanem Isten. Krisztus az út, tehát az exegézis számára is, vagyis keresztyének Krisztuson keresztül nézünk Istenre, mert különben csak kegyes zsidók volnánk. Krisztus mutatta meg nekünk Isten kinyilatkoztatását az ótestámentomban és így annak reá vonatkozását is. A két testámentom egység és ezzel az ótestámentom igazi jelentőségét csak akkor ragadjuk meg helyesen, ha az ótestámentomban kinyilatkoztatott isteni ígére a Jézus Krisztusban való hitben figyelünk fel.

Pálfi Miklós
segédlelkész.

A lelkipásztor műhelye.

II. rész.

Az első részben az alapvetéshez szükséges könyvekkel foglalkoztunk. Mindennél fontosabb az alap. E nélkül bizonytalan a gyülekezeti és lelkipásztori munka, de bizonytalan a személyes keresztyén élet is. Azonban az alapvetés hasonlata is sántít. Az építkezésnél megvetik az alapot és azután többet nincs rá gond. De nem így a lelki életnél és munkánál. Itt az alapvetés soha sincsen befejezve. Nincs veszedelmesebb babona, mint az a vélekedés, hogy egy pár teológus-esztendő alatt „minden ismeretet” megszereztünk, tisztában vagyunk a hit és élet kérdéseivel és most nincs már más hátra, mint a mindennapi élet nehéz és bonyolult kérdéseivel bírkózni. A diák-esztendők a legjobb esetben is csak tájékoztatást adnak. Isten Igéjének szolgájává: igazi teológussá csak hosszú esztendők munkája árán lehetünk. Akkorra, amikor megbizonyosodtunk az evangélium hatalmáról, igazságáról és életünk megszentelődő élet.

A reformáció értelmében az alapvető teológia: az Írástudomány. Ennek nyújt segítséget az összes disciplina. Ezért van szükségünk a „keresztyén tanítás“-ra is. Luther elemi felismerése volt, hogy a *Biblia Igéi nem egyformák. Meg kell keresnünk az Ige súlypontját*, amely körül elrendeződik az Írás teljes üzenete; újra meg újra keresnünk kell *az Ige mozgását*, hiszen a Szentlélek Úristen a különböző időkben és helyzetekben különböző módon célozza az Igét az emberek szívének. Ennek felismeréséhez van szüksége a gyülekezeti lelkésznek a dogmatikára: a keresztyén hit és élet tudományára. Olyan szüksége van a gyakorló lelkésznek erre az irányító teológiára, mint a tűzvonalban küzdő szakaszparancsnoknak a harcászati tudományára. A többiekkel való együttműködés, a leggazdaságosabb és legcélszerűbb munka csak így lehetséges. A reformáció szerint a dogmatika nem kész alapelvekből és lezárt tételekből áll. Ezért nem lehet kitanulni és nem lehet végére járni. Szünet nélküli fáradozás kell ahhoz, hogy *Istennek élő, ma és itt hozzám szóló beszédét meghalljam és annak mindig új, mindig meglepő üzenetét minél egyszerűbben és tárgyyszerűbben ragadjam meg és tolmácsoljam.*

A legelső feladat e téren a *hitvallási iratainkkal* való állandó foglalkozás. Ezt követeli meg a lelkészi eskühöz való hűség. Az Ágostai Hitvallás és a Kis Káté több fordításban kapható. A nagy Kátét az Emmaus Felé adta ki 1930-ban 1 P árban. A Smalkaldeni Cikk 1.20 (1937). (Az Egyesség Könyve facsimile kiadása inkább emlék.) A latin és német szövegű Concordia-

könyv RM 5.75 (11. kiad. 1910), az új hivatalos kiadás 2 kötetben RM 19 (1930).

Mivel a hitvallási iratok a reformáció mozgalmának csak közös alapját, a fődolgokban való egyetértését tartalmazzák, nem találjuk meg bennük a reformáció új Ige-megértésének teljes gazdagságát. Ezért kell állandóan olvasgatnunk *Luthernek és reformátortársainak iratait*. (Clemen, Münchener, Calwi, magyarul Masznyik kiadás). A keresztyén ember szabadságáról 1937, A katonai hivatásról 1939 (Masznyik ford. á 1.50), A jó cselekedetekről 1937 (Takács J. ford. 1.50); Melanchthon Locijának német ford. Schad-tól, 1931, RM 3.75. Lutherről: Merz G. Verkündigung und die moderne Bildung, 1939, RM 3.30 (A megigazításról, Luther igazi megértéséről stb.), Der vor-reformatorischer Luther, 1934, 3. kiad. RM 1.35 (pompás bevezető L. gondolkozásába). Wolf E. Martin Luther (Theol. Exist. heute 6. füz. 50 pfg), nagyszerű L. tanulmánya a Jesus Christus im Zeugnis der H. Schrift und der Kirche (1936, RM 6) kötetben, Loewenich W.: Luthers theologia crucis, 1933, 2. kiad., RM 6.50. Wiczian D.: Luther mint professzor (L. írásmagyarázása), 1930, Luther egyházfogalmának gyakorlati jelentősége, 1933, Lelkipásztor különlenyomata, Az újabb Luther-kutatás főbb irányai és eredményei, 1936., Török István: Luther és a Biblia, Pápa, 1934, 50 fill., Melanchthonról: Engelland H.: M. Glaube und Handeln, 1931, RM. 10.50.

Magyarul is gazdag irodalma van a hit és élet alapvető és részletes kérdéseinek: Brunner Emil: A mi hitünk (Bíró M. ford. 1935), 2 P, Gáncs Aladár: Mit tanulhatunk Barth Károlytól? 1931, 1.30, Serkenj föl, aki aluszol, 1938, 3 P (különösen jelentős: a megtérésről, az Úr Jézus eschatológiai gyülekezetéről stb.), Bartha Tibor: Az Isten Igéje és ígehirdetésünk, Debrecen, 1938, 2.50, Barth K.: Isten Igéjének szolgálat (Pilder M. ford.), Kolozsvár, 60 fill., Az Igehirdetés (Mátyás E. kiad.), Sárospatak, 1.80 P, Karner Károly: A szekularizmus és a lelkészi munka, Lelkipásztor különlenyomat, 40 fill, Scholz László: A hálaadás kelyhe (nagyszerű tanulmány az úrvacsoráról), Budapest, 1937, 3 P, Az Úr asztalánál, 1937, 50 fill. Groó Gyula: Az úrvacsoráról, 1939, 50 fill., Révész I.—Barth K.: Az egyház jelene és jövője, 1937, 1 P, Török István: Egyház és politika, Pápa, 1935, 70 fill.

Ezekon kívül tanulságosak: Pröhle Károly: A teológia feladata a jelenkorban, Debrecen, 1.20, Brunner E.: A református theol. feladata a jelenkorban, Pápa, 1935, 50 fill., Barth K.: Hiszek (Vasady ford. 1936), 3.50, Elert W.: A lutheri egyház tanrendszere (Gaudy ford.), 2.50, Nagy Barna: A theol. módszer problémája az ú. n. dial. theol.-ban, 1936, Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai teológiának a kijelentésről szóló tanításai, Kolozsvár, 1931, Márkus Jenő: Történelem és hit, Pápa, 1935, 50 fill. Czeglédy Sándor: Hit és történet, Debrecen, 1936, Mátyás Ernő: A hit, Sárospatak, 1938., Vasady Béla: A hit és hitetlenség pszichológiája és dogmatikája, 1930, A hit miszté-

riuma, 1931, A paradoxon a theol. gondolkozásban, 1932, Tavasz Sándor: A kijelentés feltétele alatt. Kolozsvár, 1929, 2.80, A dialektikai theológia problémája és problémái, 1929, 1.80, A theol. irányok átértékelése. A dial. theol., mint a theol. irányok korrekciója, 1931, 2 P, A dial. theol. a főiskolai oktatásban és nevelésben, Debrecen, 1932., Török I.: A barthi teológia elméleti és gyakorló-lelkészi szempontból. Pápa, 1931, 50 fill., Barth K.: A reformáció, mint döntés (Pilder ford.) Kolozsvár, 60 fill., Isten akarata és a mi kívánságunk, u.-ott, A kegyelmi kiválasztásról, Debrecen, 1937, 1.20; Brunner E.: Jézus abszolút-sága (Benedek S. ford.), 1929, 80 fill., Bányay Lajos: Hiszek egy, közönséges, keresztyén anyaszentegyházat, Debrecen, 1924, Keller A.: Az ökuménikus mozgalom, mint theol. probléma (Trócsányi D. ford.), Pápa, 1933, 70 fill., Ravasz L.: Igehirdetés és egyházi szónoklat, Debrecen, 1938, 1.50, László Dezső: Az anyaszentegyház élete és szolgálata, Kolozsvár, 1938, Révész I.: Igehirdetés és politika, Debrecen, 1939, 40 fill., Ferenczy Károly: Az evangélizáció problémája elvi és gyakorlati vonatkozásban, Debrecen, 1929, 2.30, Makkai Sándor: Nem békeességet... (Evangélium és humánus. Az evangélium szociális üzenete. Evangélium és egyház), Budapest, 1932, 50 fill., Kapi Béla: Új élet, Nagy Ottó: Van reménységünk. (A halottak feltámadásáról), Kolozsvár, Groó Gyula: Halál, feltámadás, örök élet, Győr (Ker. Igazság kiadása) 1939, 10 fill., Dávid Gyula: A ker. etika kérdése és irodalma a jelenben. Kolozsvár, 1934, 1 P, Tavasz S.: A szociális és gazdasági törekvések theológiai-etikai megítélése, Kolozsvár, 1931, 1.50, Horváth Jenő: A szociális kérdés az egyházban, Kolozsvár, Berdiaeff N.: Marxizmus és vallás. (Kiss Z. ford., 1935), Kutter H.: Szocializmus és keresztyénség, Török I.: A házasság keresztyén jellege, Pápa, 1939, 1.80, Mann Tr.— Nagy O.: Érettség és tisztaság, Kolozsvár, 1933, Kiss Ferenc: A sexuális kérdés, 1 P, Csia Sándor: A sexuáletikai nevelés és a jövő nemzedék, Bp. 1932, A nemi kérdés orvosi és bibliai megvilágításban, Bp., 1933, 2.40, Koczogh A.: A tiszta élet, Batiz D.: Az egészséges élet, Mott János: Jézus Krisztus hatalma a diák életében. Fiers Elek: Isten pénzügyei, 1.60.

A dogmatika és a lelkipásztori szolgálat theológiájának nélkülözhetetlen segítője az Egyház történetének megismerése. Tisztán kell látnunk, hogy *Krisztus népének mindenkor milyen éles harcot kellett vívnia a mindenkori korszellem ellen az evangélium tisztaságáért*. A mult nagy győzelmeiből és vereségeiből kell okulnunk. Azután az igazi *lelkipásztori életforma* kialakulásához pótolhatatlan erőforrás sok-sok életrajz olvasása. Isten kis és nagy szogáinak életéből kell meglátnunk, hogy hogyan működött bennük Isten Szentlelke és hogyan tudta őket felhasználni gyülekezetek toborzására és felébresztésére.

Segesváry Lajos: Az egyháztörténet alapvonalai, Debrecen, 1936, Révész Imre: A reformáció (Magyar Szemle Kincsestára, 1 P), A magyar ref. egyház története I. (1608-ig). Sólyom Jenő:

Luther és Magyarország. Fontos nemcsak a XVI. század megismerése szempontjából, hanem teológiailag is: Schulek Tibor: Bornemissza Péter, Szent-Iványi Béla: A pietizmus Magyarországon (Századok LXIX. kötetében, részletes adatgyűjtés). Mályusz Elemér: A türelmi rendelet. Márkus Jenő: A liberális szellem a református egyházban, 1939, 3 P. — Walther Vilmos: Luther jelleme (Victor János ford.) 1917, 2.50, v. Walther János: Luther ifjúkori vallásos fejlődése, Elert W.: Luther Marburgban (Karner K. fordításai). Szabó József: A nagy reformátor, Endreffy János: A 450 éves Luther. — Máthé Elek: Szent Ágoston élete, 1925., Musnai László: Károli Gáspár, a bibliafordító, Kolozsvár, 1924, Szenczi Molnár Albert, 1934. (regényben: Vargha Tamásné: Vándormadár útján, 1929). Szeberényi L. Zsigmond: Gusztáv Adolf. Kapi Béla: Isten hárfása (Gerhardt Pál élete). Oravala: Parasztproféta (Ruotsalainen Pál, a finn ébredés nagy eszköze), Edquist: Északi fény (Laestadius élete) Podmaniczky Pál fordításai; Zászkaliczky Pál: Malmivaara Vilmos élete, 1938., ifj. Szabó Aladár: Szikszai György élete és munkássága, 1927., Kierkegaardról: Szeberényi Zs. (Lefordította: Önvizsgálat, Isten változatlanlansága), Tavasz S.: K. személyisége és gondolkozása, Kolozsvár, 1930, Széles Sándor: K., Koncz Sándor: K. és a világháború utáni teológia. Williams György, Kolozsvár, 1926. Ifjú Erdély kiadása. Márkus Jenő: A két Blumhardt, Livingstone-ról: Horváth Jenő: L., Hátszeg, 1935., Szabó Zsigmond: L. Dávid, Afrika hőse, Starrit—Roda E.: L. az úttörő, 1929. Pierson: Müller György élete: Tárnok Gyula: Bodelschwingh Frigyes élete, 1937. Ferenczy Károly: Sundar Singh. Pruzsinszky Pál: Szilassy Aladár, 1926. Gáncs Aladár: Kunszt Irén élete, Kunszt Irén emlékkönyv. Kiss Sándor: Barth küzdelme az evangélium szabadságáért. Pápa, 1936, 80 fill.

Az egyháztörténet terén is a teológiai szempontok teljesebb érvényesítése kezdi átformálni az érdeklődést és a történeti látást. *Krisztus gyülekezetének belső élete és a hívők közösségének sorsa a világgal való harcban áll a középpontban.* Erről a változásról ad számot Nigg W.: Die Kirchengeschichtsschreibung, 1934. Az új szempontok Révész Imre munkálkodása révén nálunk a külföldtől függetlenül és előbb erőteljesen érvényesülnek.

A dogmatika terén az idealizmussal való leszámolás, az elvilágiasodás elleni harc idézett elő gyökeres változást. *Az élő Istennek a Krisztusban történt kinyilatkoztatása áll ma a középpontban.* Isten ígéjének új és igazi megértése jelenti a fordulatot. Ebbe az irányba mutatott a régebbiek közül: Schlatter Adolf: Das christliche Dogma, 1923, RM 4.80 és Die christliche Ethik, 1929, 3. kiad. RM 10. Előbbre vitte a tisztázást: Althaus Pál: Grundriss der Christlichen Lehre (Dogmatik I. és II. Ethik, 1936. RM. 12). A kegyelem királyi uralmát, a hit döntését, az evangéliumnak minden vallástól és vallásosságtól merőben elütö voltát, Isten királyságának csodáját, elrejtett hatalmát, el-

jövendő dicsőségét a reformátorok tanításának elszánt érvényesítésével és tovább tisztázásával hirdeti Barth Károly. (Die kirchliche Dogmatik I. 1. és 2. rész). A legkevesebb, hogy tanulmányköteteivel, prédikációival, kisebb füzetével megismerkedünk. Das Wort Gottes und die Theologie, 1929, 3. kiad. 3.80, Die Theologie und die Kirche, 1928. RM 6. — Barth—Thurneysen: Suchet Gott, so werdet ihr leben, 1928. 2. kiad. RM 3.15, Komm. Schöpfer Geist. 1926. 4. kiad. RM 3.50, Die grosse Barmherzigkeit, 1932, 3.20. Figyelemmel kell kísérni a Theologische Existenz heute, Bekennende Kirche, Ecclesia militans, Eine Theologische Schriftenreihe sorozatot. (Az utóbbi jelentős lépésekkel viszi előbbre a teológiai munkát. Kiadja: Evang. Buchhandlung, Zollikon, Schweiz.)

A roppant gazdag irodalomból csak egy-két figyelemre méltóbb könyvet ragadunk ki: Althaus: Communio sanctorum (Luther képe a gyülekezetéről), 1929. RM 2.50, Thimme L.: Kirche, Sekte, Gemeinschaftsbewegung (az egyház, a gyülekezeti élet és a különféle vallásos mozgalmak közösségeinek alapformáit, élettörvényeit vizsgálja), Breit—Langenfass: Gemeindeaufbau in der evang. Kirche, 1930, 80 fill., Brunner E.: Der Mittler, 1937, 3. kiad. RM 12.50 (Krisztus személye és váltságmunkája), Das Gebot und die Ordnungen (az ethika új tájékozódásának kezdete), Das Wort Gottes und der moderne Mensch, 1936, RM 2. Fendt L.: Luthers Schule der Heiligung, 1929, RM 2.50, Sormunen: Eigenart der lutherischen Ethik, Althaus: Der Geist der lutherischen Ethik im augsburgischen Bekenntnis, 1931, 2. kiad. RM 1.20. Elert W.: Morphologie des Luthertums I—II. 1931—32. RM 28.50, Aulén, Gustaf: Das christliche Gottesbild in Vergangenheit und Gegenwart, 1930, RM 11, Schlink Edm.: Der Mensch in der Verkündigung der Kirche, 1936. RM 6.30, Thurneysen E.: Das Wort Gottes und die Kirche, 1927. RM 4, Der Mensch von heute und die Kirche, 1936. 80 pfg. Trillhaas W.: Luthers Kleiner Katechismus, 1935, RM 1.80.

Urbán Ernő
m. kir. lelkész.

Összekulesolt kézzel.

Az Egyház ősi kollektá-imádságai.

(Folytatás.)

27. *Laetare vasárnapon.* — Mindenható Isten, kérünk Téged: engedd, hogy akiket vétkeink miatt méltán sujtasz, kegyelmed vigasztalásából enyhülést nyerjünk; a mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel egységben mint Isten él és uralkodik, mindörökkön örökké, ámen.

28. *Judica vasárnapon.* — Mindenható Isten, kérünk Téged: tekints kegyelmesen a Te népedre, hogy jóvoltod igazgassa és oltalmazd őrizze testünket-lelkünket; a mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel egységben, stb., ámen.

29. *Palmarum vasárnapon.* — Mindenható, örök Isten, aki megengedted, hogy a mi Üdvözítőnk — emberi nemünknek az alázatosság példaképeül — testet öltson és a keresztfán meghaljon, kérünk: add kegyelmedet, hogy béketűrését követhessük és feltámadásának is részesei lehessünk; ugyanazon mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel egységben mint Isten él és uralkodik, etc., ámen.

30. *Nagycsütörtökön.* — Istenünk, aki e csodálatos szentségben kinszenvedésed emléket hagyta Egyházadnak, kérünk Téged: add, hogy szent tested és véred titkát úgy tiszteljük, hogy akik e szentséggel élünk, váltságod érdemében részesülhessünk; aki az Atyával és a Szentlélekkel egységben mint Isten élsz és uralkodol, mindörökkön örökké, ámen.

31. *Nagypénteken* (a nap liturgikus jellegének megfelelően hiányzó tulajdonképpeni kollektá-imádság helyett, mint ú. n. passió-imádság). — Mindenható, örök Isten, aki nem kímélte Egyszülött Fiadat, hanem mindnyájunkért halálra adta, hogy bűneinket hordozza a keresztfán: add kegyelmedet, hogy a mi szívünk ebben a hitben soha meg ne rettenjen, sem el ne csüggedjen; ugyanazon mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled, etc., ámen.

32. *Húsvét ünnepére virradó éjjelen.* — Istenünk, aki ezt a szentséges éjszakát Urunk feltámadásának dicsőségével beragyogod, kérünk: tartsd fenn gyülekezeted új sarjadékában a fiúság lelkét, amelyben részesítetted, hogy testben és lélekben megújítva, tisztaságban szolgálhasson Neked; ugyanazon mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled, etc., ámen.

33. *Húsvét vasárnapon.* — Istenünk, aki e mai napon Egyszülöttednek a halálon vett diadalával megnyitottad számunkra az örök élet kapuját, kérünk: teljesítsd be szívünk vágyódását, amelyet — élénk jövő kegyelmeddel — Te magad oltottál

belénk; ugyanazon mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel, etc., ámen.

34. *Húsvét hétfőn.* — Istenünk, aki a páska (húsvét) ünnepevel a világnak gyógyírt készítettél, kérünk: támogasd népedet mennyei ajándékkoddal, hogy méltó lehessen a tökéletes szabadságra és eljuthasson az örök életre; a mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, etc., ámen.

35. *Húsvét kedden.* — Istenünk, aki Egyházadat szüntelen új nemzedékkel gyarapítod: engeddd szolgálóidnak, hogy életükben megtartsák a keresztség szentségét, amelyet hittel fogadtak; a mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, etc., ámen.

36. *Quasi modò geniti vasárnapon.* — Mindenható Isten, kérünk Téged: add, hogy akik megülhettük húsvét ünnepe, ennek áldásait a Te ajándékként életünkben megőrizhessük; a mi Urunk Jézus Krisztus, Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel, etc., ámen.

37. *Gyümölcsoltó Boldogasszony (Krisztus Urunk fogantatásának meghirdetése) ünnepén.* (Március 25-én; ha ez a nap Judica vasárnap és Quasi modo geniti vasárnap közé esnék, akkor — mint ebben az évben is — a Quasi modo geniti vasárnap utáni hétfőn kerül a sor megülésére.) — Istenünk, aki azt akartad, hogy a Te Igéd a boldog Szűz Mária méhében az anyagi üzenetre testet öltson: add, hogy akik Egyszülötted emberré levésének szent titkát valljuk, közbenjárására Nálad segítséget nyerjünk; ugyanazon mi Urunk Jézus Krisztus, etc., ámen.

Dr. Jánossy Lajos
egyetemi ny. r. tanár.

Szószéken.

Böjt IV. vasárnapja.

Délelőttre. — Zsolt. 23.

1. Szövegmagyarázat.

A kulcsige a zsoltár 4. verse. Ezért lett ez a zsoltár Laetare vasárnapjának alapigéje a szenvedők vigasztalására. Mint a tanítványaitól bucsuzó Jézus mondja Ján. 16, 32-ben: „Nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van” — úgy Dávid is az Úr közelségével vigasztalja magát a halál árnyékának völgyében.

Csodálatos és az Újszövetség gyermekeire nézve sokszor megszegyenítő az ószövetségi írónak ez az erős hite. Dávid ebben a vonatkozás-

ban is előképe Jézusnak. Külön igehirdetés anyagául kínálja magát mindjárt Dávid és Jézus életének párhuzamba állítása abban az értelemben, hogy ami Dávidban még csak rész szerint való, az mint áll előttünk a maga teljességében Jézus Krisztusban.

Dávid, a pásztorból lett király előképe a jó Pásztornak. (Ján. 10, 11.) A jó pásztorról azt mondja Jézus, hogy nem fut el, ha látja a farkast jöni. Dávid is megbirkózott az oroslánál és a medvével is (I. Sám. 17, 34—35.), hogy nyáját megvédje, de Jézus az életét is odaadta a juhokért. Dávid kifejezésre juttatja bizodalját, hogy az Úr vele van a halál árnyékának völgyében is, de Jézus sokkal teljesebb mértékben járta végig a halál árnyékának völgyét és Isten éppen Jézus halálával és feltámasztásával győzött meg bennünket arról, hogy aki Jézus által öbenne bízunk, azt a legmélyebb szükségben sem hagyja megszegyenyülni. Jézus előtte jár minden szenvedőnek a halál árnyékának völgyében és biztat, hogy amint az Atya vele maradt, mikor mindenki elhgyta, úgy Ő is övéivel marad minden napon a világ végezetéig. (Mt. 28, 20.)

Feltűnő az ellentét az első három és a negyedik vers között. Szinte váratlanul változik át a derűs és világos kép a legborúsabbra. Nagyon alkalmas ez egyrészt annak megmutatására, hogy mennyi veszélyt rejt magában, ha valaki a keresztyén élet első derűs és túlradó örömmel telített tapasztalatai után nem számít ilyen fordulatra, hogy hogyan lesz könnyen az ilyen csak derűvel számoló keresztyén a gonosz zsákmányává, másrészt nem kevésbé fontos az arra való rávilágítás, hogy a hit megmaradása a halál árnyékának völgyében mennyire feltételezi az első három vers intelmeinek a megszívlelését. Csak az tud a halál árnyékának völgyében is bízni abban, hogy az Úr vele van, aki 1. engedi magát az Úrtól vezetetni és tápláltatni és aki 2. nem téveszti szem elől, hogy mindezt az Úr egyedül az ő nevéért cselekszi vele. Gyakorolni kell magunkat az Úr vezetésére való hagyatkozásban akkor is, amikor az emberek véleménye szerint könnyen eligazodunk a magunk bölcsességével is és akkor nem fogyatozik el a bizodaljunk a válságos napok idején sem és megtapasztaljuk, hogy az Úr vezetni tudja az ővéit az emberi értelem teljes tanácsalanságának a sötétjében is. Ápolnunk kell az Úrral való közösséget Isten igéjének, a szentségeknak és az imádságnak füves legelőin és csendes vizeinél és akkor nem lesz nehéz az ő közelségét megéreznünk, ha sűrű homály takarja is el arcát előlünk. Ha nem tévesztem soha szem elől, hogy az Úr nem az én érdememért vagy kegyességemért vezet és táplál engem a derűs napokban, akkor hiába rémít a gonosz a halál árnyékának völgyében bűneim felhánytorgatásával, tudom, hogy az Úr ingyen kegyelme ott is megmarad és elégséges számomra.

A halál árnyékának völgyében a hívő lélek nem látja Pásztorát, csak vesszejének és botjának fájdalmas irányítását érzi. De éppen ezért vigasztalja az Úr vesszeje és botja, mert éppen azoknak az ütésén keresztül szerez bizonyosságot arról, hogy az Úr nem hagyta el, hanem vezérli továbbra is, ha szemmel nem látja is.

Figyelemreméltó, hogy a halál árnyékának völgyében sem maga a völgy az, amelyik félelemre adhatna okot, hanem egyedül az, hogy a gonosz itt új formában és alattomosabban támad, mint ahogyan korábbi támadásainál tapasztaltuk.

Ujra egy egész külön prédikáció anyagát adhatja, ha végig tekintünk azokon a körülményeken, amelyek között a lélek úgy érzi, hogy a halál árnyékának a völgyét járja. Futólag érintem csak a betegséget, a nyomorúságot, a különböző testi és anyagi megpróbáltatásokat, az emberektől való elhagyatottságot és az emberek ellenséges érzülete és támadásai által okozott szenvedést. Mindezekkel kapcsolatban alkalom nyílik annak a vigasztalásnak a közlésére, amit ebből a zsoltárból meríthetünk. Nem lehet azonban ebben a vonatkozásban megemlítés nélkül hagyni a bűnt, amelyik kietlen pusztasággá, a halál árnyékának völgyévé teszi ezt a világot. A bűnnek a pusztaságából csak a mi Főpásztorunk vezethet ki bennünket. Olyan gyülekezetekben, ahol a lelkiéletben előrehaladottabb hívek is vannak, fontos már annak a kiemelése is, hogy Isten gyermekei számára legtöbbször lelki harcok és kísértések jelentik a halál árnyékának a völgyébe való kerülést, amelyekbe az Úr éppen lelkileg erősebb és érettebb korú gyermekeit szokta belevezetni további nevelés, hitük megpróbálása és megedzése céljából. Ilyenkor a gonosznak a támadása éppen a legdrágább kincsnek, a hitnek az elrablására irányul és a hívő úgy érzi, hogy minden elvétett tőle, amivel korábban bírt, minden kérdésessé válik számára, s ebben a teljes bizonytalanságban úgy érzi, mintha a pokol sötétsége és rémítései vennék körül. Természetes, hogy ezek a lelki küzdelmek társulnak sokszor külső küzdelmekhez és sokszor előfordul, hogy a hívő még Isten gyermekeitől is elhagyottá válik. Isten megengedi, hogy az ördög a hívőt Isten gyermekeinek a bizalmatlanságán és megnemértésén keresztül is kísértse és gyötörje, mint ahogyan Jób barátainak az esetében is látjuk, anélkül, hogy azok sejténék milyen szerep jutott nekik osztályrészül. Isten ezzel akarja a hívőt odavezetni, hogy valóban elég legyen néki egyedül Ő.

A befejező versek bizonyos mértékig a vihar utáni tisztulást állítják szemünk elé. Itt érdemes szembeállítani a halál völgye küzdelmeinek és keserűségének rövidségét a zsoltár befejezőszavaival, hogy az Úr házában lakozom hosszú ideig, úgy amint erre Jézus is utal Ján. 16, 16—22-ben.

2. Igehirdetés.

Mindig velem Uram, mindig velem!

Ahhoz, hogy teljes mértékben fel tudjuk fogni, milyen hatalmas vigasztalást nyújt Isten Szentlelke ebben a zsoltárban, szükség van elsősorban arra a nagy lelki tapasztalatra, hogy az Úrral lenni mindennél jobb. Igazi keresztyén élet elképzelhetetlen e nélkül a tapasztalat nélkül. Míg az ember fel nem ébredt a bűn álmából, különböző dolgokban találja örömét, ezek a dolgok állnak értékelésében az első helyen, maga az Úr pedig messze a földi dolgok mögött van az ember számára. El sem tudja képzelni, hogy a lelki dolgok és maga az Isten mi módon jelenthetnének valamit nekünk. Mikor a Szentlélek hitre ébreszt, a sorrend teljesen megfordul. Jézus az első helyre kerül. Tapasztalatból mondjuk, hogy Őbenne mindent megnyertünk. Boldogan mondjuk a zsoltáriróval: „Ha csak Te enyém vagy, nem kérdezek semmit se égen, se földön!” (Zsolt. 73, 25. Luther for-

dítása szerint.) Minden elvétethetik tőlünk, csak Jézus maradjon meg számunkra!

A zsolnában rejlt vigasztalás értékeléséhez világosan kell látnunk azt is, hogy az ember számára igazán komoly veszedelmet csak a gonosz támadása jelent. A gonosz pedig semmit sem árthat a hívőnek, ha mindenéből: vagyonából, becsületéből, egészségéből kiforgatja is, csak azzal árthat, ha a hívőt egyetlen igazi kincsétől, Jézustól tudja elszakasztani.

E két felismerésnek a birtokában nem lep meg bennünket, hogy a hívő ember életútja úgy fordulhat napsütésből sötét borúba és éppen úgy vezethet magas hegycsúcsokról mély és zord völgyekbe, édes nyugalomból dúló viharba, mint a hitetlen emberé. Sőt Isten ígéje és a hívő lelkek tapasztalatai alapján világosan tudjuk, hogy a viharon, a sötétségen, a halál árnyékának völgyén a hívő embernek még inkább keresztül kell menni, mint a hitetlennek.

Miért van erre szükség?

1. Szükség van erre magának a hívőnek az érdekében. Aki keresztülment már súlyos, nagy szenvedéseken, tapasztalatból tudhatja, hogy a szenvedések között milyen mérhetetlenül drágább lesz számunkra az Úrral való közösség, mint bármikor máskor. Mennyivel könnyebben tud lemondani a világ minden hiúságáról az, aki saját tapasztalatából tudja, hogy a legmélyebb szükségben is milyen csodálatosan elég volt számára az Úr. — A szenvedések megpróbálják hitünk valódiságát. A szenvedés tüze eléget mindent, ami hamisított, ami csak látszata az igazi hitnek és csak a tiszta arany marad meg a szívében. Milyen nagy szükségünk van mindannyiunknak arra, hogy megismerjük, mi a valóság és mi csupán látszat a hitünkben! — A szenvedések között sok olyan dologra taníthat meg bennünket az Úr, amelyekre máskor nem vagyunk megtaníthatók. — Aki még nem tapasztalta, annak elképzelhetetlen, de úgy van, hogy a legcsodálatosabb örömöket és a mennynek legtisztább közelségét a hívő lelkek mindig a lemélyebb szenvedések között élték át.

2. Keresztül kell menni a hívőnek a halál árnyékának völgyén missziói érdekből is. Mennyivel erőtelenebb a bizonyágtétel akkor, ha nincs ott mögötte a bizonyágtételt alátámasztó élettapasztalat! Mennyivel nehezebben tud vigasztalni az, aki maga nem ment keresztül ugyancsak súlyos megpróbáltatásokon! Akinek a lelke ég a vágytól, hogy szomorú és csüggedt emberek tekintetét irányítsa a vigasztalás egyedüli forrására, Jézusra, az hálával fogadja, ha Isten a halál árnyékának völgyén vezeti keresztül, mert tudja, hogy Isten kegyelme ezzel csak a szolgálatra készíti fel és a lelkek mentésére teszi alkalmasabbá.

3. Keresztül kell menni a hívőnek a halál árnyékának völgyén, mert ezt kívánja az Isten dicsősége. Isten dicsősége azt kívánja, hogy ő megmutassa segítségét ott, ahol minden emberi segítség lehetősége végetér. Hitetlen szívünk mindig hajlamos arra, hogy ne Istent lássuk a dolgok és az eredmények mögött,

hanem a kedvező fordulatot embereknek vagy a véletlennek tulajdonítsuk. Ezért viszi Isten bele övéit sokszor a legvégső szükségbe, hogy minden szem kénytelen legyen meglátni, hogy Isten volt az, aki segített, hogy Isten vele van a Benne bízóval a halál árnyékának völgyében is és nem hagyja a Benne való hitet megszegyenülni. Hogyne kellene a mi Urunkat örömmel követni a halál árnyékának a völgyében is, amikor azért történik ez, hogy Isten az ő dicsőségét felragyogtassa rajtunk!

Az Úrral vagy az Úr nélkül? Ez elé a döntő kérdés elé állít mindnyájunkat ez a zsoltár. A szenvedést, a vihart senki el nem kerülheti. De mennyire más az, ha tudjuk, hogy az Úr nem hagyott el bennünket, nem azért kerültünk a szenvedések közé, mintha Isten haragját hordoznánk és az Ő kegyelmének reánk-áradása örökre lehetetlenné vált volna a mi számunkra, hanem ellenkezőleg az Úr jósága és kegyelme vezetett bennünket a szenvedések közé, ahol csodálatos áldások várnak reánk! Ha idáig egyedül hordoztad szenvedésed terhét és ezért úgy érzed, hogy már-már leroskadsz alatta, halld meg a Szentlélek üzenetét, mellyel hív Isten gyermekeinek boldog csapatjába, akik a halál árnyékának a völgyében is énekelve járnak és boldogan zengik: Velem van Istenem, mindig velem!

3. Prédikáció vázlat.

Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm, mert:

1. Ő minden szegénységben az én gazdagságom,
2. minden gyengeségemben az én erőm,
3. minden szomorúságomban az én vigasztalóm és
4. minden földi változásban az én reménységem.

Délutánra. — II. Kor. 5, 19—21.

Minden szenvedés orvossága: az Isten békessége.

A délelőtti ige Istennek azt az üzenetét tolmácsolta, hogy a hívőnek a szenvedés se szenvedés, mert az Úr vele van. Ez az ige is éppen azért hív az Istennel való megbékélésre, mert Isten jól tudja, hogy minden gyötrelmünk alapoka az, hogy ellenségkedünk Ővele.

Mi indítja az embert az Isten ellen való harcra? Annak az ösztönös megérzése, hogy részünkről jóvátehetetlen vétünk és rendezhetetlen tartozásunk van Istennel szemben. Vannak szerencsétlen emberek, akik megkísérik a lehetetlent, a maguk erejével rendbehozni tartozásukat, hogy megbékélhessenek Istennel. Ezek felörlődnek és tönkremennek ebben a kétségbeesett erőfeszítésben. A legtöbb ember azonban az általános emberi vélemény szerint egyszerűbb útat választja lelke kínzó félelmének és nyugtalanságának az eloszlatására: harcol Istennel abban a gyerekes hitben, hogy sikerül Őt megsemmisíteni és akkor nem lesz ok a félelemre. A hitetlenség nem más, mint

egy oktalan kísérlet a békétlenség kínjának az elosztatására. Valójában nem más, mint struccpolitika és gyermekes képzeletlenség. Kisgyermekek szokták azt képzelni, hogy ha becsukják szemüket és nem látják a körülöttük állókat, akkor ők is eltűnnek azoknak szeme elől, s nem találhatnak rájuk. A bűnnek szerencsétlen áldozatai is azzal próbálják magukat megnyugtatni, hogy ha sikerül magukat lelkileg vakká tenni és ilyen módon tagadásba venni Istent, akkor már nyugodtan élhetnek és Isten haragja sohasem érheti őket utól. — A békétlenség szenvedésétől való megszabadulás érdekében folytatott Isten elleni harc megnyilatkozása az is, amikor az ember olyan dolgokat tesz meg békétlensége és boldogtalansága okozóinak, amelyekkel véleménye szerint könnyebben meg tud bírkozni. Ráfogja, hogy földi dolgok okozzák boldogtalanságát. Azért teszi ezt, mert tudja, hogy ezek a földi dolgok: betegség, szegénység és így tovább mind változók és rajtuk sokszor sikerül emberi erőfeszítéssel változtatni, míg ha Isten van, az ő változhatatlanságával és örökkévalóságával lehetetlen megküzdenie és ezért látszik számára kétségbeejtőnek és rettenetesnek, hogy Isten létezésével komolyan számoljon, hogy komolyan bűneiben, Istennel való viszonya rendezetlenségében lássa szenvedéseinek végső okát. Hiába nyújt az élet száz és ezer tapasztalatot arról, hogy a földi javak bőséges bírása csak fokozza az Isten nélkül élő ember lelkének békétlenségét és gyötrelmét, az ember mégis makacsul megmarad hamis feltevése mellett, hogy azért szerencsétlen, mert ezekből a földi javakból nincsen annyi, amennyi az igazi boldogsághoz megkívántatnék.

Ennek az Isten ellen küzdő, boldogtalan embernek küldi Isten ebben az igében a nagy örömhírt:

1. Hogy Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot. Ami az embernek lehetetlen, az lehetséges az Istennek és Isten megtette azt, ami számunkra lehetetlen volt, eltávolította a Vele való megbékélésünk egyetlen igazi akadályát: a bűnt. (21. v.)

2. Hogy bár mi semmit sem tehetünk az Istennel való megbékélésünk érdekében, ez a megbékélés most már mégis csak egyedül rajtunk áll. Hiszen nincs már annak semmi komoly akadály. Egyedül azon fordul meg, hogy elfogadjuk-e hittal az elkészített és felkínált békességet. Ezért halljuk, hogy az Isten szinte könyörög hozzánk, hogy béküljünk meg Ővele.

Aki ezt a békességet elfogadja, az olyan kincset nyert, mely a szenvedések legsötétebb földi poklát is mennyországgá változtatja át. Kívül lehet sötét és tombolhat a vihar, de a hívő szívében belül az Istennek békessége van és ez — boldogan hirdetjük — teljesen elég.

Túrmezei János
gércsei lelkész.

Bőjt V. vasárnapja.

Dél előttre. — Zsoltár 43, 1—5.

1. Szövegmagyarázat.

A 42. és 43. zsoltár eredetileg nyilvánvalóan egy ének volt. Az Isten iránti honvágy éneke. Számunkra nem fontos és nem is lehetséges az író pontos történelmi helyének megállapítása. Elég az, amit magából a zsoltárból tudunk kivenni. Valamikor a zsoltáriró is résztvett a gyülekezet templomi ünnepeiben, de most a Jordánforrások közelében, a Micár hegyénél él és helyzete nem engedi meg a Jeruzsálembé való menetelt. A zsoltár háttérét az a gondolat alkotja, hogy Istent csak egy bizonyos helyen, a templomban lehet igazán imádni, bár maga a zsoltár ennek az elvnek az áttörése. Minden hívő ember érzi a lelki közösség szükségességét. Ennek hiányát fájlalja. Minden szórványhívő tudja, milyen megerősítést ad hitünknek a templom. De a zsoltáriró a magányban és a templom nélküiségben sem veszíti el istenbizalmát. Ellenség háborgatása okozta szomorú helyzetét, amellyel szemben Istentől kér megmentést. Bosszúvágynak a zsoltárban nyoma sincs. Egyetlen vágya, hogy a gyülekezetbe visszatérhessen és Isten oltáránál hálát zenghessen.

Éz a zsoltár a szórvány zsoltára. Isten a szétszóródtaokról sem feledkezik meg, oltalmazza az elnyomottat, vezeti a csüggedőt. Még ha lát-szólag el is vetett minket, mégis ő a szabadítónk.

Szórványban.

2. Igehirdetés.

Szórványegyháznak nevezzük magunkat. A szórványegyház aggódó egyház. Állandóan panaszkodunk, mennyi visszaszorítást és türelmetlenséget kell elszenvednünk. Saját panaszainktól elcsüggedve úgy érezzük, mintha már Isten maga hagyott volna el bennünket. Körülöttünk van a szórványhelyzet minden kísértése. Ilyen aggódó egyház vagyunk mi.

A szórványegyház vágyakozó egyház. Vágya a világosság, melyet oly gyakran nélkülöznie kell. Vágya az Isten hűségének bizonyítása, melyben oly könnyen kételkedik. Vágya a hajlék, ahol letehetné aggódását és gondjait: a templom. Vágya a gyülekezet, amely testvéri szeretetével körül fogná és támogatná. Egy szóval vágya az, hogy ne kelljen többé egyedül lennie, hogy lássa: Van még máshol is egyház, és ez az egyház hatalmas és csodálatos. Ilyen vágyakozó egyház vagyunk-e?

A szórványegyház hívő egyház. Hisz azért lett szórvány, mert hisz egy hitetlen világ közepette. Hisz abban, hogy egyetlen segítsége az Úr. Az ő vezetésére bízza magát. Hiszi, hogy vágyait ő teljésíti. Hitével legyőzi csüggedését. Ilyen hívő egyház vagyunk-e?

A szórványegyház imádkozó egyház. Hiába kísérteti a Sátán, hogy Isten már elvette, mégis hozzá fordul, az ő ítéletével keresi, hozzá küldi sóvárgó miért-jét. S alig várja, hogy ujjongó hálá-énekekkel dicsérhesse őt. Ilyen imádkozó egyház vagyunk-e?

A szórványegyház bizonyágtevő egyház. Nem azért állítja Ura a szórványba, hogy ott elvérezzen, hanem hogy növekedjék. Nem szégyeli hitét, hanem fennszóval, nyilvánosan, „citerával“ dicséri az Istent. Ilyen bizonyágtevő egyház vagyunk-e?

A szórványegyház Isten egyháza. Végre ő megszabadítja és hazahozza. Vívódásaiban is ő oltalmazza, mint erős vára. Világosságával vezeti, hűségével kíséri. Nincsen semmije Rajta kívül, de ő felér minden kincssel, mert ő az ő Istene.

Ilyen szórványegyházak vagyunk-e? Vajha csak az volnánk!

3. Prédikáció vázlat.

Hogyan segít Isten a szorongatottakon?

1. Erősíti őket a harcban.
2. Igazságával megvilágosítja őket.
3. Szent igéjével megvigasztalja őket.

Délután, I. János 3, 1—6.

Isten gyermekei.

Keresztyénnek lenni annyi, mint Isten gyermekének lenni. De honnan tudjuk meg, hogy ilyenek vagyunk? Ha a világot kérdezzük, csak teljes meg-nemértéssel találkozunk. A világ azt mondja nekünk: előbb hadd lássuk, hogy új életet élsz, akkor talán elhisszük, hogy Isten gyermeke vagy. A világ örömmel látja bűneinket, mert ezek látszólag feljogosítják arra, hogy tovább se törődjön Istennel. — „Hiszen a keresztyének sem jobbak, mint mi“.

Saját magunk sem látjuk tisztán, hogy Isten gyermekei vagyunk. Életünk tényleg nem más, mint bűnök és vergődések sorozata. Elhíhetjük-e, hogy ezek mögött mégis Isten atyai keze rejtőzik?

Még nem lett nyilvánvaló, hogy Isten gyermekei vagyunk. Elrabolt királyfihoz hasonlítunk, akiről nem tudják, kinek a gyermeke. Mégis dolgozik benne az atyai vér. Kifejleszt jellemző arcvonásokat, formál jellemeket és végre elárulja, honnan származunk. Így dolgozik mibennünk is — lassan, látatlanul — Isten keze. Ha most még nem is, de idővel feltétlenül nyilvánvalóvá kell lennie, hogy az ő gyermekei vagyunk, az ő keze ragadott meg és formál minket, amíg életünkből, arcvonásainkból kisu-gároznak az ő vonásai.

Nem mi tesszük magunkat Isten gyermekeivé, hanem ő. Nekünk csak őbenne kell maradnunk. Engedni kell, hogy életünkbe bele-belemarkoljon, még akkor is, ha fáj. Ilyenkor átvillan életünkön a jövőendő teljesség fénye. Egész cselekvésünket megszenteli, úgyhogy nem is tudunk bűnt cselekedni.

Mihelyt azonban elengedjük Isten kezét és magunk akarunk továbbjutni, elveszítjük azt is, amit már bírtunk. Hiába gondo-

lunk vissza arra az időre, mikor őt láttuk és ismertük, most áthatolhatatlan felhő van közöttünk. Arcunkon eltorzulnak az isteni vonások ördögi vigyorgássá. Még kegyességünk is bűnös képmutatássá fajul.

Mert az a bűn, ha Isten kezét elengedjük. Ha az elrabolt királyfi elzúllik, hiába keressük arcán a királyi vonásokat, legfeljebb a rablóvezér torzképét látjuk.

Két lehetőségünk van: Istenben maradni, végig járni az ő iskoláját, amíg megjelennek rajtunk az ő vonásai, vagy Istentől elszakadni, hogy soha oda vissza ne találjunk. Te melyiket választod?

Spiegel-Schmidt Frigyes.
győri s. lelkész.

Március 15.

Délelőttre. — Péld. 14, 34.

1. Szövegmagyarázat.

Március 15-én nagyon könnyű sok mindenről beszélni, de nagyon nehéz ellenállani a kísértésnek, amelyik egy kis hűtlenségre biztat bennünket Isten Igéjével szemben. De ha ilyen gondolataink lennének, ne feledjük el: a szóvirágok és az ünnep történeti megemlékezési jellege nem nekünk adatott. A mi feladatunk: egy adott alkalmat Isten Igéjének fényében megvizsgálni. Szépen talán beszélhetünk az Ige nélkül is, de jól csak akkor, ha Igeszerűek vagyunk.

A fenti Ige az ünnep kapcsán azt a kérdést veti fel: *mi az az igazság, amelyik felmagasztal?* A választ nem lehet csak odavetni: az Isten előtti igazság az! Mert akkor újbb kérdés merül fel: de hát mi az az Isten előtti igazság? És akár akarjuk, akár nem, benne vagyunk a dogmatika legnagyobb kérdésének belsejében. Most azonban vegyünk egy kissé elő ezt a mondatot: az igazság felmagasztal.

Ha ezt a szót halljuk: felmagasztal... rögtön megcsendül a fülünkben Krisztus szava: aki magát felmagasztalja: megaláztatik. Mt. 23, 12. Ezt kérdésünkre alkalmazva, világossá lesz: *ha az igazság magasztal fel, akkor az nem lehet emberek által kitalált, önkényesen megállapított valami, mert ebben az ember (igazsága) magasztalná fel az embert és Isten előtt megaláztatásra lenne csak érdemes.* I. Sám. 2, 7. szerint Isten az, aki felmagasztalja és megalázza az embert. De kik ezek? Azok, akik az Urat várják, az Ő útját megőrzik. 37. Zsolt. 34. És pedig az lesz a felmagasztalás, hogy örökségül bírják a földet. A hegyi beszéd szerint azonban a szelidek fogják örökségül bírni ezt. A szelidség, a praüs, keresztyén szempontból és keresztyén terminológiában viszont csaknem egyenlő az „alázatos” fogalmával. Karner Máté Evangéliumának magyarázatában e helyen (Mt. 5, 5.) a praüst, „alázatos”-ként értelmezi. Ez a szelidség, alázatosság azonban nem a sokak szemében utálatos csúszás-mászást és hajbókolást jelenti, hanem azt az aktív, engedelmességben megnyilvánuló alázatot, amit a keresztyén embernek Istenével szemben kell érezni, ille-

tőleg: gyakorolnia. Erre volt példa Fil. 2, 9. szerint Krisztus, aki megalázta magát és engedelmes volt mindhalálig. De alázata nem morális síkba esik, hanem a hit síkjába. Így benne nem az erkölcsi magatartást kell utánozni, hanem hitének erejét szem előtt tartani. Luther a Genesis Kommentárban Noéről, Ábrahámról és a többi atyákról szólva mondotta, hogy bennük a „hitnek, szeretetnek és keresztnek szép példái” olvassuk és belőlük azt tanuljuk meg, hogy „Istenben bízni és őt szeretni kell”. Ennek a hitnek éppen az a jelentősége, hogy benne, birtokában és általa az ember aláveti magát teljesen Istennek és hagyja őt cselekedni. Mert Isten a kevélyeknek ellentáll és csak az alázatosoknak ad kegyelmet. I. Pét. 5, 6; Jk. 4, 10. Felmagasztalva pedig csak az az ember van, aki megkapta a kegyelmet. Másképp meg nem magasztaltatunk fel, csak ha van „igazságunk”, ami felmagasztal. Ezt nem érdemelhetjük ki, csak kegyelemből kaphatjuk. *A felmagasztaló igazság tehát kegyelemből adatik, és azok kapják meg, akik alázatosak, magukat Isten előtt meghajtják, és elfogadják, amit Ő ad.*

Az igazsággal szemben a szent Ige a bűnt, a felmagasztalással szemben a gyalázatot említi mint ellentétet. A második rész azt mondja: a bűn gyalázatra van. Luther bibliájában a gyalázat helyén: pusztulás áll. Így, míg a magyar „gyalázat”, „szégyen” fogalmakhoz a megszégyenülés értelme járul, addig Luthernél a pusztulás, veszedelem szerepel. A kettő azonban együvé tartozik, csak Luther fogalma már tovább viszi az értelmet. Mindenestre a pusztulás és kárhozat fogalmai sokkal tágabb hátteret adnak az értelmezésnek.

A bűn tehát: gyalázat, szégyen. Mindenki számára. Az embereket is azért szégyeníti meg az Isten, mert bűnösök. A világ bölcseit a bolondokkal, az erőseket a gyengékkel. I. Kor. 1:27. Hiszen a bűnben, amiatt, lázad az ember Isten ellen, és emeli magát magasabbra, mintsem szabad lenne. Csak az nem szégyenül meg, ki az Urat várja. 25. Zsolt. 3, és aki figyel az Ő parancsaira. 119. Zsolt. 6. Amikor mindenki megütközik: a hívő akkor sem szégyenül meg. Róm. 5:5. Itt is, a gyalázatnál is, Krisztus példájára kell nézni, úgy, ahogy az előbb említettük. Mert nem ennek a világnak dicsősége vagy szégyene számít nekünk, hanem az, amit Isten ad. A földi dolgokat meg lehet vetni. Zsid. 12:2.

De milyen bűnök azok, amik gyalázatára, pusztulására vannak a népeknek? 1. Ha nem figyelnek az Úr prancsolataira. 2. Ha nem várják az Urat, vagyis nincsen reménységük. (Az is bűn, ha valakinek nincs meg a reménysége!) 3. Ha csak önmagukban, önjerejükben bíznak. Ezekre vonatkozóan a következő igék találhatók:

1. Péld. 13:13. Aki megutálja az Igét, megrontatik. Hol lehet egy nép, amelyiknek dicsőséges lenne a sorsa az Isten Igéjének tisztelete nélkül? Hol van olyan nép, amelyiknek bölcsesége, vagy okos vezetője biztonságban élhet Isten színe előtt az Ige nélkül? Préd. 7:16. is azt a tanácsot adja: ne légy felettébb igaz, és felettébb ne bölcselkedjél: miért keresnél magadnak veszedelmet?

2. Miért vész el, aki nem várja az Urat? Mert az a földi veszedelmeket látja csak, és azokból igyekszik a saját erejével kimenekülni. Mert nem néz Istenre, aki a veszedelmek felett van. Pedig reá kellene figyelni, mert Ő a szabadító. Ő az, aki mind a testet, mind a lelket elveszítheti.

Mt. 10:28. Amikor Péter a tengeren jár, biztonságban van addig, amíg a szemei Krisztusra néznek. De amikor a nagy hullámokra tekint: megijed és süllyedni kezd. Elveszíti a reménységét. Pedig Jézus Krisztus éppen azért jött, hogy megtartsen és nem hogy elveszítsen. Lk. 9:56.

3. Miért vész el az, aki önmagában bízik? Mert ki mint vet, úgy arat. Az ember pedig magának csak kárhozatot vehet. Hiszen test. Gal. 6:8. Nem lehet okunk a magunkban való bizásra, hiszen az ember telve van bűnnel, és így telve van gyalázzattal is. Még a tagok is bűnösök. Mt. 5:29. Csak veszedelmet arathatunk. Isten előtt nem lehet másképp megállani, csak alázatosan.

Az a két dolog tehát, amit világosan kell tudnunk és szemünk előtt tartanunk, mielőtt erről az ígéről prédikálni kezdenénk, a következő:

1. *Az igazság, ami felmagasztal bennünket, az Isten előtt alázatosok igazsága.* Az alázat pedig egyúttal: engedelmesség, szófogadás Istennek.
2. *A bűn, amelyik kárhozatba visz: az Isten nélkül élők magabizása, kevélysége.* Ez a bűn: a csukott fül és szív Isten előtt, és a tapintható, érzékelhető valóságok alapján való élet.

2. Igehirdetés.

Isten és nemzet.

A nemzet is Isten kezében van. Nemcsak az egyes ember. Amint az egyes életében, úgy a nemzet életében is meglátszik ez. Még pedig két irányban: a felmagasztalás és a büntetés formájában. Mind a kettőt az ember, illetőleg a nemzet esetében az emberek magatartása hívja ki. Isten felel büntetésével vagy felmagasztalásával az emberek életében megnyilvánuló engedelmességre vagy engedetlenségre.

1. *Melyik az a magatartás, amelyikre felmagasztalással felel Isten?*

1. Minden népnek tudnia kell azt, hogy van felette egy Úr, aki uralma alatt tartja őt. Akár elhiszi ezt, akár nem. *Az emberek vélekedése nem változtat a tényen, legfeljebb saját magatartásukon.* Isten feltétlen uralma a népek felett azt követeli tőlük, hogy lássák be, fogadják el ezt, és éljenek e szerint. Az Isten által követelt népi magatartás: az alázatból folyó engedelmesség.

2. Ez a megalázkodás azt jelenti, hogy a nép be akarja fogadni Isten Igéjét. Vagyis nem azt akarja többé amit maga lát jónak, hanem azt, amit Isten. *Az a nép, amelyik saját maga szabja meg az Igazságot, ami szerint él, önmaga lévén saját törvénye: magát magasztalja fel.* Már pedig elfogad-e egy bíró is olyan védekezést, amelyik arra hivatkozik, hogy a saját lelkiismerete szerint cselekedett, holott a törvénybe ütközött? Várható-e Istentől, hogy elfogadja a saját törvényünk szerint helyes tetteinket jónak, amikor egyszer Ő adott nekünk törvényt? A megalázkodás hiányában csak megaláztatás lehet ezek sorsa.

3. Az alázat azonban, amelyiknek folyományaképp a felmagasztalást várjuk, nem érdem. Senki sincsen, aki megérde-

melné a felmagasztaltatást. Azt, hogy az ember joggal várhassa a felmagasztalást, hogy igazsága legyen, csak Isten adománya után remélheti. Az igazságot, amelyik után felmagasztalás jön, Isten adja a népeknek. Tehát ajándék ez! És éppen, mert ajándék, azért Isten kegyelmének jele. Itt mutatja meg, hogy törődik velünk, és nem elítéli, hanem megtartani akar bennünket.

II. Melyik az a magatartás, amelyikre kárhoztatással felel Isten?

4. A felmagasztaló igazsággal szemben áll a gyalázatot szülő bűn. Ahhoz, hogy az ember gyalázatba jusson, nem kell más, csak az, hogy a szükséges alázat hiányozzék. A kevélység, az önmagának törvénytszabó élet: a tulajdonképpeni bűnös élet. Amelyik nép nemzeti istent alkot magának, az már kevélyen elfordult az Istentől, aki *mindeneknek* Atyja. *Egy népnek sem lehet más Istene, ha élni akar, nem földi, hanem égi dicsőséget várva, mint a Krisztusban testet öltött Ige.* Az Ő személye adott csakugyan botránykőnek és megütközés sziklájának, amelyen sokan elesnek, és sokan felemeltetnek.

5. A nemzetek bűne mind Vele van kapcsolatban. A leggyakoribb nemzeti bűnök Istennel kapcsolatban A) a *hit hiánya*, vagyis amikor egy nemzet jobban bízik saját erejében, fegyvereiben, ősi vitézségében, mint Istenben; B) a *reménység hiánya*, vagyis amikor élete csak erre a földi életre, egyes nemzedékek vagy korok jólétére van beállítva, és C) a *szereetet hiánya*, vagyis amikor a nemzetben nincsen meg sem Isten iránt, sem pedig a felebarátok iránt érzett magától értődő segítség érzése. Ahol túl sokat beszélnek szociális reformok szükségességéről, ott nemcsak a multak hibáit veszik észre, hanem egyúttal arról tesznek bizonyosságot, hogy nincsen meg bennük a felebaráttal szemben kötelező, lutheri „magától értődő” szereetet, amelyik mielőtt megkérdezné, mit cselekedjék, már meg is tette. De persze ilyen csak ott lehet, ahol van a nemzetnek Krisztusa.

III. Hogyan segíthetjük nemzetünket, hogy eljusson a szükséges magatartásra?

6. A *népnek bűne, és a népnek mint egésznek, alázatossága az egyesek magatartásából következik.* Ahol az egyes emberek közül soknak a szívében lakik Krisztus, ott a nép is mint egész, alázatos Istennel szemben. Ahol sok a kevély ember, ott a nép is bűnös. Tehát amikor egy népnek a hibáit fejtegetem, akkor mindig egyúttal az egyesek hibáiról is beszélek. Nem el *felette*, hanem *neki!* Az egyes életében kell megindulnia annak, ami egy népet újjá akar tenni. Előbb az egyesnek kell alázatossá lenni, hogy a nép is alázatot tanuljon, vagy alázatra jusson el. Az egyesek bűne húzza le a népet, és az egyesek alázata az, ami felemeli a nemzetet.

7. Éppen azért, az a népek felett is Istennek szava, mint az egyesek felett. Mert hiszen először az egyesekhez beszél: *Térjetek meg!* A megtérőkhöz kegyelmes az Isten. Az ótestamentom népet is felemelte, valahányszor megtért, és az istenes

magyarságnak is volt feltámadása. Ma sem lehet más reményiségünk, csak az, hogyha elkezdődik a szívekben mindenféle a nagy ébredés, akkor Isten talán kegyelmezni fog a keresztyénekért az egész nemzetnek.

Kemény Péter
budapesti s. lelkész.

Virágvasárnap.

Dél előttre. — Zakariás 9, 9. v.

1. Szövegmagyarázat.

Zakariás próféta könyvéből több idézet van az Újszövetségben. Máté 27, 9. — Zak. 11, 12. János 19, 37. — Zak. 12, 10. Máté 21, 5. közismert jövendölése az alázatosan, a számrháton érkező Királyról

Zakariás szülőföldje Babilon volt és ifjúságát is ott töltötte. Mikor Kyros 528 körül engedélyt adott a zsidóknak a hazatérésre, akkor ő is ott hagyta Babilont. A fogságból hazatérve Jeruzsálemben romokat találnak, még temploma sincs. Mindenütt nyomorúság és baj. Sehhol semmi jele a ragyogó színekkel megálmodott messiási kornak. A próféta azonban nem esik kétségbe. Buzgó segítőtársa Haggeus prófétának a templom-épités sürgetésében és népe vigasztalásában.

Az exegeták azt tartják, hogy Zakariás könyve első nyolc fejezetét el kell választani a 9—14-ig tartó fejezettől. Az első nyolc összefüggő egészlet képez, melyben nyolc látomását közli a próféta. Azután a bőjttel folytatódik s szembeszállva a pusztán testi bőjtöt tartókkal, az irgalom és a könyörület gyakorlását követelte, mert csak úgy jön el a boldog idő, amit várva-várnak, mikor a pogányok is megismerik az Urat és szolgálnak neki. A 9—14-ig tartó fejezetek nemcsak új gondolatokat tartalmaznak, hanem az előadásuk nyelve színesebb és költői formát visel. Arról beszélnek, hogy a pogányok megaláztatnak, az Úr megszabadítja népét az idegenektől, gazdagon megáldja és békés királyt küld. A hűtlen pásztorokat megbünteti s helyükbe egyetlen, a jó pásztor állítja.

Ha a két rész úgy egymástól el is választható, de a kapcsolat a kettő között mégis megvan és ez az *üdvvárás* gondolata. Bármilyen kellemetlen is a hosszú fogságra való emlékezés, ami tele volt nyomorúsággal és megpróbáltatással és bármilyen sivár is a jelen, az üdvösség várásának ez nem lehet akadálya. Amikor pedig erre gondol a próféta, akkor nemcsak az öröm tölti el szívét, hanem örvendezésre szólítja fel Jeruzsálem lakosságát is.

A megszólítás: Sionnak, Jeruzsálemnek leánya. Az ótestamentumi nyelvhasználat ezzel azt fejezi ki, hogy Sion és Jeruzsálem egész lakossága figyeljen az örömhírrre. Ezt jelenti Sion leánya pld. Ezs. 62, 11-ben is.

Az örvendezésre való felhívásban fokozás van: örülj nagyon és azután ujjongj. Vagyis örömének hangban, felkiáltásban is adjon bizonyosságot Jeruzsálem népe, mert olyan üzenet hangzik felé, melynek hallátára a szív az örömtől repesni fog. Az örömmüzenet pedig ez: Íme jön néked a te királyod.

Az ószövetségben sok jövendölés van arról, hogy Isten az utolsó időben királyt küld népének, ki az üdvösséget hozza meg. Ézsaiás 7, 14.; 8, 8.; 62, 11—12.; Zak. 9, 8—10. Az írástudók ezt a Messiásra vonatkoztatták s kialakultak a különböző képzetek az eljövendő királyról. Az egyik felfogásban a nemzeti gondolat lépett előtérbe s a szabadító alakját úgy színezte ki, hogy az eljövendő király Izrael népével a pogányok felett is uralkodni fog földi dicsőségben. Ezzel a felfogással merőben ellentétes a másik, mely a szabadítót az Úr szenvedő szolgájának az alakjában látja, akinek nincs semmi ékessége, aki az emberek közt utált és megvetett volt. Ézsaiás 53, 3.

Zakariás próféciájában az örvendezésnek első oka, hogy a te királyod jön, és ez a király te hozzád jön, Sion népe. A fogság idejében eleget szenvedtek a babiloni, a perzsa királyok uralma alatt. Ez az idő elmúlt. Salamon, Dávid dicsőséges kora jön vissza. Nem idegen király uralma alatt fognak élni, hanem az válik valóra, amiről Ezékiel 37, 24-ben jövendölt.

Honnét jön ez a király, erről nem beszél a próféta. Mikor erről van szó, akkor a prófécia nem tud bizonyosat. Ézsaiás 41, 2. azt mondja, hogy napkeletről Mikeás 5, 12. szerint örök időktől fogva, nem Izraelből vagy Judeából. Zakariás azt mondja, hogy jön.

Mi az érkező király jellemző vonása? A próféta ezt állapítja meg róla: Igaz, szabadító, szegény és számárháton ülő.

A héber „zadik“-ot nem fejezi ki egészen a magyar „igaz“. Luther a Gerechten szóval adja vissza. Az igaznak az ellentéte a hamis, az álnok. Ebben a vonatkozásban az igaznak az az értelme van, hogy az a király „bünt nem cselekedett és szájában álnokság nem találtatott“... De az érkező király igazságos, aki azért jön, hogy az igazságot diadalra juttassa. Annyi jogsértést szenvedett a nép a fogságban s visszatérve Jeruzsálemba, napról napra szomorúan tapasztalja, hogy a nagyok, a hatalmasok újból és újból elnyomják, tehát az érkező király fog igazságot teremteni a nagy igazságtalanságban.

A király szabadító. A héber szó értelme segítő. Luther Helfernek fordítja és Salvatornak mondja. Jeruzsálemben minden romokban hever, kimondhatatlan a testi és a lelki nyomorúság. Önmagán nem képes a nép segíteni. Kell jönni valakinek, aki segítsen. A perzsa király, Kyros, hazarendte Izrael népét. De ezzel a sorsuk nem oldódott meg. Hatalmasabb király érkezik, aki igazán tud segíteni, aki a szó szoros értelmében „Salvator“ lesz.

Az a prófécia, mely az érkező királyról azt mondja, hogy igazságot és szabadulást hoz, valóban örömet válthat ki Jeruzsálem lakosai között. De a jövendölés másik fele, hogy az érkező király szegény és számárháton ülő, kétségessé teszi, vagy legalább is határt szab annak az ujjongó öröme-nek, melyre a próféta hívja fel Jeruzsálem lakosait.

A szegény jelző egy érkező király számára nem valami kecsegtető. Ha szegény, akkor nincs koronája, aranya, hadserege. Szegény király fény, pompa nélkül érkezik. A számárháton való bevonulás is ennek az illusztrálására szolgál. A király lovon szokta bevonulását tartani. A paripa az előkelőség, a büszkeség, a nagyotmutatás szimboluma. A mohamedánok gúnyolódva mondják a keresztyéneknek: A ti Mesteretek szá-

máron, de Mohamed tevén lovagolt s a teve külön állat, mint a szamár. Herczeg Ferenc a Pogányok c. regényében a pogány magyarnak a keresztény hittérítővel való vitatkozásában plasztikusan juttatja kifejezésre ezt a gondolatot: Hogyan lehet Isten fia, király a Jézus, aki számárháton vonul be Jeruzsálembe, mikor a mi vezéreink fehér paripán jönnek. A próféta pedig az érkező királyt egy nőstény számarznak a vemhére ülteti.

A virágvasárnapi prédikációnak azonban ép az a feladata, hogy felébressze, megerősítse a hívekben annak a tudatát, hogy a jövendölés az Úr Jézusra vonatkozik s ő ép azért, hogy szegény és alázatos lett, hozott minékünk szabadulást. Gazdag volt és szegény lett érettünk. II. Kor. 8, 9. Aki csak a büszkeség, a pompa és a földi hatalom szemüvegén nézi a világot, nem érti azt, hogy alázatossággal, fegyver nélkül is lehet diadalfmaskodni. Nem emberi erő, hadsereg a világmegváltó hatalom. Az üdvösséget nem hadiszerencsében, földi reményeink valóraválásában várjuk, hanem abban, hogy Krisztus érkezik hozzánk, a mi Királyunk, aki megszabadít minket is a bűn és a halál hatalmától.

Mit mond nekünk Zakariás prófécijája? Lutherrel felelünk erre: „Mivel pedig a zsidók a prófétára hallgatni nem akartak, most már nekünk szól az üzenet, hogy a mi királyunk alázatosan és szegény külsővel jön hozzánk, hogy mi a zsidók kárán okuljunk s e szegénységen meg ne botránkozzunk, se pedig a zsidók módjára világi pompát és gazdagságot tőle ne várjunk, hanem tanuljuk meg, hogy az Úr Krisztusban olyan királyunk jelent meg, aki igaz és szabadító, aki minket a bűntől és örök haláltól megment. Fogadjuk örömmel ezen üdvösséges tudományt s adjunk érte Istennek szívbeli hálát.“

2. Igehirdetés.

Virágvasárnapi öröm.

Virágvasárnapján öröm, ujjongás volt Jeruzsálemben. A sokaság palmaágakat, virágokat hintett Jézus útjára. Jeruzsálem lakossága hozsannával köszöntötte az érkező királyt. Mi volt ennek az oka? Izrael népe a názáreti Jézustól várta a szabadulást, reményeinek a valóraválását. S azután az, hogy a próféciónak csak arra a felére figyelt, ami ujjongásra szólította fel Sion népét s amelyik azt mondotta, hogy a te királyod jön hozzád. Mikor a fényes álmok, a remények nem váltak valóra, az örvendezés helyét a harag, a zúgolódás foglalta el s akkor eszükbe jutott a prófécia másik fele is, hogy a szegény, a számárháton ülő királytól hogy is várhattak volna valami különöset? A hozsannából feszítődött meg lett.

Beszélhetünk virágvasárnapon örömről? Különösen ujjongó örömről, amire a próféta egyenesen felszólít? Mikor tudjuk, hogy Nagyhét küszöbén állunk, mikor Jézus megindul a Golgotha felé s Nagypénteken keresztfája mellett leszünk, hol a mi királyunk gyötrődik és szűrő tövisekkel megkoronáztatott. Beszélhetünk örömről, mert érezzük és tudjuk, hogy a mi királyunk jön s üdvösséget, szabadulást hoz. Ez az igazi

öröm, melyről János 16, 22-ben ezt olvassuk: És örülni fog a ti szívetek és senki el nem veszi tőletek a ti örömetöket. Nem veheti el a próféciónak az a megállapítása, hogy szegény, számárháton ülő király a mi szabadítónk, nem veheti el örömmüket a nép hálátlansága, változó hangulata, de nem veheti el a kereszt, a Golgotha sem. Mert Isten hatalma és kegyelme a mi örömünk.

Azt a gondolatot világítjuk meg, hogy örömmüket miképp erősíti meg az, mikor szegénységében, alázatosságában ismerjük fel a mi királyunkat. Hogyan lehet felismerni a királyt, miért a legelső ember? Talán azért, mert trónusa, fényes udvartartása van? Voltak királyok, kiknek aranykoronájuk volt s mégis csak árnyékkirályok voltak, elvesztették országukat és földönfutókká lettek. Hogy valaki király, a legelső legyen, annak nem az a „conditio sine qua non“-ja, hogy koronája, arany trónusa legyen. Hány koronázatlan király van a tudományak, művészetnek, költészetnek. Nincsen vagyonuk, hatalmuk, fény, pompa nem jelzi útjukat, mégis királyok, a legelsőek ők! Van egy ország, amely nem ebből a világból való, annak is van király, ki a lelkek felett uralkodik. Ő jön mihozzánk. A kérdés, hogy megismerjük-e őt? Nincs fegyveres kísérete, nem ül pompás paripán, hanem szegény és alázatos. S mégis ő hozza számunkra a legértékesebb javakat: lelkünk békességét és üdvösségét.

Amikor az ember észreveszi azt, amit eddig még nem látott meg, akkor öröm tölti el a szívét. Ez az igazi öröm, ami fokozódhatik az ujjongásig. Milyen öröm az, mikor szegénységében, alázatosságában felismertük a mi királyunkat.

A próféta által megjövendölt királyban felismerjük Urunkat, Üdvözítőnket. Ez a mi királyunk is szegény volt. A bölcsője jászol, a szállása rongyos istálló. Palotában soha sem járt. Sokszor nem volt hová fejét lehajtani. Emberi formát vett magára. Tanítványai, hallgatói sokszor érezték, hogy olyan valaki van köztük, akinek „hatalma“ van, de nem értették meg, hogy miért kész a szenvedést is vállalni, miért prófétál arról, hogy az ember fiának Jeruzsálembe kell mennie s ott sokat szenvednie s miért mondta azt, hogy tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok.

A szegénység, az alázatosság köntösét hordozva, mégis király volt ő. Az igazságot mondta, mikor Pilátus kérdésére olyan királynak nevezte magát, kinek országa nem e világból való. De király, a legelső, a legnagyobb volt, mikor értünk hordozta a szenvedést s a Golgotán feláldozta életét.

A szegény, alázatos, számárháton ülő királyban meglátjuk az igazi királyt. Ez a mi örömmünk s ezt tőlünk senki el nem veheti.

A másik gondolat, ami kifejezésre vár, hogy a szegény, alázatos király hozza nekünk a szabadulást. Az öröm a király

felismerése után mélyül, mert tudja, hogy a király nemcsak jön, hanem szabadulást is hoz.

Ami valakinek a lényege, azt árasztja ki magából. A kegyetlen, hódító királyok megalázzák, összetörik a népeket. Ez az ő diadaluk, így lesznek hatalmasabbak és fényesebb a dicsőségük. A mi királyunk igaz és szabadító s ezért hozza az igazságot és a szabadulást. Hozza a szegénység köntösében és aláztatosan, fegyver nélkül és mégis diadalmasan.

A prófécia beteljesedését ezen a ponton is kimutatják az Úr Jézus Krisztuson. Azt mondta magáról: Én vagyok az út, az igazság és az élet. Pilátusnak tudomására adja: Én azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. János 18, 37. Ez a világ gúnyosan veti fel a kérdést, mikor az igazságról van szó, mikép Pilátus: „Micsoda az igazság?” Vagy elvakulva nem tudja, hogy mi az igazság s így szól: *Fiat iustitia sed pereat mundus.* Azért örülünk az érkező királynak, mert ő az igazság fejedelme s ha megmaradunk az ő beszédében, akkor megismerjük az igazságot. János 8, 32.

Az érkező király: az Úr Jézus a mi szabadítónk. Mit jelentenek ezek az igék „szabadító jön” az egyes ember életében, mit egy nép számára, mikor az évtizedeken, talán évszázadon keresztül szenvedte az elnyomatás, a rabság kínjait? De mindezeknél van nagyobb veszedelem, súlyosabb teher: a bűn, a halál hatalma. Közel szeretnénk jutni Istenhez, hogy vele kiengesztelődjünk s nincs erőnk, hogy az akadályokat legyőzzük. A próféta nem hiába mondja, hogy nagyon örülünk, királyunk jön, aki segít, aki szabadító s mi örömmel teszünk arról bizonyosságot, hogy Jézus Krisztus az, aki megtörte a bűn és halál hatalmát és magához hívogat mindnyájunkat. Máté 11, 28.

A nagyhét küszöbén vagyunk. A sokaság, amely várta és kísérte az érkező királyt, széteszlott. Öröme olyan volt, mint a pára, ami gyorsan eltűnik. Pedig a próféta azt mondotta Sion népének, hogy nagyon örülj és örvendezz! Ha igazán örült volna az érkező királynak, akkor nem fordult volna el tőle s harmadnapra nem kiáltotta volna a „feszítsd-meg”-et.

A mi örömünk mély, tiszta és igaz öröm királyunk érkezésén. Hiszen ő a mi Szabadítónk és Megváltónk. Ezért nem fordulunk el tőle akkor sem, mikor a keresztyét hordozza s útja a Golgota felé vezet. Oda is követjük őt. S ha felismertük a szegény, aláztatosan érkező királyban az igazi segítőt és szabadítót, akkor a szűrő tövisekkel megkoronázott királyban is megismerjük azt, aki bűneinket hordozza, aki kiengesztel minket az igazságos Istennel és váltságot szerez mindnyájunk számára.

Istennek ezt a nagy kegyelmét érteti meg velünk a virágvásárnapi öröm. S ha ez az öröm a mienk lesz, „senki el nem veszi tőletek a ti örömetöket.” Ámen.

3. Prédikáció vázlatok.

Mikor lesz a próféta üzenete öröm a mi számunkra is?

I. Ha szegénységében felismerjük a mi királyunkat.

II. Ha ettől a királytól várjuk szabadításunkat.

Virágvasárnapon van sok gyülekezetben a konfirmáció. Konfirmációi beszédnek is alkalmas e textus. S ekkor ez lenne a prédikáció vázlata: Konfirmándusok sorakoztatok az érkező király köré!

I. Ő mutatja meg nektek az igazság útját.

II. Ő nála találjátok meg a szabadulást.

Délutánra. — Zsid. 5, 7—9.

A Főpap áldozata.

Rövid összefoglalása a délelőtti prédikáció főgondolatainak: Krisztus a mi királyunk, aki szabadulást hoz. De Krisztus nemcsak királyunk, hanem főpapunk is. A Zsidókhöz írt levél 5. része, melyből szent igéink valók, Krisztusról mint a nagy főpapról emlékeznek meg. Az 5. rész első verseiben olvassuk, hogy a főpap az embereknek az Istennel való érintkezésére van rendelve, hogy áldozatokat mutasson be a bűnökért, úgy önmagáért, mint a nép bűneiért. Az Isten hív el erre a tisztségre. Jézus sem maga emelte fel magát a főpapi méltóságra, hanem az, aki így szólt hozzá: Fiam vagy te, ma szültelek téged. Ez pedig égi szózat volt, mellyel Isten szólott fiához.

Annak a gondolatnak a kifejtése, hogy milyen volt Krisztus áldozata s mennyivel több és nagyobb volt az az ószövetség főpapjának áldozatánál. Az ószövetségben véres és vérenélküli áldozatokat mutattak be s így akarták Istent kiengesztelni. I. Sám. 15, 22-ben ugyanezt olvassuk: Jobb az engedelmisség a véres áldozatoknál és a szófogadás a kosok kövérénél s a prófétáknál is felhangzik az intés: Engedelmisséget kíván az Úr és nem áldozatot, mindezek dacára Izrael népének vallásos élete a véres és vérenélküli áldozatokban merült ki s ezt tartották a legcélravezetőbb módnak, hogy az Isten haragját elfordítsák.

Jézus az Újszövetség főpapja az engedelmisség oltárán áldoz Istennek. Mindennapi eledele, hogy teljesítse a mennyei Atya akaratát. Még akkor is az Isten akaratát teljesítette, ha az szenvedést jelentett a számára. Isten fia volt és így megmenekülhetett volna a kereszttől. De az engedelmisség útjáról nem tért le, bár ottan tövisek voltak és semmi körülmények közt nem akart Istennel szembe kerülni. Megtanulta azokból, amiket szenvedett, az engedelmisséget. Engedelmissége a keresztfahaláláig tartott. Ez volt engedelmisségének a koronája. Önként, engedelmisségből adta magát áldozatul. Így lett áldozati halála váltság az egész világ számára.

Főpapi hivatását nemcsak abban tette nyilvánvalóvá, hogy az engedelmisség oltárán áldozott, hanem példát adott arra,

hogy miképpen kell közeledni ahoz, aki a halálból is képes megszabadítani minket. A szabadulás csak Istentől jöhet. Jézust Isten emelte a főpapi méltóságra s erről ő nem feledkezett meg és alázatos maradt. Ezért áldozott testi életének idején azon az oltáron, melyről az imádság az esedezés, a könyörgés jóillatú füstje szállt az ég felé. Ezért tudott a Miatyánkban úgy imádkozni: Legyen meg a te akaratom. Főpapi imájában könyörgött önmagáért, tanítványaiért és híveiért. János 17, 7. Getsemáné kertjében haláltusában lévén, buzgóbban imádkozék és az ő verítéke olyan volt, mint a nagy vércseppek, melyek a földre hullanak és mégis így szólott: Atyám, ha lehetséges, mindazáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te. Lukács 22, 42—41. A keserű poharat kiitta és életét váltságul adta sokakért.

Ez az áldozat emelte fel Krisztust az Ószövetség főpapja fölé. Ő maga lett az áldozati bárány. De ezen az úton jutott el abba a tökéletességbe, melynek alapján neki olyan méltóság adatott, mely minden méltóság felett való méltóság. Így lett Krisztus a mi üdvösségünk, örök megszabadulásunk szerzője.

Krisztus üdvösségünk szerzője, kihez mennénk azért ő kívülre? Hozzá megyünk, ha benne bízunk, ha neki engedelmeskedünk. Ha pedig neki engedelmeskedünk, akkor ő belép a mi életünk szférájába és alakítani kezd minket. Sokszor nem is tudjuk, hogy mikép. De alakítja érzéseinket, gondolatainkat, cselekedeteinket. Alakít magának kiváltképpen való népet, jó cselekedetre igyekezőt. A Krisztus iránt való engedelmesség mind mind inkább határozottabb és tudatosabb lesz életünkben. Megtanuljuk a lemondást, énünk háttérbe szorítását. Megismerjük, hogy akkor leszünk igaz, komoly keresztyénekké, ha életünk az áldozatok sorozata lesz.

De nem a magunk erejéből, hanem annak a kegyelméből, aki a kereszthalált elszenvedte és meghalt érettünk, hogy nekünk szabadítónk és üdvözítőnk legyen. Ámen.

Lic. Fizély Ödön
somorjai lelkész.

Nagypéntek.

Délelőttre. — Ézsaiás 53, 1—7.

1 Szövegmagyarázat.

Nagypénteki perikópánk Második-Ézsaiás könyvéből való, mely a babilóni fogság vége felé tartott *vigasztaló* prófétai igehirdetést tartalmazza. Minden során átzenget a könyv kezdő akkordja: Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet! Ez a vigasztalás textusunkban a nép belső nyomorúságából, bűneiből való megszabadítás tényében jelentkezik, mely egyetlen személyhez: az Úr szolgájához fűződik.

Nem tudjuk eldönteni, kit értett a próféta az *Úr szolgája* alatt. A magyarázók egyik része valamelyik korabeli emberre gondol, más feltevéssel az Úr szolgája alatt Izrael népének „szent magját” érti, vagy magát a pró-

fétát. Egy bizonyos: akárkiről is festette a próféta az Úr szolgáját, abban a képen, amelyet róla ad, olyan titokzatos vonások vannak, melyek csak a keresztről hangzó újszövetségi bizonyágtétel által nyernek értelmet és világosságot. Az Úr szolgájának alakjában csodábatáruló szemmel ismerjük fel Istennek jövődőt kijelentő, Krisztus halálát hirdető munkáját.

1. „Az Úr szolgájának“ sorsa — a próféta szavai nyomán — betegség, szenvedés, gyalázat volt, annyira, hogy kortársai megvetették, az útálattól nem néztek reá és jelentéktelensége miatt nem törődtek vele. Szenvédő senki volt kortársai szemében. (2—3. vers.)

2. „Az Úr szolgája“ dicstelen sorsát türelemmel, panasz nélkül, alázatos, csendes engedelmességgel vállalta. Noha ártatlanul kellett emberek kezéből vennie a szenvedést, nem tiltakozott és vonakodott, hanem néma megnyugvással fogadta sorsát. (7. vers.)

3. Az Úr szolgájának szenvedése okát a kortársak Isten büntetésében keresték: kínos sorsának miértjére a felelet saját vétkeiben található. Saját bűnéért szenved az Isten haragja alatt. (4. b.)

4. De a textusunkban felhangzó próféta bizonyágtétel mást mond az Úr szolgája szenvedése értelmének. Igaz, hogy szenvedésében Isten büntetését hordozza, de nem saját bűneiért, hanem mások vétkéért. Teszi ezt az Isten akaratából, aki mások bűneit reá helyezte.

Mások bűneiért az Úr szolgája magára vette Isten büntetéseként a legmegvetettebb, legdicstelenebb emberi sorsot és legkínzóbb szenvedést Isten akarata iránt való alázatos, csendes engedelmességgel.

Az Úr szolgája szenvedésteli életének ezt az értelmét nem látta meg mindenki (lásd 3. pont). A természetes emberi szem és ész számára rejtetten cselekedett így az Isten. Csak annak szeméről hull le a fátyol az Úr szolgája szenvedésének valódi értelme előtt, aki elhiszi, amit róla a próféta igehirdetés mond. Ezt hinni pedig csak az tudja, akinek Isten kijelentette a szolgáját szenvedésen keresztül vezető kézmozdulatának a titkát (1. vers).

Textusunk összefoglalólag: vigasztalás, azután az Úr szolgája szenvedésének értelmezése, végül pedig felszólítás: hidd el mindezt!

2. Igehirdetés.

Három tragédia.

Nagypénteken három tragédiát él át az ember. A három tragédia hőse: Jézus, az ember és az igazság. Mindegyik tragédiának ugyanazon sajátossága van. Hős indul benne küzdelemre, de mindegyik elbukik. Mindegyikhez epilógust, tragédia utáni felvonást ír Isten keze. A tragédia azután ebben az epilógusban feloldódik. Az elbukott hős újból felemelkedik s végül diadal-maskodik.

A három tragédia elválaszthatatlan emberi életünktől. Mindegyik sorsunkat hordozza, küzdelmeinket mutatja, végzetünket szemlélteti. Egymásba fonódva együtt formálják az ember és emberiség nagy élet-tragédiáját s annak megoldását. Mindegyik tragédia Jézus keresztfai halálára támaszkodik s mindegyik Jézusban bírja megoldását.

1. Jézus tragédiáját az Isten és ember örök ellentéte hozza létre

Az ószövetség evangelistájának tekintete évszázadok köd-felhőjén át megnyugszik a jövődő ígéletén. Egy törékeny embert lát haladni az elpusztított Jeruzsálem utcáin. Látja megállni a romokba borított templom omladék falai mellett. Kitért karokkal látja megállni a szétszórt nép felett. Nincsen alakja és ékessége. Ábrázata nem kívánatos. Útált és elhagyatott az emberektől. De amint jár-keel, tanít és cselekszik, csodálatos erő sugárzik belőle. Kiderül, hogy ő a fájdalmak férfja és a betegség ismerője. Megnövekszik hivatása által és megszépül küldetésében. Abban rejlik hivatása, hogy az emberek betegségét viseli, azok fájdalmait hordozza, hogy megsebesíttessék az ember bűneiért, megronttassék a mi vétkeinkért. És abban van csodálatos méltósága, hogy a mi békességünknek büntetése van rajta és az ő sebeivel gyógyulunk meg.

A próféta látomása Jézus életében valóra vált. Végighaladt Izrael földjén és az egész világon. Tanított, csodákat tett, szenvedett és meghalt. Küldetésében rejlik méltósága és másokért való szenvedésében a szépsége. Nagy lett alázatossága által és dicsőséges keresztfai engedelmisségében. Lehajtott fejjel hordozta tragikus sorsát, hogy minden áldozata ellenére útált volt az emberek előtt és elhagyatott maradt. Pedig Isten megpecsételte a próféta ígéletét: Jézus a mi betegségeinket viselte, a mi fájdalmainkat hordozta, megsebesíttetett bűneinkért, megronttattott vétkeinkért, békességünknek büntetése rajta van és az Ő sebeivel gyógyultunk meg.

Csendes emlékezéssel álljunk meg Jézus tragédiája előtt. Fájdalmas sorsot jelent, hogy Isten őt az emberek megtartására küldi, az emberek pedig elveszítik. Áldást hoz és átokkal fogadják. Ajándékot osztogat és megostorozzák. Életet ment és életétől megfosztják.

Ébresszük fel szívünk részvétét s emlékezzünk Jézus szenvedéséről. Azután merítsünk bizodalmat Isten ama ígéletéből, hogy mindez a fájdalmas rettenetesség értünk történt.

2. Krisztus tragédiájában benne van az ember tragédiája is.

Krisztus keresztje egy megoldott és egy megoldatlan tragédiát egyesít. A megoldott tragédia abban áll, hogy Isten az elveszett ember megmentésére halálra adja az Ő fiát. Ezzel az ember Istennel való halálos összeütközése boldog befejezést nyer. Mert az a valóság, hogy a trónusáról lezuhant ember a Sátán rabszolgája lett. Istenadta képességeivel szembefordult Istennel. Értelmét, érzelmét, akaratát a bűn forrásává tette. Elbizakodott gögójében saját erejével akarta kiegyenlíteni Istennel szemben fennálló ellentétét. Azt gondolta, hogy jóakarattal megszabadíthatja önmagát a büntől és annak következményétől. Emberi eredményekkel kísérletezik. Elleplezi annak valóságát, hogy a bűn ellen való védekezése csak elmélet, hangulat és erőpróbálkozás. A bűn és halál sziklafalán neki véresre kell zúzódnia.

Ezt az ember tragédiáját megoldja a kereszt. A te tragédiádat is megoldja. Az ószövetségi evangélium igéjében te is benne vagy. Rólad van szó, mikor az ige többesszámban beszél. A *mi* betegségünkben, a *mi* vétkeinkben, a *mi* békeségünkben benne vagy te is. Benne vagy tehát Krisztus keresztjében is. Saját bűnösséged felismerésével elmondod ezt a szót: miattam! Azután Jézus keresztjére tekintve hozzáfűzöd ezt a szót: érettem!

De van az embernek befejezetlen tragédiája is. Isten elvégezte az üdvösség munkáját, de vajjon hívő szívvel áll-e a kereszt alatt az ember s hívő lelkét könyörögve tárja-e a megváltó kegyelem elé? Két lator keresztje áll Jézus keresztfája mellett. Az egyik káromolja, a másik feléje fordítja arcát. Két embertípus ez, harmadik nincs. Vagy káromoljuk Jézust és megvetjük váltság-halálát, vagy feléje fordítjuk lelkünket, hitünkkel átöleljük keresztfáját s életerőt veszünk tőle a Lélek által.

Vajjon megoldatlan tragédiád melyik szakaszán állsz ez idő szerint? Krisztus meghalt érted, vajjon hívő szívvel elfogadta-e halálának áldásait? Életeddel káromoltad keresztjét, megnövelted szenvedését, korbácsütését megszorítottad, töviskoronáját homlokára szorítottad! Vajjon tudod-e mindezt és eljutottál-e váltság-halálának ölelő karjai közé? Ha még mindig önmagadban bízol s hiszel önmegváltásod lehetőségében, ha szívedben még mindig közömbösség vagy álhit van csupán, akkor tragédiád megoldatlan marad.

Nagypéntek új próbatétel napja. Ébredjen fel önvizsgálásod, bűnbánatod és vágyakozásod. Fordítsd Jézus felé életedet és engedd, hogy szenvedésével és halálával meggazdagítson, lelkedet birtokába vegye s hazavigyen Istennel való boldog közösségbe.

3. Jézus szenvedéséből és halálából kicsendül az igazság tragédiája.

A nagypénteki prófécia az igazság elbukását jelenti és az mégis az igazság diadalmas himnusza. Fájdalmas zengésű sirató-énekből egekig verő diadalmas győzelmi ének lesz. Mert a prófécia lényege abban áll, hogy jóllehet Isten küldötte, utált, elhagyatott volt is, mégis diadalmaskodott. Szünetével és halálával betöltötte küldetését. Viselte betegségünket, hordozta fájdalmainkat. Kínztatás között engedelmes volt! Éppen azzal vitte diadalra az igazságot, hogy mindnyájunk vétségét hordozta, engedte mézárszékre hurcoltatni magát, fájdalmát némán hordozta és száját nem nyitotta meg.

Jézus elbukása ellenségeivel szemben az igazság látszólagos elbukása, de ezt az elbukást az igazság győzelme követi.

Jézus az emberiség történetében igazságokat képviselt. Magával hozta az új testvériség követelményét. Proklamálta a lélek egyedülvaló királyi értékét. Új életeszmet és új élethivatást teremtett. Megállapította a szolgáló életet, az odaadás és önfeláldozás köteleességét. Nemcsak új isteni kijelentést hozott,

hanem új vallási szemléletet is teremtett. Megállapította a hit és lelkiszabadság feltételeit. Új lelkiséggel töltötte meg a vallásos életet.

Az igazságért való harcban ellenfelei lehettek gyengejellemű, ingatag, vagy gyűlölettől elvakult emberek, de nem voltak gonosztevők. Ezt jó megállapítani, hogy Jézus mai ellenégeit is helyesen tudjuk megjelölni. Az az igazság, hogy Jézus akkori ellenségei az Ő igazságával szemben más meggyőződést képviseltek, ez a meggyőződés-ellentét buktatta el Jézust.

Jézus ma is az igazságok harcvonalaiban áll. Felfogása a szeretet kötelességéről, az Istenről, a vallásosság lényegéről, követeléséről és lelkéről, az erkölcscről, a jellemről, a hűségről ma is ellentétben áll milliók meggyőződésével. Ezért a történelemben állandó harc folyik, melynek egyik oldalán Jézus, a másikon a Sátán áll. Látnunk kell azt is, hogy sokszor Jézus nevével szállnak síkra azok, kik életükkel és törekvéseikkel megtagadják őt.

Az igazság tragédiája ma is tart. És mégis Krisztus keresztje az igazság diadalát hirdeti. Ez azonban Krisztus híveire kötelességeket hárít. Hűséget követel tőlük. Azt kívánja, hogy adjuk át néki bűnös voltunkat s hittel vegyük át váltság-halálának áldásait. Álljunk meg igazságai mellett. Merjük az igazságot igazságnak vallani. Tudjunk értük küzdeni és szenvedni. Mióta Krisztus keresztet vitt a vállán, azóta az igazság mindig kereszt alakjában jelenik meg s mindenkitől keresztthordozást követel.

A küzdelemben sokszor bukás vár az egyes emberre. Ilyenkor tudnia kell, hogy nem önmagáért, hanem az igazságért küzd. Ha keresztül gázol rajta a tömeg, a korszellem, az idegen hatalmasság, csak ő bukik el, az igazság legyőzetlen marad. A történelemben sokszor elbukik az nemzet is. Keresztül gázol rajta a nyers erő és önkényes hatalmi érdek. De csak nemzedékek buknak el ebben a harcban, a nemzet igazsága megmarad.

Az igazság azonban Isten lelkéből való. Nem a forrongó idő méhében, hanem az örökkévalóságban születik. Nekünk tehát Isten igazságáért kell küzdenünk és nem emberi téves igazságért. Csak Isten igazságai támadnak fel háromnapis tetszhalál után.

Ez a kereszt három tragédiája: Jézus, az ember és az igazság tragédiája.

Mindegyiket Isten oldja meg és mindegyik az előzőben hordja megoldását. Krisztus tragédiáját megoldja Isten igazságul betudó kegyelme. Az ember tragédiáját megoldja Krisztus váltság-halála. Az igazság tragédiája pedig az által oldódik meg, hogy a megváltott ember hite áthatja az ember és emberi közösség életét és építi Krisztus élő testét. Nagypénteken Krisztus keresztje azt az intelmet üzeni néked személy szerint, hogy a te életed tragédiája is megoldást nyer, az igazság harcára kegyelemből te is erős nyersz, Isten nem kíván tőled egyebet, hanem, hogy menj vissza Krisztus keresztjéhez és hívő szívvel maradj meg nála.

Ámen.

3. Prédikáció-vázlat.

Krisztus keresztségének fényében meglátjuk:

1. Az embert bűnössége mélységében;
2. A Krisztust megváltó halálának dicsőségében;
3. Az Istent gondviselő szeretetének irgalmasságában.

1. A keresztfényében meglátjuk az embert bűnössége mélységében.

a) A bűnös ember: beteg (4. v.), bűnös (5. v.), elfelejtett (6. v.).

Róm. 3, 10—12. Nincsen csak egy igaz is, nincsen aki megértse, nincsen aki keresse az Istent, mindnyájan elhajoltak, egyetemben haszontalanokká lettek, nincs aki jót cselekedjék, nincsen csak egy is.

b) Az ember tehetetlen; nem tud önmagán segíteni; erkölcsi értékek elégtelensége; jócselekedet, becsületesség, hűség önámítása; az önmegváltás hazugsága.

c) Az ember elveszett. „Elveszett és elkárhozott ember“, a bűn, a halál és ördög hatalmában vergődő ember. — *Róm. 7 24.* Oh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halál:nak testéből?

2. A keresztfényében meglátjuk Krisztust megváltó halálának dicsőségében.

a) Meglátjuk benne Isten küldöttét. — 2. v. Nem volt alakja és ékesége, ábrázata nem volt kívánatos, szegény, egyszerű éhező, hajléktalan; élete nagy engedelmesség, földre jön, tanít, gyógyít, Istenhez vezet.

b) Meglátjuk benne a fájdalmak emberét. — 3. v. „Utált és az emberektől elhagyott, a fájdalmak férfja.“ Testi szenvedése; még nagyobb a lelki szenvedése; ostoroztatásának, tövissel megkoronáztatásának, arculveretésének, megaláztatásának, kigúnyoltatásának lelki vonásai; utolsó szenvedése és keresztfai halála.

c) Meglátjuk benne a Megváltót. — 5—7. v. Szenvadásának és halálának igazi értelmezése és jelentősége.

3. A keresztfényében meglátjuk az Istent gondviselő szeretetének irgalmasságában. A megváltás munkájának örök alapja Isten gondviselő szeretete. A keresztfai titkának megfejtése: miattunk és értünk.

Isten azonban követel tőlünk.

a) Hitet követel Jézus megváltó halálával. — *Róm. 11, 20.* „Hit által állsz, fel ne fuvalkodjál, hanem félj!“ Hinnünk kell, hogy Jézus békességünk büntetését hordozta. Az Ő sebeivel gyógyultunk meg. Az Ő sebei meggyógyulásunkhoz elegendők. Ő a mi békességünk. „Nem arannyal, sem ezüsttel, hanem...“

b) Megtérést követel. Térjünk az Ő útjára. *Róm. 12, 2.* Változtatok el a ti elméteknek megújulása által; megvizsgáljátok, hogy mi az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata. A végső cél, hogy „egészen az Ővé legyek, az Ő országában, Ő alatta éljek...“

c) Az ítélet komolyan vevését követeli. A szentlecke kérdéssel kezdődik: Ki hitt a mi tanításunknak? 1. v. Hittünk-e és hiszünk-e Jézus tanításának? 3. v. Megállapítást tartalmaz: nem gondoltunk vele. Isten kegyelme mindent biztosít. Mit ajánlunk fel mi lelkünkben és életünkben? 2. Kor. 6, 1. Ne vegyük hiába Isten kegyelmét, u. o. 6, 14—16. Életünkben az igazságnak a hamissággal, a világosságnak a sötétséggel, a Krisztusnak a Béliállal ne legyen közössége

Délutánra.

Átok helyett élet.

Gal. 3—13.

Krisztus keresztfai szenvedésének és halálának órája.

Két ellentétes érzést ébresztő ige szól hozzánk. Egyik fájdalmas boldogságot tartalmaz: Krisztus megváltott minket a törvény átkától. A másik megdöbbenő kijelentést: ezt csak úgy cselekedhette, hogy ő maga átokká lett értünk. Kimondani is nehéz: Jézus átokká lett értünk, hogy minket a törvény átkától megváltson!

1. Az ember törvény alá van rekesztve. Szükséges nevelőmester, irányító, büntető és mégis a törvény átok. Követel, de nem ad erőt. Elvásztja Istent az embertől. Megcsalja az embert saját értékét illetőleg. Mindig ítél, elítél, halálra ítél.

Mi vár tehát az emberre a törvény szerint? Kárhozat és halál. Róm. 3, 20. A törvény cselekedeteitől egy test sem igazul meg.

2. Mivel a törvény az ember számára átok, Jézus átokká lett értünk. Ez azt jelenti, hogy saját életével és halálával megmutatja, hogy mi várt volna a törvény alá rekesztett emberre. Élete kereszt-vállalás, önfeláldozás, lemondás, szolgálat és engedelmesség. Igaz és ártatlan, mégis szenved. Bünt nem cselekszik, mégis a bűnösök rettenetes halálával hal meg. Az emberi részvét szempontjából is nehéz a keresztfai halál, de növeli súlyosságát az ígére utalás: átkozott minden, aki fán függ. Az apostol szerint: azt, aki bünt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk Ő benne. 2. Kor. 5, 21.

3. Az ige rettenetessége nem enyhül és mégis feloldódik az *értünk* szóban. A törvény átka tulajdonképpen minket sújt, Jézus azonban azt elvállalja. Valósággá válik minden hívő ember számára ez a három szó: helyettünk, miattunk, értünk. Meg kell azonban keresnünk a negyedik szót is: velünk.

Életünk számára komoly követelést ad az ige. Halálos komoly a törvény átka, hogy Jézusnak is alá kellett magát annak vetnie. Kimondhatatlan a megváltás értéke, hogy Jézus ilyen drága árat fizetett érte. Kötelességek hárulnak reánk, hogy megbecsüljük Krisztus halálának áldását. Immár nem állunk az átok alatt, hanem élünk a megváltó kegyelem által. Szükséges, hogy Krisztussal együtt megfeszíttessem, mert csak akkor élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus. Gal. 2, 20. Választanunk kell átok és élet között. Isten azért küldötte halálra Jézust, hogy az életet választhassuk. Válasszuk az életet!

D. Kapi Béla.

püspök.

Husvét I. napja.

Dél előttre. Zsoltár 118:16—24.

1. Szövegmagyarázat.

Ez a zsoltár a régi Károliban ezt a címet viseli: Tanuság a Dávid és a Krisztusnak országáról. A revideált Károliban: Az igazak diadal-öröme. Czeglédy Sándor legújabb revideálásában: Az ünnepi gyülekezet hálaimája és győzelmi éneke.

Állapítsuk meg, hogy az egész zsoltár valóban a gyülekezetnek örömeike Isten szabadításáért. Ez megadja azt a nézőpontot az igehirdetés e szövegéhez, hogy a *gyülekezetnek* kell hálát adni Istennek a husvétii szabadításért. (Zsolt: 14, 7. — Róm. 11:26 és főképen Zsid. 2:15., „megszabadítsa azokat, akik a halálfélelem miatt egész életükben szolgaságban voltak“.)

Husvétii textusunk első verse (16. v.) a keresztyén gyülekezet husvétii énekének ujjongó első sora: az Úrnak jobbkeze (Krisztus) felmagasztaltatott. (Róm. 8:34.)

A 17. vers *husvét hatalmas tényét* kiáltja a világba: Nem halok meg, hanem élek! Ember maradok, bűnös, akit keményen megostorozott és még fog is ostoroztatni az Úr, de többé nem ad át a halálnak (18. v.), hogy az én örökéletem által is hirdettessék az Úrnak minden cselekedete...

A 19. vers az igazság kapujáról szól, amelyik az Úrnak kapuja és az igazak mennek be azon. (20.v.) Luther itt utal a 15. zsoltárra, mely arra a kérdésre felel: Kik mehetnek az Úr elé? Az igazak. Tehát az Isten gyülekezete. A 15. zsoltár ugyan inkább zsidó erkölcsi síkon mozog, de a feddhetetlenül járás és igazul cselekvés Róm. 9:32. és Róm. 8:30. szellemében értendő. Luther szerint a 15. zsoltár a templom, a szent sátor bejáratát érti az igazak kapuja alatt, ebben a vonatkozásban tehát megint az Isten házába menő gyülekezetre kell gondolnunk, amelyik hálaimára és győzelmi énekekre gyülekezik Isten elé.

A 21. vers ismét a szabadításért hálálkodik.

A 22. vers és a 23. vers a szegeletkőről szól. Maga Jézus szóról-szóra idézi ezt a két zsoltárverset Máté 21:42 és Márk 12:10. versében, Lukács 20:17. versében pedig kisebb eltéréssel. Erre a szegeletköre: a feltámadott Krisztusra hivatkozik Cselek. 4:11, továbbá I. Pter 2:4 és 7. verse. A régi és a revideált Károlí arról a szegeletkőről szól, amelyet az építők „megvetettek“, Czeglédy S. újabb revideálása helyesen gondol a magyar nyelvben lehetséges félreértésekre és így fordítja: „elvetettek“, mint ahogy Luther „verworfen“-t használ. A Péter I. levelében használt „élő kő“ lett a Krisztus sírjáról elhengerített kőből. Ez a szegeletköve a husvétii hitnek.

A 24. vers ugyanolyan ujjongó örömmel fejezi be textusunkat, mint amilyennel kezdette. Husvétii: a gyülekezetnek örömeikével kezdődik és örömeikével végződik. (János 20:20.)

2. Igehirdetés.

Az élő szegeletkő.

A földi ember életére nézve döntő jelentőségű az, hogy milyen szívvel hallgatja és milyen szívvel fogadja az oltár előtt felolvasott szent történetet Krisztus Urunk üresen talált sírjáról. Érzi-e azt az álmélgodást, amit azok a boldog asszonyok éreztek, akik a csodálatos és váratlan örömtől lelkük mélyéig megrettenve elfutottak a sírtól: ott dobogott a szívükben a boldogság, hogy a forrón szeretett és megsiratott halott él és mégis senkinek nem mertek szólni, mert féltek. A mulandóság-hoz szokott embernek a félelme ez. Leküzdhetetlen félelem. Ismerjük mindnyájan, akik már néztünk könnyes szemmel egy-egy mozdulatlan arcra, amelyből nem a megszokott öröm, szeretet, jószág sugárzott felénk, hanem valami olyan hideg nyugalom és békesség, amelyből hiányzott az élet. Könnyes szemünk szivárványán át szinte véltük, hogy felébred, szinte erőszakoltuk, hogy csoda történjék s ugyanakkor a minket alkotó mulandó rész megrettenve gondolt arra: mi lenne, ha csakugyan megmozdulna, felébredne? Vágy és félelem, öröm és megrettenés hol vannak attól az érzéstől, amelyet husvét követel s amelynek a neve: hit...

Vannak, akik közönyös szívvel tudnak a koporsókra tekinteni, hideg szívvel gondolnak saját maguk elkerülhetetlen halálára is s bár fáj a szívük, mikor valaki szeretteik közül az anyaföldbe tér, láthatatlanná válik, emlékké lesz, mégis nem akarnak a mulandóság vastörvényén túl gondolkozni, reménykedni és látni. Mint egy összenőtt bozótot, úgy törik maguk körül az élet nehéz és fájdalmas dolgait, ösvényt akarnak kivágni benne maguknak, — de azután nincs tovább, kihull a fejsze a kezükből és elhanyaglatlanak a nagy éjszakába. Sok nehéz, fáradt, szegegy szívnek az útja ez...

Vannak azután az emberek között engedelmességre kényszerített szolgálói annak a kísértőnek, amelyik már a paradicsomban bűnre csábított, amelyik felemelte Káin kőbaltáját, amelyik Istentől elkérte és testi-lelki szenvedésekkel szörnyű módon kínoztta Jóbót, amelyik megkísértette Krisztust, elcsábította mellőle Júdást, tagadásba döntötte Pétert és most legalább kételkedésre biztatja Tamást. Itt van az emberek között, hol szervezeten, hol szervezetlenül, hol láthatóan, hol láthatatlanul: könyvben, képben, szóban, emberben a tagadásnak az ősi szelleme, mely minden erejét, fufangját és harci kedvét szembe helyezi a husvét csodával, jól tudván, hogy ha itt megingatja az embert, hite épületének szegeletkővét mozgatta meg és mindent tehet azzal az emberrel, akinek a hitét és reménységét beszorította a mulandóság határai közé és elzárta előle az örökélet határait.

Három csoport áll tehát a husvét sír mellett. Félve vágyakozó és hinni akaró emberekből áll az egyik, kiszikkadt szívű

és hinni nem tudó emberekből a másik, elszánt tagadókból, hitetlenekből a harmadik. És mintha csak az egész emberiség jobb lelkének a mélyéből törne elő, mintha csak az emberi lélek minden szenvedésének és minden reménységének az össze-ölekezéséből született volna meg, úgy halljuk a felolvasott zoltár diadalmas felkiáltását, vallomását és reménységét minden husvéti szív számára: Nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úrnak cselekedeteit! A kő, amelyet az építők elvetettek, szegeletkövé lett!...

Nincs keresztyén hit husvéti hit nélkül. A husvéti hitnek azonban nem a csodás része a lényeges. Hogy a követ hogyan gördítették el, hogy fehér ruhába öltözött ifjút láttak Jézus sírjában, hogy a tanítványok és az asszonyok miképpen találkoztak a feltámadott Krisztussal, akit holtan vettek le a keresztfáról, — mindez a látható rész, mindez a földhöz tartozó rész: kő, ruha, sír, beszéd, félelem, öröm... sokkal, sokkal több a husvét: hit, — megfoghatatlan és mégis bizonyos, bizonyíthatatlan és mégis valóság, egyszerre fundamentum és korona, — olyan kevés szó és olyan örökkévaló gazdagság: Az Úrnak jobbkeze felmagasztaltatott! Nem halok meg, hanem élek!

Nem keresztyén gyülekezet az, amelyik husvéti hit nélkül tölti meg ezen az ünnepen a templomot. Nem keresztyén szív az, amelyik hálaadás és ujjongó örömrzés nélkül ébred husvét reggelén és nem énekel a szívében ennek a 118. zoltárnak a boldogsága. Nincs annak a keresztyén hitnek *szegeletköve*, amelyikre hitének épülete támaszkodjék az eső, a szelek, az árvizek ellen, amelyik nem a Krisztus sírjáról elhengerített kőnek a fundamentumára támaszkodik, *mint élő kőre*, tehát magára a feltámadott Krisztusra. Az igazságnak a kapuin az igazak mennek be. Kik az igazak? Akik Isten kegyelméből igazulnak meg a Jézus Krisztusban való hit által. Jézus Krisztusban való hit pedig nincsen az ő diadalmas feltámadásában való hit nélkül. Csak akkor, ha egész szíveddel hiszed azt, hogy aki éretted a keresztfára ment és ott engesztelő halála által megváltott téged, feltámadott sziklasírjából és visszajött éretted, csak akkor teljesedik be rajtad az ő ígérete: aki én bennem hisz, ha meghal is él és aki él és hisz énbennem, nem lát halált soha, — csak akkor énekelheted a zoltáríróval: Nem halok meg, hanem élek.

De nincsen husvéti hit nélkül belső gyógyulás sem. Fájhat a halál által megsebesített szíveknek, hogy a temető földjébe kellett elhelyezniök kedveseiket. Omolhatnak a forró fájdalomnak, vagy a csendes emlékezésnek a könnyei: gyógyulás és enyhülés az a veszteseknek. De könny és fájdalom, emlékezet vagy felejtés nem tud igazán meggyógyítani. Segít a letört ág helyén a felszáradásnak, de új levelet, új ágat, új életet csak belső erők tudnak napvilágra hozni belőle. Az egész emberi világ minden törekvése és reménysége előtt, az egész emberi élet minden terhe, gondja, szenvedése előtt semmi, semmi más nem tudja felemelni a mulandóság sötét függönyét, mint ez a

husvétii hit: Feltámadt Krisztus a halottakból, mint zsengeje az elhunytaknak! Akiket elveszítettem, ő vette át az örökéletbe. Mikor én következem, ő általa ugyanabba az örökéletbe lépek át. Nem halok meg, hanem élek...

A keresztyén gyülekezetnek tehát a feltámadott Krisztus által meggyógyítottaknak kell lenni a halál minden félelmetesége ellenében. És ez még nem is elég. A keresztyén hívő embernek becsületesen kell harcolnia azért, hogy hitvese, testvérei, gyermekei szívében is élő és termő legyen ez a hit. Hit nélküli élet csak a temetők felé siet, nagy köveket gördít a sírokra, kicsoda veszi el azokat onnan? Ha Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a mi prédikálásunk, de hiábavaló a ti hitetek is... Mint a husvétii sírból Krisztusnak, úgy kell kitörni a keresztyén szívből minden akadályon keresztül a megmentő és felszabadító hitnek: Tudom, hogy az én Megváltóm él és végül az én porom felett megáll. (Jób 19:25.) *Nincsen tehát husvétii hit nélkül örökélet sem.* Mert bűnbocsátnak, kegyelemnek, feltámadásnak, örökéletnek, üdvösségnek a szegeletköve az a Krisztus, akit ugyan az építők elvetettek, és ma is sokan megvetnek balga módon, de egyedül ő az, akiben meg nem szégyenül senki, aki hisz.

Milyen más lenne ennek a földi világnak az élete, ha husvétii hittel teljes emberekből állana, akik életüket a keresztfán meghalt és husvétii diadalmasan feltámadott Krisztusra, Megváltójukra, mint élő köre építenék. Soha nem vehetik ki az emberek, még ha hadseregekkel fogják is terjeszteni a hitetlenséget, az Isten kegyelméből adott ezt a fundamentumot a világ életéből. Mert Isten adta ezt, hogy aki hisz, el ne vesszen, hanem örökélete legyen... Aki ezt a hitet ébren tudja tartani családi otthonában, nem retteghet a jövőtől. Amelyik nemzet el tudja mondani: *Krisztus az életem szegeletköve*, — az türelmes kereszthordozással várja önönfeltámadását is. Amelyik egyházban élő erő ez a husvétii hit, az minden bűnnek és gyarlóságnak küzdőterén győzedelmes marad. Amelyik korszakban öntudatos husvétii hitnek csak egy paránya is megvan, az leküzdi megpróbáltatásait.

Magasztalja tehát a gyülekezet egészében és tagjaiban egyaránt dicsőítő énekkel az Istent, aki hatalmasan cselekedett mivelünk az ő feltámasztott szent Fia által. Ez a nap az, amelyet az Úr rendelt, örvendezzünk és vigadjunk ezen! Nyitva van az Úrnak a kapuja Krisztusban való földi életre és Krisztus megváltói érdeméért való örökéletre. Menjenek be az igazak ezen a kapun husvétii ének boldog szavával és egész életükkel énekeljék: Nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úrnak cselekedeteit... Ámen.

3. Prédikáció-vázlatok.

I. *Hatalmasan cselekedett az Úr!* 1. Felmagasztalta és jobbjává tette Jézust. 2. Elvette halálomat. 3. Megnyitotta az igazság kapuját.

II. *Hirdetem az Úrnak cselekedeteit.* Bizonyoságot kell tennem: 1. Krisztus feltámadásáról. 2. Kegyelemből kapott örökéletéről. 3. Isten szabaddító igazsága győzedelméről.

Délutánra. Csel. 2:22—32.

Hallgassátok meg ezeket a szavakat!

Hallgassátok meg ezeket a szavakat, így kezdi a szentige és husvétnak nagyon komoly szavai vannak hozzánk.

Először arról beszél Isten igéje, hogy *Isten feltámasztotta Jézust.* (22—27. v.) Krisztus hatalmas erőkkkel, csodákkal és jelekkel járt a földön és elkerülhette volna a Golgotát. De Isten elhatározott akarata volt az, hogy a hitetlenek keze által megfeszíttessék és az ő engesztelő áldozatáért a bűnből kegyelem és a halálból élet legyen. Ezért Isten feltámasztotta őt, nem hagyta a halál hatalmában és nem engedte, hogy az ő szentjét rothadás érje. Meg kell hallani ezeket a szavakat husvétkor minden szívnek.

Másodszor arról beszél Isten igéje, hogy *Isten megismertette velünk Krisztus által az életnek az útját.* Földi élete által a földi élet útját, halála által az új életnek az útját. Amiképpen Krisztus feltámadott a halálból, azonképpen mi is új életben járunk.

Harmadszor arról beszél Isten igéje, hogy *legyünk tanubizonyosságai a feltámadott Krisztusnak és a Krisztus szerint való életnek.* Kell, hogy határozott bizonyágtevői legyünk a Krisztus feltámadása igazságának, a feltámadott Krisztusban való hitnek és Krisztus tanubizonyosságai gyanánt járjunk az életben. Mert Krisztus által az örökélet örökösei lettünk és ha földi örökségünkért ellenségeskedni és pereskedni tudunk egymással, mennyei örökségünkért ellenségeskedni és pereskedni kell tudnunk a világgal is és önmagunkkal is.

Akinek füle van a hallásra, hallja meg, hogy mit mond a Lélek a gyülekezetnek.

Kemény Lajos
budapesti esperes.

Husvét II. napjára.

Délelőttre. 16. Zsoltár 8—11.

Az Úrra nézzünk szüntelen . . .

Kettős ünnepeink közül az első ünnepnap a fényt, a második az árnyoldalt képviseli. Az első ünnep mindig azt hirdeti, hogy milyen sokan is lehetnénk mi, evangélikus keresztyének. A templomok tömve, a gyülekezet csupa figyelem és áhítat. De hogy a lelkipásztor el ne bízsa magát, az ünnep fényoldalára már másnap következik az árnyoldal és arra figyelmeztet, hogy az igazán hívek mindig kevesen voltak. Azt is mondhatnánk, hogy az első ünnep a látszatkeresztyénségnek, a második a kitartó, csakugyan hívek ünnepe.

Húsvétkor ez kiváltképpen szembeötlik. A második ünnepen már sokszor üres templomban kong az élet szava. A világ nem bírja ki, hogy évenként háromszor-négyszer két egész napot egyfolytában az Úrnak szenteljen. Másnap már kénytelen levetni az álarcot s ősi pogány szokásához híven iszik és hejehujázik, állítólag azért, hogy ezzel is kifejezésre juttassa, mennyire örül az Úr feltámadásának. Tulajdonképpen pedig azért, mert már únja az Úrral való huzamosabb kapcsolatot.

Pedig az Isten igaz gyermeke az Úrra néz szüntelen. Az Úrra nézett Dávid király is, kitől zsoltárunk származik. Az Úrra nézett Jézus Krisztus is a kereszten. Isten igéje arra buzdít, hogy mi is szüntelen az Úrra nézzünk, ki a Jézus Krisztust is feltámasztotta,

I. Nézzünk az Úrra, hogy soha meg ne rendüljünk.

Az embernek szüksége van arra, hogy az életben soha semmilyen körülmények között meg ne rendüljön. Mert minden megrendülés, mint valami földrengés, pusztulással jár. Megroppannak az erők, megroskad az egészség, megdől a boldogság, s főleg meginog a — hit.

Régóta keresik már azt az erőt, mely az embert rendíthetetlené tudja tenni.

Az ókor legrokonszenvesebb bölcséleti iskolája éppen azért gyakorolt olyan nagy hatást mind a maga korában, mind még később is sokáig, napjainkig, mert ilyen rendíthetelenségre tanította híveit. Az embernek nem szabad belső nyugalmát soha elveszítenie. Történjék bármi, lelki békéjét mindig őrizze meg. Nem érheti az embert soha nagyobb baj, mint amikor a belső békéjét veszíti el. A bölcs tehát felkészül mindenre, a legrosszabbra is. Mindent türelemmel, lelki egyensúlyának teljes birtokában fogad. Ha mindjárt a világ dől is össze körülötte, a lehulló romok benne bátor emberrel végeznek.

„Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae . . .“

Írja ennek a bölcseségnek egyik kiváló költő-képviselője.

Az a mély benyomás, melyet a keleti népek legnagyobb

és legmagasabbrendű vallása, a buddhizmus gyakorolt évezredek óta híveire, szintén abban leli magyarázatát, hogy a buddhizmus is ilyen rendíthetlenségre tanított. A buddhista szerzetes mindent a legnagyobb egykedvűséggel fogad. „Ha szidalmaznak valakit“, tanácsolja egyik szent könyve, „mondja ezt (a szerzetes): ‚Milyen jók az emberek, hogy kezükkel nem ütnek!‘ — Ha kézzel ütnek, ezt: ‚Milyen jók, hogy rögökkel nem dobálnak!‘ — Ha rögökkel dobálják, ezt: ‚Milyen jók, hogy bottal nem vernek!‘ — Ha bottal verik, ezt: ‚Milyen jók, hogy kardlappal nem vernek!‘ — Ha kardlappal verik, ezt: ‚Milyen jók, hogy nem a kard élével vágnak!‘ — Ha a kard élével vágják, ezt: ‚Vannak tanítványok, akik a testtől és az élettől megkínózva, meggyötörve; megundorodva, olyan embert keresnek, akinek kardja van (t. i. abból a célból, hogy véget vessenek életüknek): én találtam ilyen embert, akinek kardja van, anélkül, hogy keresnem kellett volna...“

A római levélhez fűzött híres magyarázataiban Luher Márton is inti hallgatóit, hogy törekedjenek belső függetlenségre, mások ítéletével vagy dicséretével semmit se törődjenek s szegyenben és gyalázatban egyaránt ugyanazok tudjanak maradni. Ebben a rendíthetlenségben Luther kiváló is volt. De Luther ezt a rendíthetlenségét a biblia embereitől tanulta. Íme, Dávid király is mily rendíthetetlen nyugalommal nézte sorsát! Pedig ifjú korában éppen elég baja volt. Nemcsak Góliáttal kellett megvívnia, hanem Saul király is a halálba akarta kergetni. Önuralma annál felségesebbnek bizonyul, hogy Saullal többször könnyen végezhetett volna. De ő ura-királyára fegyverét felemelni bűnnek tartotta.

A türelem és belső békesség legmagasabb, tökéletes fokát azonban az ártatlan Barány példája állítja eléink. Arra, amit a sztoikus magasztalt, amire a buddhista áhítozott, arra ő képes volt. Erejének forrása pedig nem az volt, amit egyedül tekinthettek ilyennek mások, t. i. az élet értelmetlenségének és semmiségének belátása és meggondolása, hanem az, egyedül az, hogy Ő szüntelen az Úrra, a mennyei Atyára nézett, a mennyei Atyát szüntelen jobbjára felől érezte s teljesen reabízta magát.

Ez az Isten emberei rendíthetlenségének is a titka és kimeríthetetlen forrása.

De az Úrra így nézni csak az tud, aki ismeri az Úr hatalmát, aki tudja, hogy életben-halálban mire képes, nem: mire hajlandó a mennyei Atya gyermekeiért.

Istennek ezt a hatalmát és jóságát Dávid király úgy fejezi ki, hogy ő az embernek még a testi élete felett is a legmesszebbmenő módon örködik. Istennek erről a hatalmáról és jóságáról azonban a legvilágosabban húsvét ünnepe beszél. Isten eszerint nemcsak a lelki életünket tartja fontosnak, hanem gondot visel gyermekei testéről is. Gondot visel akkor is, amikor az a legmegvetendőbbnek és leggyarlóbbnak bizonyul. Kezei közt tartja övéi halóporát is, örködik felette. Akiket a halál elszólit, azok is

biztonságban érezhetik magukat nála, mert Ő nem engedi, hogy az ő szentje rothadást lásson.

A húsvéti hitnek a lényege az Isten halálunkban is felettünk örökös szeretetének s a halálon is diadalmaskodó hatalmának az evangéliuma. Krisztus Urunk feltámasztásával éppen ezt nyilatkoztatja ki Isten szeretete a világnak. Ahogy Őt feltámasztotta, úgy fel akar és fel fog minket is támasztani, s nem hagyja lelünk a halottak birodalmában, a Seolban.

A húsvét tehát nemcsak a Jézus Krisztus feltámadásának az ünnepe, hanem a mi feltámadásunknak is az ünnepe. Jó lenne ezt a második ünnepet szinte intézményesen a húsvéti evangélium ezen második felének szentelni. Lehet ugyan, hogy ekkor templomaink még üresebbek lennének. Mert a mai ember inkább elhiszi azt is, hogy Krisztus feltámadott, minthogy a saját feltámadásának a lehetőségében, sőt bizonyosságában higgyen. Erre meg is van az oka. Már a feltámadást kérdőrevonás, ítélet követi. De akik a Krisztuséi, azoknak a húsvét a tiszta öröm ünnepe akkor is, ha a saját feltámadásukról van szó. Dávid király Isten gondviselő jósága láttán nem győzi erősíteni, mennyire örül a szíve, örvendez az ő lelke, hogy Istennél az öröm mennyire teljes, hogy az Úr jobbján micsoda örök gyönyörűségek várnak reá. Istennek a halállal szemben is elhangzó evangéliumának hallatára, amint azt magára vonatkoztatja, a keresztyén szív is csordultig telik örömmel a feltámadás ünnepén, s fülében ott cseng, szívében ott zeng, a lelkében ott visszhangzik szünetlen az ujjongó zsoltár: Örül az én szívem és örvendez az én lelkem, teljes öröm van tenálad, a te jobboldon gyönyörűségek vannak örökké, mert te nem hagyod az én lelket se a holtak birodalmában s nem engeded, hogy a te szented, — igen én, én, a Jézus Krisztus érdeméért szent, noha naponként bűnös, — rothadást lásson.

Ez a bizonyosság a rendíthetetlen lelki magatartás igazi forrása. A szegény ember a mindenféle jóval megrakott nagy üzletben vagy étteremben félénken és ügyetlenül mozog, megszólalni is alig mer. Ellenben a gazdag ember micsoda nagy hangon jön-megy, válogat, kifogásol és rendelkezik. Akinek a számára a húsvét valóban a feltámadás ünnepe, az végtelenül gazdag és hatalmas. Nála hatalmasabb és gazdagabb ember nem is lehet. És azért az ő lelki békéje, nyugalma megingathatatlan. Viszont, hogy sokan olyan nyugtalanok, elégedetlenek, „ideges“-ek, türelmetlenek, majd bátortalanok, nem annak a jele-e, hogy nélkülülők a rendíthetetlen nyugalom forrását, az igaz keresztyén hitet?

„Te tanítasz engem az élet ösvényére“, mondja a befejező versben a nagy király. A tanulás, minél komolyabb tárgyra irányul, annál több időt és fáradságot igényel. Amidőn az örökélet ösvényére tanít az Úr, sokalhatunk-e erre a célra egy-két napot? Nem kell-e végre megtanulnunk, hogy Isten igéjét, különösen azt, mely a saját feltámadásunkról és örökéletünkéről szól,

folyton-folyvást tanuljuk? S nem nagy öröm-e, hogy mi ma is, most is néztünk az Úrra?

Nézzünk Reá ezután is szüntelen, amíg majd végül nemcsak hitben, hanem színről színre is láthatjuk Őt.

Délutánra. I. Kor. 15, 17—20.

„Ha Krisztus nem támadott fel . . .“

A mögöttünk lévő zord télen nem lett volna csoda, ha valakinek az a bizarr gondolata támad, hogy mi lenne, ha most már minden így maradna, ha most már a szörnyű hideg soha meg nem szűnnék, a méteres hó soha el nem tűnnék, hanem mindig kegyetlen tél hideg hava borítaná a világot. Mi lenne, ha többé sose lenne tavasz, nem lenne májusi virágnylás és búzaérlelő nyár, gyümölcsédesítő meleg napsugár?

E gondolatnak már a puszta lehetősége is megbénította volna az életet. A víg farsangot a kétségbeesés rettentő böjtje váltotta volna fel, a munkás kezek megálltak volna, a harc-téren küzdő katonák pedig messzire hajították volna maguktól a fegyvert. Mindenki a biztos halált várta volna.

De az ember hite a természet feltámadásában egy pillanatra se rendült meg.

Azok közül a bizonyosságok közül, melyek a mai ember életében még előfordulnak, ehhez a tavaszváró bizodalomhoz lehetne a leginkább hasonlítani azt a hitet, amellyel Pál apostol a Jézus Krisztus feltámadásáról szóló örömhírt vallja. Lehet akármilyen a most, mondjanak akármit a kézzelfogható tények s reájuk épült tudásunk, az apostal utolsó leheletéig ragasz-kodik az Úr Jézus feltámadásának evangéliumához. Miért? Többek közt azért, mert az apostol nem csinált titkot maga előtt abból, hogy mi lenne, ha a hitetleneknek lenne igazuk, ha a Krisztus nem támadott volna fel. Erre a korinthusbeliek figyel-mét is felhívja, bizonyára abból a célból, hogy hitüket a fel-támadott Krisztusban erősítse. Ne riadjunk tehát mi se vissza annak az elgondolásától, hogy vajjon mi lenne, ha mindaz, ami-ről két napon át ezer és ezer templomban hallottunk és énekel-tünk, ámitás vagy legalább is tévedés lenne s nem lenne igaz az, hogy Krisztus feltámadott!

1. „Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek“, — kezdi az apostol a következmények levonását. Azt is mondhatnánk, ha nem igaz a húsvéti evangélium, akkor helyte-len a mi egész vallásunk s az egész keresztényiség hazugság. Akkor a mi húsvéti ünneplésünk se más, mint a talán megérde-melt pihenésnek, avagy a naplopásnak kegyesen álcázott for-mája. Akkor a keresztség, az úrvacsora a legnevetségesebb és fölöslegesebb ceremóniák közé tartozik, de semmiesetre se jelentheti a bűnbocsánat üdvadó forrását. Akkor Jézus Krisztus nagypénteki gyötrelme és kínhalála se főpapi áldozat, hanem

egy szerencsétlen ember tragikus sorsának lezáró fejezete, aki legfeljebb a saját rajongó rövidlátásának volt az „áldozat“-a. Akkor hiábavaló a bűnbánatunk s minden vele kapcsolatos gyötrődésünk is, mert hiszen „még bűneinkben vagyunk“. Sőt, akkor, ha Isten nem fogadta el Krisztus szenvedéseit és halálát bűneinkért engesztelő áldozatul, tehát nincs bűnbocsánat, akkor a keresztyénség nemcsak egyszerű hazugság, hanem roppant veszedelmes, egyenesen erkölcstelenségre nevelő hazugság, mert a bűnök bocsánatában való hitre buzdításával lazítja az erkölcsi törvény komolyságába vetett hitünket.

De még tovább megyünk. A Krisztus feltámadásának evangéliumába vetett hitünkkel megdől Istenbe vetett hitünk is. Ha Krisztus nem támadott fel, semmi esetre se hihetünk a Jézus Krisztus mennyei Atyjában sem, mert lehetetlen, hogy egy Atya, ha isteni mindenhatósággal rendelkezik, Fiát, értsük meg jól: megszülött Fiát a halál hatalmában hagyja. És akkor nem hihetünk Isten jóságában, gondviselő szeretetében se. Idevonatkozó minden bibliai hely, minden szép ének merő képzelgés és költői ábránd szüleménye lenne csupán.

Egyszóval: „Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek!“

2. Mindez azonban még csak mintegy az értelmünkhöz szóló érvelés. De Pál apostol továbbmenve, legtisztább érzéseinket is kíméletlenül felkavarja, amidőn levonja azt a következményt, hogy ha a Krisztus nem támadott fel, akkor „akik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek“.

Akik a Krisztusban elaludtak... Vannak evangélikus helyek, ahol a Húsvét a halottakról való megemlékezés ünnepe is. Húsvét hajnalán az egész gyülekezet a bibliai szent asszonyok példáját követve kivonul a temetőbe, hogy ott, ahol a legnagyobb szükség van rá, hallja a feltámadás evangéliumát. Ha nem is ilyen formában, de valahogyan minden keresztyén gyülekezetnek és keresztyén embernek meg kell emlékezni Húsvét ünnepén halottairól. Tegyük meg mi is azzal a kegyelettel, mely nekik tőlünk kijár s azzal a bizonyos tudattal, hogy nemsokára mi is követjük őket... De hová?! Csak a temetőbe? A földbe, a porba, az enyészet birodalmába? Azok, akikre emlékezünk, akik Krisztusba vetett igaz bizodalommal fogadták a halált, azok csak a temetőig jutottak el? Áltatták magukat csupán, amikor meghatott szívvel fogadták az Úr szent testét és véréát s amidőn könnyező szemmel, de mégis a viszontlátás reményében vettek búcsút tőlünk? És amidőn utolsó útjukra kísértük kihűlt tetemeiket s az ige, mint felülről jövő napsugár tudott megvigasztalni, úgyhogy fájó, de mégis megbékélt szívvel tértünk vissza otthonainkba, — mindez merő illúzió, ősi, le nem győzött babona szüleménye lett volna bennünk? És az a mérhetetlen sok szenvedés, melyet Krisztus mindkét nemű katonái 1900 esztendő alatt égrenéző szemmel hordoztak, abban a reményben, hogy az ő pillanatnyi szenvedésük igen-igen nagy örök dicső-

séget szerez nekik (II. Kor. 4, 17.) s hogy amiket most szenvednek, nem is hasonlíthatók ahhoz a dicsőséghez, mely számukra nyilvánvalóvá lesz (Róm. 8, 18.), mindez minden heroizmus ellenére is csak arra volt jó, hogy hirdesse a hitetlen világnak: Igazatok van, nem érdemes és nincs értelme, hogy arasznyi létünk pillanatnyi szükségletein kívül bármivel is törődjünk?! Ember, akiben a húsvéti evangéliummal szemben csak egy szikrányi hitetlenség is található, értsd meg: Mindenről van szó akkor, amikor a húsvéti evangéliumról van szó! Esméld fel reá, hogy ha a hitetlenségnek lenne igaza, akkor látva a mérhetetlen szenvedés, erőfeszítés, áldozat, munka tengerét, melyet a keresztyénség jelent, Lear király örült kétségbeesésével kellene megvádolnod az Eget, a Mindenséget, az Istent azért, hogy mindez így történhetett, hogy az ember ekkorát tévedhetett! Mert akkor pl. nincs értelme annak se, hogy az ú. n. keresztyén kultúra megmentéséért is csak a kisujjunkt is kinyujtsuk, akkor jöjjön a bolsevizmus, jöjjön a vörös „paradicsom“, jöjjön bármi, amit hitetlen agyak izzó fantáziája kitermelt, — az is becsületesebb valami lenne, mint a keresztyénség, melynek az alapjáról, legfőbb lényegéről kiderülne, hogy hazugság, hogy tévedés, hogy „A kik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát“.

3. Ebbe annál könnyebben belenyugodhatnánk, mert hiszen „Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk“. Csak ebben az életben... Gondoltál-e már rá, Testvér, hogyan is festene az életed, de főként a lelked világa, ha egyszer hitetlenséged végső következményeit levonnád? Ha pl. kijelentenéd magad előtt, hogy Istenben pedig nem hiszel, nem hiszel az ő gondviselő szeretetében, nem hiszel az ő igazságában, nem hiszel abban, hogy az életnek van célja, nem hiszed, hogy fáradozásaidnak és szenvedésednek van valami értelme, nem hiszed azt, hogy Isten csakugyan menynevei „Atya“, amint arra Jézus Krisztus tanított? Próbáld meg egyszer ezt mondani magadnak... s ha még nem élted át léted semmiségét, s a magad teljes nyomorúságát, akkor majd átéled. Pedig mindez olyan dolog, hogy a legszorosabb kapcsolatban áll a feltámadás evangéliumával. Mert ne hidd, hogy egy pillanatra is hitelt érdemel az olyan biblia, amelynek a legfőbb állításai tévedésnek bizonyulnak. És ne gondold, hogy van értelme az olyan keresztyénségnek, mely nem tud bízni Isten mindeneket új életre szólító világfölnyes hatalmában. Mert akkor a keresztyénség s benne az „örökélet beszéde“ is a mulandó világ mulandó atomja s hívei, ahelyett, hogy tovább álltatják magukat, jobb ha belátják, Madáchnak lesz igaza, amikor az emberi lét végső kilátásait nyomorult eszkimók állati sorsával azonosítja, mely hóval és jéggel borított hegyes, fátlan vidéken játszódik le, hol a nap mint vörös, sugártalan golyó pislog ködfoszlányok között. És akkor jobb, ha Krisztus helyett Buddhát, vagy modern képviselőjét, Schopenhauert választjuk legbölcsebb mesterünknek, hogy velük együtt tagadjuk földi

létünk minden célját és velük együtt valljuk a lét semmiségét és értelmetlenségét. Mert csupán ez életben reménykedni a Krisztusban, a legnagyobb nyomorúsággal egyenlő.

*

Levontuk a konzekvenciákat... Fájó szívünk, birod-e még tovább? Tudod-e még gyötörni magadat, avagy hallgatod, mint húsvéthajnali harangszót, az apostol további vallástételét: Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, akik elaludtak? Hallgasd, hallgasd vallástételét s hited kiáltson fel nagy-nagy boldogan:

„Rettentő képek, óh hová levétek,
Körültem minden úgy él, úgy mosolyog...“

Nem, nem lehet az másként, csak úgy, ahogy az Írás mondja, ahogy Ő maga mondta, hogy neki Jeruzsálembe kellett mennie és ott sokat szenvednie a vénektől és a főpapoktól és az írástudóktól, és megöletni, de harmadnapon feltámad (Máté 16, 21.).

Dr. Vető Lajos
diósgyőrvasgyári lelkész.

Husvét utáni I. vasárnap.

Délelőttre. — Ezék. 37:9—14.

1. Szövegmagyarázat.

A husvét utáni első vasárnap igehirdetésében két gondolat érvényesül. Egyrészt a test feltámadásának örömezenete hangzik át husvét ünnepe köréből, másrészt pedig a lelki halálból való új életrekelés csendül ki e vasárnap prédikációjából. Ez utóbbira utal már e vasárnap neve is: quasi modo geniti infantes!

Alapigénk jól ismert képet tár elénk. Ezékiel próféta látomásának igazi nagyszerűsége, a benne megszólaló hit eget ostromló merészsége azonban csak akkor ragyog fel előttünk teljes pompájában, ha figyelemmel vagyunk a látomás sötét történeti hátterére.

Izrael országa a hatalmas asszír birodalom szorításában már rég megsemmisült. (722.) Idegen kézre került már egyszer Jeruzsálem is. Az asszírok örökébe lépő kaldeusok sarcolták meg, és a nép színét-javát fogságba hurcolták. Fogságba került a próféta is. (597.) Az otthon maradt nép Egyiptommal szövetségbe fegyvert fogott a kaldeus hódító ellen. Veszére. Borzalmas bosszú következett. A kaldeusok a várost teljesen lerombolták, a templomot felégették, a nép nagyrészét Babilonba deportálták. (586.) Jeruzsálemben nincsen más, csak rom és holttetem. Teljesen reménytelen a helyzet.

Reménytelen abból a szempontból is, hogy azok, akik megmenekültek a pusztulástól és szerze-széjjel szóródtak, nem alkalmasok új honalapításra.

A követet, aki a fogságban lévőknek Jeruzsálem pusztulását jelenti (Ezék. 33:21), valószínűleg Gedalja, a babiloni udvar által kinevezett király küldötte. Gedalja a Jeruzsálemtől nem messze fekvő új fővárosban, Mispában, hallatlan politikai ügyességgel és nagy hozzáértéssel dolgozott az ország újjászervezésén. Követének nyilván az volt a feladata, hogy az első deportálás alkalmával a Kebar folyó mellé szakadt zsidókat, Ezékielt és társait, megnyerje a maga céljainak, és hazatérésre bírja őket. A próféta azonban úgy látja, hogy minden próbálkozás hiábavaló. A fennmaradt töredék nép nem alkalmas az Úr népe méltóságára. Tisztátalan, utálatos, bálványimádó nép. Lelkileg halottak az életben maradottak. Ezékiel nem szépít. Kíméletlen őszinteséggel tárja fel a való helyzetet: nincs itt más, csak száraz, redves csont, holttetem. Emberileg nézve mindennek vége!

E teljes sötétségből lángol fel egyszercsak vakító fénnel a hatalmas látomás: Isten feltámasztja a holtakat! A lelki halottakat is. Ezt mutatja a 12. és 14. vers, amelyben arról hallunk, hogy az Úr beviszi és leteszi a népet Izráel földjére. Itt nyilván a szétszórtaakra történik utalás, kik testileg ugyan még élnek, de lelkileg meghaltak, lelkileg a sírban nyugosznak.

A feltámadás gondolata e látomásban villan fel először határozottan az Ótestámentomban.

2. Igehirdetés.

Istennél minden lehetséges.

I. A próféta nem szépít. Mi se szépítsünk prédikációnkban. Reálisan rajzoljuk meg a halál borzalmas pusztítását. Elragad ifjat, öreget, egészségeset, beteget, szeretteinket: édesanyát és apát, hitvestársat és gyermekeket, kikkel együtt oly felejthetetlenül szép volt az élet. És most kinn porladnak a temetőben. Minden poézis, virágdísz ellenére, szörnyű csontmező a temető.

De íme a boldogító örömhír: Istennél minden lehetséges, Ő feltámasztja a holtakat! — Tudom, sokan vannak, akik azt mondják erre, hogy ez lehetetlen. Hivatkoznak arra, hogy megtörtént, hogy valakinek a lába az orosz harctéren maradt, másnak kezét a Doberdón tépte darabokra a gránát, sokakat megégettek és hamvaikat szétszórták a négy égtáj felé, — hogyan lenne lehetséges, hogy az így szétszórt emberi csontok és emberi hamu újra együvé találjon. Én jó keresztyén vagyok — mondják, — szívesen eljárók a templomba, hiszek az Istenben, de a halottak feltámadását nem tudom elhinni. Balga beszéd! Isten, aki az embert és az egész világot a semmiből oly csudálatosan megteremtette, hogyan tudná az embert új életre támasztani! Miért volna Isten mindenható, ha ezt ne tudná?!

Ragyogjon fel arcod: Istennél minden lehetséges, Ő feltámasztja a halottakat! Ezért boldog reménységgel járhatunk a temető sírjai között. Nem örök a válás. Van viszontlátás. Csak arra kell törekednünk, hogy a viszontlátás a mennyben és ne a kárhozat helyén történjék.

II. A lelki halottak elkárhoznak. Szépítgetés nélkül beszélünk a lelki halottakról is. Kik azok? A hitetlenek. A hitetlenek állapotát sokszor nagyon felületesen ítéljük meg. Úgy tekintünk rájuk, mint akik nem *akarnak* hinni. Pedig valójában nem *tudnak* hinni. Csakugyan halottak. A halott nem lát. A lelki halott sem látja az érette keresztben vérző Jézust. A halott nem hall. A lelki halott nem hallja meg Isten szerető szívének hívását. Lábon járó holttestként megy az örök pusztulás felé. És nincsen emberi hatalom, amely feltartóztathatná! Jó szív és fenyegetés egyaránt hatástalan. Nem használ semmiféle új szervezet vagy mozgalom, a legkiválóbb evangélikátor sem. Borzalmas helyzet. Emberileg nézve teljesen reménytelen a helyzet gyülekezetemben, ha halott, saját életemben, ha lelkileg halott vagyok.

Rajtunk már csak az Isten segít! Ő, akinél minden lehetséges, fel tudja támasztani a lelki halottakat is. Csak Ő! És ez semmivel sem kisebb csoda, mint a test feltámasztása. Ki által cselekszi ezt? Lelke által. Én nem tehetek mást, mint hogy imádkozom ezért a Lélekért, és élek mindazokkal az eszközökkel, melyek által a Lélek működni akar. Azon vagyok, hogy gazdagon lakozzék és hangozzék közöttünk Istennek ígéje és sokszor legyen terítve az Úrnak asztala. E célból hálásan felhasználok minden áldott mozgalmat, szervezetet, evangélikációt stb.

Feltámaszt engem az Isten? Feltámasztja gyülekezetemet? Igen, mert megígérte. Ő megcselekszi.

Áldott legyen a mindenható Isten, aki felmagasztalja a holtakat!

3. Prédikáció vázlat.

Istennél minden lehetséges:

- I. a holttetemek megélednek,
- II. a lelki holtak újra élnek.

Délutánra. — I. Kor. 15:50—57.

Meghal a halál.

Napjainkban sokat gúnyolják és támadják a keresztyénséget azzal, hogy a másvilággal biztatja és vigasztalja tagjait, s alkalmatlanná tesz a mindennapi élet harcára.

Ezzel szemben mindenekelőtt megállapítjuk, hogy éppen a keresztyénség tesz alkalmassá az életben való szilárd, mozdíthatatlan megállásra. Napjainkban tündöklő példa erre a finn nép. És ezután rámutatunk arra, hogy éppen a sokszor gúnyolt feltámadás reménysége által válunk alkalmassá az életküzdelemre. (58. v.) Ám gúnyoljanak érte, mi igenis biztatjuk és vigasztaljuk hűveinket a másvilággal. Valljuk, hogy a keresztyénség a maga boldogító teljes értelmét csak a feltámadás és új

élet reménységében bírja. Ha nincs feltámadás, akkor hiábavaló a mi hitünk (17. v.) és küzdelmünk (32. v.). Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk (19. v.). Mi igenis várjuk az új eget és új földet. Mi várjuk azt az időt, amikor meghal a halál... És a halál nem lesz többé... sem gyász, sem fájdalom. (Jel. 21:4.)

Kétségtelen, hogy az eddiginél még sokkalta elevebben és határozottabban kell számolnunk ezen esemény bekövetkezésével. Úgy mint az első keresztyéneknek, akik azzal számoltak, hogy Krisztus második eljövele és a holtak feltámadása még rövid földi életük tartama alatt bekövetkezik. (51. v.)

Pál apostol hatalmasan bizonyítja a feltámadás és örökélet elmaradhatatlan bekövetkezését. Krisztus az első zsenge. (23. v.) Miképpen ő feltámadt, úgy mi is feltámadunk. Ami elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban; ami elvettetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben; ami elvettetik erőtelenségben, feltámasztatik erőben. (42—43. v.)

Nem mostani testünk támad fel tehát, hanem erős, dicsőséges, romolhatatlan lelki test. A mostaninál lényegesen más. A kettő úgy viszonylik egymáshoz, mint az üde búzaszár az elrothadó búzaszemhez. Mostani testünk nem örökölheti Isten országát. (50. v.) Ezért akik majd még élnek akkor, amikor a feltámadás hatalmas trombitaszava megzendül, átváltoznak, lelki testet öltenek, a halandó test halhatatlanságba öltözik. És akkor nincs többé halál. A halál meghalt. Elnyeletett diadalra. Vége van minden szenvedésnek.

Milyen nyugodtan, rendíthetetlenül állhatunk meg most már az életben! Nincs mitől rettegnünk. Halál és pokol sem árthat minékünk. Mienk a menny örökre!

Beyer Pál

ágfalvai lelkész.

Illusztrációk.

Zsoltár 23. A világháború utáni években a szabad pályán dolgozó emberek előzönlötték az állami állásokat s az ifjúság a pályaválasztásnál ugyancsak az állami állást látta életcélnek, mert ott biztos a jövedelem. Ma sokszor egy-egy biztos állástól teszik függővé a családalapítást, vagy a gyermek születését. Ennél a pénzre épített életnél mennyivel biztosabb alapon áll a zsoltáríró, aki az Úr pásztorolására bizza magát!

II. Kor. 5, 19—21. A finn—orosz háború előtti tárgyalások eredménytelenül végződtek, mert az orosz követelése nagy volt, az ellenszolgáltatás pedig nagyon kicsi. Így nem lehet békességet teremteni. Milyen más az Isten békéltetése, aki az emberrel való ellentétek tisztázására Krisztus szent életét adta oda s ezzel szemben a követelése az, hogy a mi bűnös életünket újjáteremtse, visszaformálja a maga képére és hasonlatosságára és megtartsa nekünk örökre. Balga ember az, aki ilyen békéltetést visszautasít.

Zsoltár 43. A bányaomlás következtében bennrekedt bányászok egyetlen reménysége, hogy társaik és hozzátartozóik mindent megtesznek megmentésükért. Mennyivel nagyobb lehet a reménysége a bűn zeg-zugos tárna- és aknahálózatába beszorult embernek, ha van hite s tudja, hogy Isten szabadító, aki kegyelmi eszközeivel kiszabadíthat a bűnből, magához vezethet, sőt meg is tesz mindent a megváltásunkért.

I. János 3, 1—6. Ha a kaszárnyában magasrangú tiszt látogatását várják, a legutolsó közlegény is lázasan készül a szemlére. Mindent kefélnék, fényesítenék, tisztitanak, hogy úgy ragyogjon minden fegyver, mint a tábornok kardja, olyan fényes legyen minden bakancs, mint a tisztek csizmája. Minden erőfeszítés ellenére még mindig nagy különbség van a két katona, a tábornok és a közlegény között, de a ruha szabásában, a fegyverek tisztaságában, a fegyelmezett magatartásban hasonlóság is van. Mindkettőn látszik, hogy katona. — Aki várja a Krisztussal való találkozást, készül arra, igyekszik tiszta maradni, örömmel fogadja Krisztus büntőrlő kegyelmét, hogy a nagy seregszemplén, az utolsó ítéletkor minden gyarlósága mellett is nyilvánvaló legyen a Krisztussal való hasonlósága.

Március 15-én. Budapesten egy örökmécset állított a kegyelet arra a helyre, ahol gróf Batthyányi Lajos kivégezték. A közeli minisztériumi épületről állandóan vezetéken át préselik az emlékműbe az olajat, hogy a tűz ki ne aludjon. Nemzeti ünnepen, különösen március 15-én, a szabadság ünnepén, úgy érezzük, hogy a hazafiasság lángra lobban s jobban lobog, mint más napokon. Minden nemzeti érzés azonban szalmaláng, ha nem kap állandó táplálékot, hitet az egyházon keresztül az Istentől. Ha azonban a nemzeti ünnepen a hazafias gondolatokat az Istenbe vetett hit olaja táplálja, az ünnepek sora nemzeti életet alakíthat ki, amelynek fénye messze ellátszik s utat mutat a sötétben tapogatózóknak.

Zakariás 9, 9. Gyermekkoromban egy ismerősünk minden látogatásakor újabb és újabb ígéreteket tett, hogy legközelebb mivel lep meg, de sohasem váltotta be az ígértét. Egyszer azután a gyermek őszinteségével megmondtam neki, hogy nem hiszek az ígéreteinek. Isten minden ígértét, próféciját beváltotta, Izrael népe mégis hitetlenül állt Krisztussal szemben, nem ismerte fel benne a Messiást. Isten ígéreteiben nem szabad kételkednünk, még ha emberi mértékkel mérve lehetetlennek is látszik az, amit biztosra ígér.

Zsid. 5, 7—9. Magas hegyeket, meredek csúcsokat megmászó, biztosléptű turistavezetők úgy jutottak felelősségteljes megbízatásukhoz, hogy előbb a régi vezetők, talán apáik utasításait figyelték s nyomaikat követék engedelmesen. Mások vezetése mellett ismerték meg az életveszélyt, amellyel egy-egy kirándulás jár. Amikor már nyugodtan vállalhatják a tereppel ismeretlen kirándulók vezetését, indulás előtt a kirándulás sikere érdekében szigorúan kijelentik, hogy a kiránduló csoport tagjainak engedelmesen kell követni utasításukat. — Jézus megtanulta a haláláig való engedelmességet (Fil. 2, 8.), hogy a néki engedelmeskedőket biztos kézzel vezesse át az élet veszedelmes terepén, bünszakadékok és halálmocsarak felett az örök üdvösségre.

Esaiás 53, 1—7. Ha egy újsághírt olvasunk egy idegen ember haláláról, esetleg részvétellel gondolunk rá. Ha valamilyen kapcsolatunk volt

vele, fájdalmat érzünk. Ha azonban gondatlanságunkkal, vagy bűnös akarrattal mi okoztuk a tragédiáját, lelkiismeretfurdalásunk van. Amikor pedig nagypéntek üzenete hangzik felénk, nyugodtan folytatjuk tovább bűnös életünket, minden zökkenő, minden lelkiismeretfurdalás nélkül, pedig Krisztus közelálló hozzánk, hiszen a mi megváltásunkra jött s miattunk, helyettünk és érettünk kellett meghalnia.

Galata 3, 13. Ismeretlen tettes ellen tett feljelentést egy ember, akitnek feltörték a pénztár-fiókját s díjat tűzött ki a nyomravezetőnek. Nagy megdöbbenésére legbizalmasabb emberét találta bűnösnek a nyomozó hatóság. Súlyos büntetés várt a bizalmával visszaélő emberre. Amikor azonban a kihallgatásnál szembesítették vele, oly kétségbeesetten könyörgött a tolvaj bocsánatért, hogy megesett a szíve rajta, mint a példázatbeli királynak az irtalmatlan szolgán s visszavonta a feljelentést, sőt megfizette a nyomozással kapcsolatban felmerült költséget. Olyan valószínűtlenül hangzik mindez. Krisztus pedig még ennél is többet tett, meg is halt a bűnös emberért, átokká lett érette, hogy megváltsa az örök haláltól. És ez valóság!

Zsoltár 118, 16—24. Egy fiatal leány hosszú szenvedés, többszöri operáció után azzal fogadott, amikor a betegszobájába léptem, hogy nagy öröme van, mert másnap ismét megoperálják. Örül, mert bár tudja, hogy fájdalmas lesz, de az orvos azt mondta, hogy ha ez az operáció is sikerül, akkor meggyógyul. Nem halok meg, tisztelendő úr, hanem élhetek, mint a testvéreim és a barátnőim, otthon, boldogan! Hány ember vágyódik az örökélet után, de nem engedi kioperálni a halált okozó bűnöket, mert fél a bűnbánat fájdalmától. Nem hisz abban, hogy Krisztus büntőlő műtete eredményes lehet, pedig Ő nemcsak ígéret, reménykedik, hogy hátha sikerül, hanem feltámadásával be is bizonyította, hogy az élet ura, hogy bűnbocsátó kegyelmével minket is megtarthat az életben.

Csel. 2, 22—32. Julianna holland trónörökös nő első gyermekének megszületését nagy várakozás előzte meg. Nemcsak a hollandok várták az örömhírt, hanem Európa, sőt más világreszek népei is. Nem volt elég a tény, hogy a gyermek megszületett s hogy Hollandiában ágyúörgéssel tudatták az örvendetes eseményt, erről tudnia kellett az egész világnak. A világ minden részéből összesereglett ujságírók táviratokban és telefonon továbbították a hírt már a megszületés órájában. — Péter már az első pünkösdkor, első igehirdetése alkalmával már a húsvéti eseményekről beszél s azóta is a keresztyén igehirdetés feladata az élő Krisztusról való bizonyoságtétel. Nem elég a tény egymagában, hogy Krisztus feltámadott. Hírül kell adni, hogy a feltámadott Krisztusba vetett hit által húsvétja legyen az egész világnak. Mert nem azért halt meg Krisztus, hogy feltámadjon, hanem hogy feltámadásával megnyissa az ember számára az üdvösség kapuját.

Zsoltár 16, 8—11. Egy finn theologustól kaptam a következő levelet: Nagyon közélről ismertük meg a háborút. Az egyik bátyám már elesett, a másik kinn van a fronton, én pedig ujonckiképzés alatt vagyok. Mégis olyan jó nekünk, mert tudjuk, hogy Isten gondoskodik rólunk és semmi sem történhetik az ő akarata nélkül.

I. Kor. 15, 17—20. Temetők kapujára díszes betűkkel írják fel: Feltámadunk. Akik alatta járnak, sokszor gúnyolódásnak látják a kapu-

feliratot. Csak enyészetet, pusztulást, halált látnak maguk körül, mert amikor Krisztus a szenvedések útjára lépett velük, elfordultak tőle s a maguk szomorúságába burkolóztak. Csak aki a szenvedések útján végig tud mradni Krisztussal, az juthat nagypéntek után húsvétra, csak annak vigasztalás, biztatás, erőforrás a temetőkapuk húsvéti üzenete: Fel-támadunk!

Ezékiel 37, 9—14. A Babatündér c. opera díszes kiállítású színpadán a zene hangjaira táncoló, babáknak öltöztetett művészek a valóság hű utánzásával csuklanak összes, amikor a képzelt babaszerkezet lejár. A játékos bolt babáinak élete néhány másodperc, vagy perc csupán, aszerint, hogy milyen nagy bennük a járószerkezet rugója. Az ember életében is megáll egyszer a szerkezet, elpattan a rugó, vagy kitörik egy fogaskerék, megáll a vérkeringés, vagy megszűnik egy szerv működése s az ember meghal. Akinek azonban a feltámadott Krisztus adja ajándékkul a Szent-lelket, az „ha meghal is; él“.

I. Kor. 15, 50—57. Néhány évvel ezelőtt három fiatalember az érettségi vizsga után a Margit-hídról a Dunába dobálta a könyveit. Az érdeklődőknek elmondták, hogy a könyvekre már nincs szükségük, mert megtanulták mindazt, ami azokban van, a vizsgát letették s a jövő tanévben az egyetemen már magasabb tudományt tanulnak. A feltámadott Krisztusban hívő ember már a halál nagy próbája előtt is el meri mondani az apostollal a felolvasott ígét, különösen az 55. verset, mert tudja, hogy Krisztus a halál felett is diadalt aratott.

Jávor Pál
hatvani lelkész.

A mi szolgálatunk.*

„Viseljetek gondot azért magatokra és az egész nyájra, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett, az Isten anyaszentegyházának legelgetésére, melyet tulajdon vérével szerzett.“
Csel. 20, 28.

Ez a felolvasott vers lelkipásztoroknak szól. Ezért én egyszerűen csak azt keresem, hogy mit üzen benne az Isten nekünk lelkipásztoroknak. Mi az Isten mondanivalója ebben a versben, itt Lappeenrantában.

Isten első üzenete így hangzik: *Viseljetek gondot!* Ebben a két szóban benne van a mi teljes szolgálatunk. A lelkipásztor élete állandó „gondviselés“, felügyelet, vigyázás. Vigyázás magára és a nyájra. A mi életünk sohasem lehet önfeledt élet, melyet kitudunk kapcsolni a felelősség alól. A lelkipásztor sohasem élhet felelőtlenül és megbízás nélkül. *A lelkipásztor élete állandó permanencia.* Állandó készség. Állandó szolgálat. Pedig igen sokszor gondolunk arra, hogy milyen jó lenne olykor mindent

*) A finn-ugor lelkésztestületben, Lappeenrantában 1939. VII. 17.-én elmondott írásmagyarázat.

letenni, senkiért és semmiért gondot nem viselni. De Isten országában nem lehet vakációzni és nem lehet szabadságra menni. A lelkipásztorral örökre összenőtt a gyülekezet s az érte való vigyázás nem szünhet meg sohasem. Ha értenétek a mi magyar anyanyelvünket, akkor hallhatnátok, hogy mily sokat beszélgetünk mi is az otthonhagyott gyülekezetekről, egyesekről és sokakról. Érezzük, hogy vár az otthon. Várnak a gyülekezetek. Várnak, mert gondunkra vannak bízva. A jó gyülekezeti lelkész-szel elmegy az egész nyáj pihenni, mert a Szentlélek tette vigyázókká.

Este, mikor már elpihennek a gyermekek és a gyermekzajt a jótékony csend váltja fel a családi életben, akkor sem szünik meg a gyermekért való gondoskodás és vigyázás. A szülők éjszaka többször is felkelnek, megnézik őket, ha kell virrasztanak felettük. Mért? Mert nem szünt meg a gondoskodás. Akiket ránkbízta és akiket szeretünk, azokkal szemben állandó a gondoskodás és vigyázás. Ezért gondviselő az Isten. Neki gondja van ránk. És Jézus is mondotta: Az Atya mindezeideig munkálkodik és én is munkálkodom.

Viselj gondot a nyájra! Tehát pástora, felvigyázója, sáfára, őrzője vagyok a nyájnak. És ez nem könnyű dolog. Nem könnyű dolog valakire vigyázni. Nehéz, mert éberséget kíván. Gondot viselni valakire terhes munka. „Gondterhes“ vállalkozás. És éppen ezért valakire csak akkor viselünk gondot, ha azt ránkbízta és azonkívül nagyon szeretjük.

Nekünk a nyájra kell gondot viselni. Úgy is, ha annak csupán külső dolgait tartom rendben. Ha az egész nyájnak és egyeseknek anyagi életéről gondoskodom. Munkát és állást szerzek, szociális intézményeket hívok életre, ha organizálom, ha mindenkinek pontosan ismerem multját és jelenét stb. De nekünk ne ezek a szükségletek okozzák a legnagyobb gondunkat, hanem az, hogy a nyáját „füves mezőkre“ és „forrásvizekre“ terelges-sük, mert Isten a mi kezünkől nem a belmissziói intézmények számát fogja kérni, hanem a reánk bízott lelkek számát. A lelkipásztor legnagyobb gondjának a nyáj üdvösségének kell lenni.

Jézus is gondoskodott az 5000 emberről, de mikor látta, hogy azok csak kenyérkirályt látnak benne és nem Megváltót, eltűnt közülök. Pál apostol is gyűjtött alamizsnát a gyülekezeteknek, de mikor felismerik és leértékelik apostoli hivatását, akkor nyíltan vallást tesz, hogy több a diakonusoknál. *Ahhoz, hogy valakinek a testi életéről gondot viseljünk, ahhoz elég a szeretet, de ahhoz, hogy valakinek az üdvössége izgasson és lelkiéletére gondot viseljünk, ahhoz Szentlélekre van szükség.* Vajjon kicsoda tett bennünket vigyázókká? Azt megmutatja a mi munkánk és a munkánk gyümölcse.

A gyülekezet üdvössége! Még emlékezetünkben él Jónás Lákusnak tegnap hallott szomorú története, a savoi ébredés kezdete. Az egyik savoi paplakon vidám mulatás volt, mikor papot kértek egy haldoklóhoz. Kocsit is küldtek érte, de senkisé-

akarta otthagyni a jókedvű társaságot. Végül is kiadta a princípális a parancsot: „menjen a fiatal segédlelkész“. A hosszú szánkóúton beszélgetni kezdett a kocsis a lelkésszel. A kocsis lelkiéletet élő ember lévén, lelki kérdésekre terelte a szót, de a lelkész fölénnyel elintézte: „Nem értesz te ezekhez, paraszt vagy te, engem okos embernek tanítottak...“ Mire odaértek, a nagybeteg meghalt. A család szomorúan hallotta a kocsisól, hogy a „papok késlekedtek“. A szomorú halottasházban ekkor hangzott el ez a mondat: „Átkozott legyen az, aki az Úr ügyét gátolja.“ És ez elég volt ahhoz, hogy a fiatal lelkész élete gyökeresen megváltozzék és hazafelé alázatos szívvel hallgassa az öreg kocsis megöregedett lelki beszélgetését. *Egyesek és gyülekezetek üdvösségéért égő alázatos lelkipásztorok tudnak csak gondot viselni a nyájra.* Én nem vagyok gyülekezeti lelkész, de kis mértékben át tudom élni azt, amiről itt szó van, mert kórházgondozással foglalkozom. Többször megtörténik, hogy mielőtt beszélni tudnék a beteggel, meghal. Későn hozták be, vagy én késtem el. Ilyenkor ezer és ezer kérdés áll elő. Ki volt? Hogyan halt meg? Honnan hozták? Ki volt a lelkipásztorja otthon? Ismerte-e Krisztusát? Hívó szívvel, vagy hitetlenül szólította-e el az Úr? Megtettem-e mindent, hogy élő hitre jusson?

Kedves Testvéreim, engedjük magunktól megkérdezni, hogyan fog egyszer a gyülekezetem Isten elé állni? Gondját viseltem-e? Az örök élet vizét nyújtottam-e nekik? Krisztust hirdettem-e? Az volt-e minden gondom, hogy élőhitre jussanak, vagy tudtam nyugodtan aludni, míg a lelkek a kárhozatba rohantak? Mennyi lustaság, hiúság és önzés keveredik a mi munkánkba és mi mindenről beszélünk, ahelyett, hogy egyedül Krisztust hirdetnők, a Megfeszítettet!

Hofacker azt mondta: kár minden szóért a szószéken, ami nem a keresztről szól. Pál apostol annyira szíven viselte övéi üdvösségét, hogy ha lehetett volna, a maga üdvösségéről mondott volna le érte. A II. Kor. levél 11. fejezetében, a sok szenvedés után, miket a gyülekezetért elviselt, azt halljuk, hogy ehhez járult még nála valamennyi gyülekezet gondja. Vajjon izgatnak-e bennünket ennyire a mi gyülekezeteink?

II.

Hogy lesz a gyülekezet gondja az én gondom? Más szóval, hogyan leszek éberebb, vigyázóbb? „Viseljétek gondot magatokra.“ Ez a válasz. Mások üdvössége csak akkor érdekel, ha már az enyém érdekel. Ameddig nem válik az én üdvösségem existenciális kérdéssé, addig mások lelki kérdései csak nyög, okvetetlenkedés és alkalmatlankodás a számomra. Amikor már nekem is fájnak a bűnök, akkor tudom megérteni mások szükségét. És amikor én hallottam meg, hogy van üdvösségem, bocsánatom és kegyelmem, csak akkor kezdem el hirdetni másoknak is az új örömhírt. Viseljünk hát gondot magunkra. A lelkipásztor nem lehet gramafon lemez, aki mechanikusan, lélek nél-

kül adja a másort. Nekünk élet és halál küszöbén, a halál és pusztulás világába az evangéliumot kell belekiabálni. Nem lehet másokat Krisztushoz vezetni, ha magunk sem tudjuk az utat hozzá. Nem lehetünk pásztorok, ha nem tanulunk a főpásztortól. Nem lehet embereket harcra buzdítani, ha mi sem vesszük fel a küzdelmet. Hiába kötözzük mások sebeit, és hiába kínáljuk a mi receptünket, ha magunk is száz sebből vérünk s nem tudjuk felmutatni életünkben az orvosság gyógyító erejét. Ott a baj, hogy magunkra nem viselünk gondot. Másokban felkeltjük az ítélettől való félelmet, de mi még sohasem döbbszünk rá Isten számonkérő szavára. Másokkal órán át elbeszélgetünk, de nekünk nem jut egy csendes 10 percre sem. Másokat buzdítunk az adakozásra, de mi sohasem teszünk a perselybe. Másokat ébresztgetünk, magunk alusszuk a lélek mély narkozisát. Nem véletlen, hogy az Ige a mások gondozása előtt a magunkra való vigyázást hangsúlyozza. Mert a lelkipásztor így nem pásztor, hanem átka a gyülekezetnek. A lelkipásztor lelki csődje, és magánéletének hibái meglátszanak a gyülekezet lelki életén is. Ezért aki a pásztorbotot elfogadja, annak tudnia kell, hogy az mire kötelez. Pál apostol megtartóztatta magát, sőt megsanyargatta testét, hogy míg másoknak prédikál, maga méltatlanná ne legyen. Legyen azért időnk a magunk vigyázására is.

Ha magunkra jut idő, akkor azokra is jut, kik mellettünk élnek, azokra, akik szintén beletartoznak ebbe a szóba: „magatokra“, a családi életükre. Mert hiába prédikálunk a békéről, ha a családi életünk a háborúnak hű illusztrációja. Hiába buzdítunk idegeneket a gyülekezet iránti szeretetre, ha a papipad üres. Hiába misszionálunk, ha azokat nem vesszük észre, kik mellettünk élnek. Viseljünk hát gondot az ő lelkükre is. Igen sokszor eszembe jut édesanyám szava: „Fiam, te mindenkinek hirdeted az Igét, csak számunkra nem jut időd.“ Pedig borzalmas még csak el is gondolni, hogy szeretteink közül valamelyik is elkárhozzék és ne legyünk együtt velük ott is, örökké. Viseljünk hát gondot az egész nyájra!

III.

Az egész nyájra. Jézus az egész világért halt meg. Krisztus az egész gyülekezetemé és nemcsak azoké, akik bibliáórára járnak. *Mindenkor és mindenkinek a teljes Krisztust kell hirdetni.* Jézus mindenkinek egyformán rendelkezésére állt. Nikodémusoknak, Zakeusoknak éppenúgy, mint a samáriai asszonyoknak, vámszedőknek és gyermekeknek. Mi sem tehetünk különbséget gazdag és szegény egyháztag közt. Falusi és városi gyülekezet közt. Államtitkár és munkás gyermeke közt. Isten előtt csak egy nyáj van és egy pásztor. A szegényt éppen olyan szívesen kell fogadni, mint a gazdagok meghívását. Nem tehetünk különbséget sem rangra, sem pénzre, sem tehetségre nézve. Egyformán szolgálni és egyformán szeretni! Egyformán ugyanazt a Krisztust hirdetni akár magyar, akár német vagy tót nyelven

prédikálunk! A mi feladatunk csak az lehet, hogy Krisztust hirdessük, még akkor is, ha filozemita vagy pánszláv váddal illetnek is. Ne osztályozzuk hát a gyülekezeti tagokat és ne válaszzuk el őket egymástól! A lelkipásztor nem mondhat le senkiről és nem értékelhet túl senkit sem. Néki mindenki egyforma: Isten gyermeke, a hívő éppen úgy, mint a hitetlen, a beteg éppen úgy, mint az egészséges, a fogoly éppen úgy, mint a szabad. És azért a gyülekezeti munkák is egyformán értékesek és egyformán felelősségteljesek.

Ez az egyforma elbírálás abban leli az alapját, hogy a nyáj nem a mienk, hanem drága áron vásárolt és nekünk sáfárságra kiadott nyáj. Az Anyaszentegyház azért olyan szent és drága közösség, mert vér tapad hozzá. Ami szent és drága ezen a világon, ahhoz mindig valakinek a vére tapad. Nem aranyon, sem ezüstön, hanem véren vásárolták a nyáját. Krisztus vérében. Mit jelent ez az én számomra? Azt, hogy az én kis és nagy tanítványaim, az én kérgeskezű munkás híveim nem akárhik, hanem Krisztus vérével megváltott, a bűn és halál rabszolgaságából kihívott drága lelkek. Ha Isten ennyire értékelt minket, hogy az ártatlan vért sem sajnálta, akkor mennyivel inkább kell nekem egyforma szeretettel és vigyázással őrködni.

De nemcsak azért kell az egész nyájra gondot viselni, mert az egész nyájért hullott Krisztus vére, hanem azért is, mert a *Szentlélek tett minket vigyázóvá.* Ez meg annyit jelent, hogy nem magunktól és nem véletlenül lettünk vigyázókká. Isten hívására mondottunk igent és azóta is a Szentlélek irányítása alatt kívánjuk a szolgálatot végezni. A Szentlélek az, aki ébreszt, az igaz hitben megtart és megszentel. A mi szolgálatunkat saját erőnkől elvégezni nem tudjuk. Állandóan szükségünk van a Szentlélekre. És ha őt megkapjuk, akkor szemünk előtt állandóan az egész nyáj lesz, mert a *Szentlélek nem darabolható fel, Ő egy és egyetemes.* Ő tud bennünket vigyázóvá tenni. Ő tud valamit a szívünkre helyezni és vállunkról levenni. Csak rajta keresztül szólal meg a teljes evangélium, nélküle eltorzult hangosan beszélőkké válunk. A mi szolgálatunk pedig csak akkor jó, ha nem a magunk műsorát, hanem a leadó állomást, magát az élő Istent tolmácsoljuk. A mi életünk Szentlélek nélkül hideg, üres és eredménytelen. Olyan, mint a sötét lámpa. A lelkesedés még nem pótolja a Szentlelket. Ha Szentlélek munkálkodik bennünk, akkor a „lámpa“ világít és mások is látnak mellette. A Szentlélek tett vigyázókká. Nélküle minden emberi erőlködés, vele minden felülről kapott áldás.

A felolvasott vers egy búcsúbeszéd utolsó verse. Pál apostol búcsúzik az ezezusi vénektől. A Szentlélek szavára el kell indulnia. Tudja, hogy ahova megy, onnan nincs többé visszatérés. Fogság, nyomorúság és halál vár rá, a gyülekezetre pedig megpróbáltatás és kísértés.

Számunkra is búcsúzás ez a nap. Az utolsó nap Lappeenranta-ban. Mi is elmondhatjuk, hogy amíg itt voltunk hallottuk

„Isten akaratát“. Távozásunk után újra megkezdődnek a harcok kívül és belül. Lehet, hogy ránk is hamar eljön a nyomorúság, a fogság próbatétele. (Talán ezért is hallottunk annyit a szenvedésről.) De akármi vár is ránk, egy bizonyos, hogy az a gyülekezet, ahol állunk, megváltott nyáj és oda a Szentlélek tett vigyázókká. Viseljük azért gondot először magunkra, azután az egész nyájra. Álljunk őrt hűségesebben, mint eddig, nem a jutalomért, hanem Isten dicsőségéért.

Danhauser László

budapesti vallástanító-lelkész.

Bölesőtől a koporsóig.

Katonamisszió.

1. *Háborúban.* Amikor Jézus Máté 5, 43—48.-ban az ellenségről nyilatkozik, mint akit szeretni, akinek megbocsátani, akiért imádkozni kell, egyéni ellenségeiről és az ő ügyének ellenségeiről beszél. Azokról, akiket már az ótestámentum is ellenségeknek minősít, mivel Isten dolgaival állnak szemben. Jézus itt is, más helyeken is nem a népnek és nem a hazának ellenségeiről beszél. Mindig nehéz és gyötrő kérdés marad tehát a keresztyén ember számára, szabad-e fegyvert fognia és embert ölnie, ha népének és hazájának ellenségei támadnak. A biblia sokat beszél harcról, háborúról és viszályokról és láthatólag azokhoz a dolgokhoz számítja, amelyek e gonosz világ lényegéhez tartoznak és éppen ezért ebben a világperiodusban nem is szűnnek meg. (I. János 5, 19; Galata 1, 4.) Béke majd csak Krisztus országában lesz. (Ézsaiás 2, 4.)

Ha háború van, kétségtelen, hogy fegyvert kell fognunk. De hogy viszonylik ez Jézus parancsához, amely az ellenség szeretetéről szól? Nem tudjuk magunkat ettől a világtól elválasztani. A nálunk sokkalta evangéliumibb finnek sem tudták megtenni. A haza hívásának engedni kötelesség. És nem érti Jézust, aki az ellenség miatt a felebarátot, honfitársát és hazáját, otthonát áldozza fel. Édes, elérhetetlen álom a fegyverek elnyugvása. Háború lesz, amíg ember lesz a világban, mert mindaddig bűn is lesz. Népi és egyéni értelemben is áll ez a tétel: Az én bűnöm büntetése, hogy háborúba kényszeríttem és nem történik velem méltánytalanság, ha ott esetleg el is pusztulok.

De harcolni más, mint gyűlölni. A finnek soha nem látott hősiességgel harcolnak, mert hazájukat védve, Krisztust és az evangélium ügyét védik. És milyen boldogító hallani, hogy közben nem átkozzák az ellenséget, hanem imádkoznak érte és ez az ima nem így hangzik: „Uram, nyisd meg szemüket,

hogy igazságtalanságukat meglássák és megismerjék elvakultságukat önmagukkal és velünk szemben...“ hanem valahogy így: „Uram, bocsáss meg nekik mindent, amit ellenük és ellened vétkeznek, ne gondolj többé ellenünk elkövetett bűneikre és ne számíttasd fel nekik ezeket az ítélet napján.“ Milyen megható hallani, hogy ezek az evangéliumi katonák védtelen polgári lakosokat nem bombáznak és az ellenséges sebesülteket és foglyokat édes testvérekként kezelik.

Valahogy ezeknek a gondolatoknak a körében mozgunk, amikor háborús katonamisszióról beszélünk és csak ezek az evangéliumi gondolatok lehetnek minden katonamisszióknak kiinduló pontjai. A katonamisszió *a háborúban szinte leküzdhetetlen akadályokba ütközik*. Adva van a lelkész és adva a csapattest. A legjobb eset az, amikor a lelkész ezredhez kap beosztást, mert ebben az esetben embereivel mindig együtt lehet. Ezt az ideált mi evangélikusok nem igen tudtuk elérni, mert egy-egy ezredben nem volt annyi evangélikus lélek, hogy a parancsnokságok evangélikus lelkész igénylését szükségesnek tartották volna. Így a lelkészek a legjobb esetben a hadosztályparancsnoksághoz kerültek (egyetlen hadosztály volt, amelynek egyszerre két evangélikus lelkésze volt, a cs. és kir. 17. hadosztály, amelynek kötelékében harcolt a békéscsabai 101. gyalogezred).

A harcoló, vagyis tűzvonalban lévő csapatokat csak a legnagyobb önfeláldozással közelíthette meg a lelkész. Lelkipásztorokdás? Csúszva egyik embertől a másikhoz. Arról szó sem lehetett, hogy az emberekből gyülekezetet alkossunk és úgy hirdessük az Igét. Bizony egész napi tevékenységünk sokszor abban merült ki, hogy bibliákat és imakönyveket osztogattunk szét és meghallgattuk embereinknek a honmaradtakra vonatkozó panaszait, hogy azután az arcvonal mögé kerülve levelelnek a tömegével intézzük el ügyes-bajos dolgaikat. Istentiszteletet csak a pihenőben lévő csapatokkal tarthattunk. Állandóbb pasztorizáló és evangélizáló munkát azonban az emberanyag folytonos változása miatt kezdeményezni nem lehetett. A pihenő csapatoknak nagy szolgálatot tettek a háború vége felé az arcvonalak mögött berendezett katonaoththonok. Szinte gyülekezeti házaknak éreztem azokat, ahol a pihenő katonákkal néha 3—4 hétig is együtt lehettünk. A Piave mögött (San Sterano di Buia-ban) én is rendeztem be egy ilyen katonaoththont egy elhagyott főuri villában és mondhatom, lassan ez a villa valóságos templommá alakult át.

Lelki gondozást a szó valódi értelmében csak a kórházakban végezhattünk. Itt meg viszont a lelkészhiány nehezítette a munkát. A háború két első esztendejében, mint egyházunk képviselője, én egyedül jártam be egész Hercegovinát, a montenegrói arcvonalat és a dalmát tengerpartvédelmi csapatokat és kórházakat. Sőt Sebenicóban, Spalatoban és más dalmát kikötőkben a protestáns tengerészek ellátása is az én gondomat képezte.

A római katolikus egyház a háború alatt is vigyázott arra, hogy érdekei sérelmet ne szenvedjenek és lelkészei fölös számmal ott voltak mindenütt. A mostári várövezetben pl. már a háború kezdetén nem kevesebb, mint 8 római lelkész végezte a katonai szolgálatot, míg a protestáns egyházakat egyedül én képviseltem. A hadseregben is, mint a monarchia minden szervezetében mi protestánsok mindig hátrányt szenvedtünk.

Istenünkön kívül ki tudná megmondani, háború lesz-e, vagy békében maradhatunk? De bizonyos, hogy a háborúra mindig készen kell állnunk. Nem ártana hát már most a háborús szolgálatra nevelni azokat a lelkészeket, akiket úgy lehet, már az első riadóra beszólítanak. Nem ártana már most kiépíteni katonai lelkészetünk háborús szolgálatainak kereteit. Nem tudom, a protestáns katonai püspökségnél folyik-e ilyen irányú munka? Ha nem, a tényleges katonai lelkészek vezetése alatt sürgősen meg kell indítani. Lehetőleg arra kell nevelni a katonasággal foglalkozó lelkészeket, hogy rövid idő alatt — hiszen hadszíntéren és hadtápvonalban örökösen fluktuál az emberanyag — minél többet tudjanak adni az örök evangéliumból.

2. Békében. a) A háború után a protestáns katonai lelkérsi szervezetben lényegesen változás állott be. Kinevezték az első protestáns katonai püspököt azzal, hogy váltakozó rendszer szerint református és evangélikus lelkész tölti be majd e méltóságot. Egészen természetes, hogy a számarány tekintetbe vételével az első püspök csak református lehetett. A jelenlegi püspök bírja is mind a két egyház osztatlan bizalmát. A református püspök vezetése mellett a többségben református lelkészekből álló testület érthetően a református szempontokat vette figyelembe, amikor az egységes katonai istentiszteleti rendet megállapította. Ezt ideiglenes megoldásnak elfogadjuk, de mindnyájan érezzük, hogy az evangélikus egyház színesebb és gazdagabb liturgiájának is, legalább is a hadsereg evangélikus részére vonatkozóan előbb-utóbb kifejezésre kell jutnia. Az evangélikus ember a polgári életből belezuhan a katonai életbe és abban a pillanatban olyanszertartású istentiszteleten kell részt vennie, amely előtte teljesen ismeretlen. Ez kettős veszélyt rejt magában: vagy kelleetlenül vesz részt az ilyen istentiszteleten, amikor is keserűen tapasztalják meg, akik vele foglalkoznak, hogy a parancsszóra való evangélium hallgatás és evangélizáció hatástalanul pereg le a lélekről, vagy „megszokja“ az istentiszteletet és a polgári életbe visszakerülve nem tud visszatáplálni az evangélikus istentisztelet nekünk olyan áldott kereteibe és menetébe. A katonai-istentisztelet formai részénél tehát az lenne a továbbfejlesztés helyes módja, ha a hadsereg evangélikus és református részét különválasztanák és mindkét résznek külön-külön megadnák, ami őket forma szerint is illeti. A legmagasabb közös szervezetet (püspökség) azonban továbbra is megtartandónak véljük.

b) A katonalelkészek mai létszáma mellett (a hadseregnek

hét evangélikus lelkésze van) ez az átcsoportosítás nagy nehézségekbe ütközik. Tehát vagy meg kell a legfőbb hadvezetőséget (honvédelmi minisztériumot) győzni arról, hogy a katonalelkészek szaporítása egyetemes nemzeti érdek, vagy meg kell kérni arra, hogy a katonák lelki gondozásánál vegyék igénybe a polgári lelkészeket is. Ahol protestáns katonalelkészek nincsenek, ott a polgári lelkészek eddig is több-kevesebb lelkesedéssel és hozzáértéssel végezték ezt a munkát. De addig ennek a „kiszélesztés”-nek átütő ereje nincsen, amíg a szolgálatot kötelezővé nem tesszük.

A békebeli hadsereg lelki gondozásánál sok tekintetben a háborús részben említett nehézségek mutatkoznak. Az emberanyag folytonosan változik, a megkezdett lelki munkának folytatása nincsen. Hacsak a lelkipásztorok (katonaiak és polgáriak egyaránt) kézről-kézre nem adják lelki gyermekeiket? A mai kis létszám mellett a katonai lelkészek úgyszólván csak az istentiszteleten találkoznak a katonákkal, dandároknak vagy hadtesteknek kiterjedt földrajzi területén nem is vasárnaponként, hanem esetleg csak havonként egyszer. Ma már túl vagyunk azon, hogy mindent arra az egy vasárnapi istentiszteletre építsünk, ahol szinte áthidalhatatlan ünnepi távolság van lelkipásztor és hívő között. A katonalelkésznek fizikailag nincs ereje és ideje az ünnepnap szolgálatokon és terhes irodai munkán kívül még egyebet is vállalnia. Pedig a katonának is szüksége van bibliaórára, bibliakörökre, egyháztársadalmi életben való részvételre, a katona is szeretne rendszeres gyülekezeti életet élni. Sokszor önkénytelenül felvetődik a kérdés, helyes volt-e a katonaságot úgy lelki, mint anyagi tekintetben teljesen különválasztani a polgári egyháztól? A gyakorlat azt mutatja, hogy a tényleges katona boldog örömmel vesz részt a polgári gyülekezet lelki életében és személyes szolgálatoknál is igen sok esetben veszi igénybe a polgári egyházat. Azt hiszem, a polgári lelkészek — amennyire elfoglaltságuk engedi — nagyon szívesen megosztják a katonalelkészekkel hivatásuk nehéz terhét.

c) *A katonai lelkipásztorkodás* egyike a legnehezebb feladatoknak. Eltekintve az említett nehézségektől, olyan anyag áll rendelkezésre, amely a legnehezebben kezelhető. Parancsszóra el kell menniök az áhítatokra, de legtöbbjük éppen abban az életkorban van, amelyben mindenre gondol inkább, mint Krisztusra és evangéliumára. Hogyne volna tehát döntő fontosságú az istentiszteleti alkalmakon kívül is keresni a velük való lelki kontaktust. Főltéve, hogy a sok aratni való mellett megfelelő számú arató is rendelkezésre áll, nem hiszem, hogy a katonai parancsnokságok módot ne találnának arra, hogy a legénység napi foglalkoztatási programjába egy-egy lelki órát is felvegyenek. Nem tudom, a katonalelkészek ma hogyan és milyen időközökben érintkeznek a különböző katonai objektumokban elhelyezett legénységgel, magam annakidején az arcvonal mö-

götti pihenőkben századról századra és Mostárban egyik erődítményből a másikba vándoroltam és szüntelenül, érintkezést kerestem a reám bízottakkal.

A katona sem él csak úgy bele a világba: „hej gyöngyélet a katonaelet“. A katonának komoly lelki problémái vannak, amelyeket lelkész irányítása nélkül megoldani nem tud. Azt is a háborúban figyeltem meg, hogy a legénység, ahol az egyház nem akar, vagy nem tud vele törődni, ugyanúgy zsákmánya a szektás kilengéseknek, vagy a másik oldalon az elegyházatlanodásnak, tehát a hitetlenségnek, mint a polgári életben. A háborúban a katonák között nazarénus, pünkösdi és más szekták hódítottak. A katonák spiritiszta szeánszok után érdeklődtek. Ugyanez a lehetőség meg van békében is, ahol tömegesen együtt vannak az emberek megfelelő lelki irányítás nélkül.

Amit írok, annak egyetlen sora sem irányul az evangélikus katonalelkészek tiszteletreméltó testülete ellen. Minden nagyrabecsülésünk az övék és önfeláldozó munkájuké. De számszerint heten nem képesek a számításom szerint legalább ötvenezer evangélikus katonát intenzíven pásztorolni. Soraim inkább azt a célt szolgálják, hogy azokat a polgári lelkészeket lendítse fokozottabb munkára, akiknek a munkálkodási területén vannak katonák, de nincs katonalelkész. Ne húzzuk meg szigorúan a vonalakat. Isten országa szempontjából teljességgel mindegy, katonai vagy polgári lelkészek vezetik-e a hadfiakat Krisztushoz és teszik a haza és nemzet jó vitézét Krisztus vitézévé is.

Szántó Róbert

budapesti lelkész.

Magunk között.

„Evangélikus Testvéri Szolgálat.“

Az új világháború, a világnézetek összecsapása, a materialista korszellem oly helyzetképet tárnak elénk, hogy úgy érezzük elérkezett az idő, amikor *meg kell hallanunk Krisztus szavát, amellyel az egyház bátyáinak megerősítésében elvégzendő különleges szolgálatra hívja el a kegyelemkereső hívek seregét.* Sajnos a protestáns egyházak annak a liberális irányzatnak az örökségével terheltlen — amely az elmúlt évtizedekből még mindig felénk vetíti árnyékát — állanak az elkövetkezendő idők feladatai előtt.

Tisztában kell lennünk azzal is, hogy szervezeti alapon való megerősítésre nem gondolhatunk, hiszen egyházunk sohasem támaszkodott valamilyen centralizált rendszer hatalmára. Egyetlen védőbástyánk és oltalmunk — Isten igéjének útmutatása

szerint — *a hit mindent legyőző ereje kell, hogy legyen.* (Ef. 6, 16.) Az erre való utalás — különösen az utóbbi években — gyakran megnyilatkozik főpásztorainknak, egyházi vezetőinknek ajakán, amidőn ugyancsak az egyház jövőjéért aggódo lélekkel mutatnak rá arra, hogy: „hitvalló egyházzá kell átalakulnia minden keresztyén egyháznak“ ... „*egyházunknak hívő munkásokat kell munkába állítania*“ ... „*bizonyágtevő, hívő vezéreket keressünk*“. (L. D. Kapi Béla püspök 1939. évi püspöki jelentését.)

A cél a fentiekben egészen tisztán és világosan rajzolódik elénk: *hívő egyháztagokat kell nevelnünk, hitvalló egyházzá kell átalakulnunk!* Hogy a cél eléréséhez vezető utat megtaláljuk, vessünk egy pillantást az evangélikus hívek seregére.

Sajnos — a már vázolt körülmények kihatásaképpen — nagy a száma azoknak, akik csak névleg tagjai az egyháznak. Ugyanakkor azonban még nagyobb hite annak a kiseden csapatnak, amely ott gyülekezik az ellenséges golyók tüzében álló kereszt árnyékában és kegyelemre vágyakozó tekintetét — a nehéz idők teljes átérzésével fordítja a Krisztus felé. Ez utóbbiak azok, akik önkéntes szolgálatra kötelezik el magukat Isten iránt, akiknek Isten iránti vágyakozása *különleges missziói munkát jelöl ki az egyház számára.*

Az ilyen — kegyelemre vágyó, Krisztus felé fordított arcú — hívő lelkek kisebb-nagyobb számban minden egyházi közületben feltalálhatók. Ha az egyház nem rendelkezik azzal az elaszticitással, amelynek segítségével alkalmazkodni tud a hívek különleges lelki szükségletéhez, — illuzorikussá válik azaz egyházépítő erő, amelyet egyébként ilyen csoport jelentene, sőt amennyiben a szektizmus felé sodródik — az egyház veszteséglistáját gyarapítja.

A jövő feladata tehát az, hogy míg egyrészt ezeket az egyébként nagyon értékes hitvalló lelkeket meg kell tartanunk evangélikus egyházunk számára, másrészt olyan különleges lelki gondozásban kell őket részesítenünk, amelynek segítségével *ezeknek élő hite egyházépítő dinamikus erővé alakuljon át, hogy „sóvá és kovásszá“ legyenek az egyházban az egyházért, hogy bizonyágtevésük mágneses ereje másokat is oda vezessen a Krisztus keresztye alá.*

Ha tehát hívő egyháztagokat akarunk nevelni, ha hitvalló egyházzá akarunk átalakulni, *valóságos magvetést kell végezni:* a jó magot kell elvetnünk, ami annyit jelent, hogy ezeket a hitvallókat kell országszerte felkeresnünk, testvéri közösségbe ösztögyűjtenünk, és ezeknek csapatát *magjává tennünk* az egyház belső megerősödését célzó igyekezetünknek.

Ennek a feladatnak az elvégzésére hívta életre Isten parancsa az „*Evangélikus Testvéri Szolgálat*“ mozgalmát.

Az „*Evangélikus Testvéri Szolgálat*“ (röviden ETSZ.) *közelebbi célja, hogy testvéri közösségbe egyesítse mindazokat az evangélikusokat, akik Luther szavai szerint „komolyan akarnak keresztyének lenni“.* *Távolabbi és végső célja pedig az, hogy*

majdan — Isten segítségével — ezeknek a kegyelemkeresőknek a példaadása az egész egyházat valóban *hitvalló egyházzá* formálja át. Az ETSZ. jellege és munkájának iránya egyébként nevében is kifejezésre jut. Meg nem alkuvó és az ágostai hitvallás alapján álló, hívő *evangélikus* lelkek közösségét kívánja elősegíteni. Ennek megfelelően harcot hirdet a szektizmus, vagy bármilyen — hitvallásunktól eltérő — irányzattal egyházunk kárára adott reverzálisokkal, és a hitetlenségnek minden más megnyilvánulásaival szemben.

Az ETSZ. *testvéri közösséget* jelent az abban csoportosultak számára. Ennek a célkitűzésnek a keretében *felkeresi* az egyes gyülekezetekben és más egyházi közületeinkben a — ma még gyakran elszigetelten élő — kegyelem kereső hittestvéreinket, hogy azok a közös imádságban, az egymást megsegítő szeretetben megerősödvé könnyebben járható utat találjanak a Krisztushoz és ezáltal is az egyházépítés aktív munkásaivá válhassanak.

Az ETSZ. a testvéri közösség áldásaiban részesülő hívek önkéntes *szolgálat*a.

A fenti megállapítás kapcsán ki kell térnem itt még arra a kérdésre hogy a már jelzett célkitűzések, érdekében miért van szükség egy külön szervezetre: az ETSZ.-re?

Mindenekelőtt — minden ily irányú esetleges aggály eloszlátására — le kell szögeznünk, hogy: *az ETSZ. sohasem fog és sohasem akar állam lenni az államban!*

Isten ügye elleni súlyos bünt követne el az, aki bármilyen megmozdulással még csak a lehetőségét is megadná annak, hogy evangélikus anyaszentegyházunk egysége veszélyeztetve legyen. Az ETSZ. nem az egyházon kívül, sőt nem is az egyház mellett, hanem az *egyházban* akarja elvégezni a céljával kitzűzött feladatokat. Hogy pedig ezeknek a feladatoknak az elvégzésére bent az egyházban, — az egyház hivatalos szerveivel állandó kapcsolatban levő — külön szervezetre szükség van, nyilvánvalóvá lesz előttünk, ha arra gondolunk, hogy célkitűzéseink minden egyházi munkást egyformán kötelező egyetemes rendelkezésekkel semmiképpen sem lennének megoldhatók, akkor, amidőn *önkéntes szolgálatra* hívjuk el Krisztust kereső testvéreinket, olyan lelki vezetők irányítása mellett, akik adottságaiknál fogva erre különösen alkalmasak.

Az „önkéntes szolgálat“ megjelölése, továbbá az arra való utalás, hogy „Krisztust keresőket“ gyűjtünk közösségbe az ETSZ. keretében — sokak előtt talán abban a téves beállításban láttatja a dolgokat, mintha itt híveinknek első és másodosztályú evangélikusokra való elkülönüléséről lenne szó. Szabadjon az alábbiakban erre a — nagyon is lényegbe vágó — kérdésre is kitérnem. Igaz az, hogy mozgalmunk a „kegyelem keresőket“ azokat „akik komolyan akarnak keresztyének lenni“ hívja el munkára. A kegyelem felé vágyakozás, a kegyelem felismerése azonban nem jelent semmiféle érdemet, vagy magasabb-

rendűséget! *Hiszen maga az is Isten kegyelme, hogy ráeszmélünk a kegyelem tudatára!* Azok, akiknek szolgálata útján Isten ezt a mozgalmat megindította sem tarthatják magukat kevésbé bűnös embereknek, mint többi hittestvéreink! Bizonyára semmi emberi tudomány sem lehet alkalmas arra — ezt csak Isten cselekedheti — hogy akár másról, vagy önmagáról megállapítsa azt, hogy hívő, vagy vallásos, vagy bármilyen vonatkozásban különb keresztyén másnál. Azt azonban bárki mondhatja magáról, hogy vágyakozik a kegyelemre; részese kíván lenni annak. Hiszen a kegyelemkeresés éppen abból a tudatból fakad, hogy arra rászorulunk, mert bűnös emberek vagyunk. Az ilyen ember sohasem emelheti önmagát hiú göggel mások fölé és szolgálata kinyújtott kezét jelent azok felé, akik ugyanolyan bűnös lélekkel, de a kegyelem minden reménysége nélkül járnak életútjukat.

Az ETSz. mozgalmának csendes munkája több, mint egy évi sok reménykedés, bizakodás, kérő imádság után hála a Mindenható megsegítő kegyelmének, a múlt év őszén eljutott odáig, hogy szervezési szabályzat tervezetét püspöki karunk konferenciája elé terjeszthette. A püspöki konferencia az ETSz-nek Egyetemes Egyházunk keretén belül való munkáját engedélyezte. A még folyamatban levő szervezés befejeztével az ETSz. munkája az indulás kezdeti időszakában főleg evangelizációs szolgálat végzésére korlátozódik, amelynek folyamán nyilvánvalóvá válik, hol lesz lehetséges — természetesen mindenkor az illetékes lelkésszel való egyetértésben — ETSz. csoport megalakítása.

A mozgalom elindulása óta eltelt másfél év alatt sok akadályon vezetett át bennünket az Úr! Tisztában vagyunk azzal is, hogy a jövőben gyakran botlik meg lábunk a meg nem értés és a közöny — útunk elé szórt — köveibe. Mindig erőt adott azonban — és erőt ad a jövőben is — Isten segítségével való bizodalunk és az a meggyőződés, hogy a tusakodó világnézetek harcában nekünk mindig és egyedül a Krisztus keresztje alatt van a helyünk, hogy csak az imádkozó evangélikus hívek tábora állhat meg az Ige erejével az egyházat fenyegető veszedelmek sodrában, és hogy Krisztus ügye végül is én mindenekfelett győzedelmeskedni fog. (Ján. 15, 5.)

dr. Ajkay István
egyházmegyei felügyelő.

Törvények, rendeletek.

Közli: Vértesi Zoltán.

Az állami polg. anyakönyvi hivatalok, a következő célra szolgáló anyakönyvi kivonatokat kötelesek — a célt feltűnően rávezetve — *bélyeg- és díjmentesen* kiállítani:

1. x község . . . sz. szegénységi bizonyítvány alapján, 2. Hivatalos használatra, 3. Katonai igazolt felmentés és a 12.000—1939. sz. H. M. r. katonai ügyben, 4. Származási, zsidó-törvény ügyben, 5. Vitézi szék hivatalos megkeresése „vitézi” ügyben, 6. Hadigondozás ügyben, a H. M. 9300—1933. eln. sz. és 68.573 B. M. r., 7. Katonai özvegy és ellátási ügyben, 112.572 H. M. r., 8. Hadirokkant ösztöndíj ügyben az 1933. VII. t. c. 26. § alapján, 9. Telekkönyvi betétkiigazítás ügyben, az 1892. 29. t. c. 13. § alapján, 10. Önellátási kölcsön céljára, a 2300—1937. K. M. r., 11. Leszerelt katonák pályázata céljára, az 1931. 3. t. c. 2. § alapján, 12. Házasági ügyben csak bélyegmentes. Az egyházi anyakönyvvezetők részére is ez az irányadó, kivéve, hogy a származási ügyben, kivonatonként 1 P-t szedhetnek. Egyéb más esetekben a lelkészek a szokásos díjakat szedhetik és 1 pengős okmánybélyeggel is kötelesek ellátni a kivonatot.

153.000—1939. V. K. A nem állami elemi iskolai tanítók illetményeinek újabb szabályozása.

355.500 B. M. Az egyesülési jog korlátozása. 8110—1939. M. E. r. új egyesületek, fiókegyesületek szervezését s alakítását egyenlőre eltiltotta. A rendeletben felsorolt egyesületekre azonban a belügyminiszter kivételt tehet s azok alapszabályait láttamozhatja s a törvényhatóság első tisztviselője a fiókegyesületek (helyi csoportok) megalakulását tudomásul veheti. Ilyen egyesületek pl. a levante, tűzoltó, vöröskereszt, hadirokkant, orsz. nemzeti szövetség, népbetegségek elleni egyesületek.

244.196—1940. B. M. A nem állami óvónők s állandó gyermekmenedékházak vezetők illetményei újabb szabályozása.

100—1940. B. M. eln. sz. r. A személyes bejelentési kötelezettség kiterjesztéséről és az ezzel kapcsolatos nyilvántartásáról szóló rendelet végrehajtása.

550—1940. M. E. sz. r. A lakások és egyéb mellékhelyiségek bérletére vonatkozó egyes kérdések szabályozása.

BAROSS-NYOMDA:
UZSÁLY ÉS KÖNCZ
(HÁRANGSZÓ NYOMDAJA)
GYŐR.